

ERDÉLY

CSEDREGI KIRÁLYOS BETLEHEMES

Csedreg, Ugocsa megye

A Szent Athanáz egyházi csoport 1993-2008 között tíz alkalommal vett részt a Nemzetközi Betlehemes Találkozón.

FUTÁR: Krisztus születik! Dicsőítsétek! – Újságot hirdetek mindennek örömmel, örvendetes szép hírt hallottam az éjjel; amit hallottam, elmondok önöknek, csak versemhez, mindvégig legyenek figyelemmel. Dávid király nemzetéből két király kint adatik, és méltóan tiszteltetik. Jöjjön be királyuram!

HERÓDES: Én vagyok Heródes, a zsidók királya, ki Jézuskát keresi Betlehem városában.

FUTÁR: Tisztelt Uraim! Mi nem azért jöttünk ide, hogy itten komédiázzunk, hanem, hogy az Úr Jézus Krisztusról egy szép példát mutassunk, melyben Szent Józsefnek az egész városban szállás nem adatik, így hát istállóba kényszeredik. – Tisztelt uraim! Társaim kint vannak, egy szép betlehemet hoztak, behívnám őket, mert fáznak. Mit felel erre a jó gazda, bejöhet a betlehemi kis Jézuska?

Ének: *(mindenki)* Angyali glória zeng Betlehem felől,
Nagy fény előtt kinyílt az ég,
Pásztorok örvendezve, gyorsan útra kész.
A Szűz ma szülte kisdédét.
Szent jóslat int a fölkelésre,
S Dávid király jövendölése:
Föl pásztorok! Keressük föl tehát
Jézust, az árva népek óhaját!

FUTÁR: Felséges királyom! Egy új király érkezett.

HERÓDES: Ki ez az új király?

GÁSPÁR: Én vagyok I. Gáspár király, az arabi tartományon keresztül jöttem.

Az égen egy fénylő csillagot láttam ragyogni, annak tiszteletére és felkeresésére jöttem.

HERÓDES: Mit beszélsz, hogy te vagy I. Gáspár király; midőn tudván-tudod, és hallván-hallod, hogy én vagyok Heródes, heródesek Heródese, királyoknak királya? Midőn egy dobbantásomra ég és föld megrezzen.

GÁSPÁR: Ha nem hiszed, hallgasd meg Szent József történetét!

SZENT JÓZSEF: Felséges királyom, nyisd meg ajtódat, eressz bé, mint szegény jóakaródat!

HERÓDES: Láss ki szolgám sietséggel, ki meri zörgetni királyi ajtómat, ilyen késő éjjel, bátor szívvel!

FUTÁR: Ki vagy, s mi vagy? Honnan jöttél? Miféle dolog az, hogy magadnak ezen éjszakára szállást nem kerestél?!

SZENT JÓZSEF: József vagyok, istenfélő ember, názáreti, szegény mesterember, aki a szegényben is a Jóistent látja, akik a pogánynak is a jó példát mutatja. – Tibériusz császár birodalmából jöttem, ha szállást kaphatnék, el se mennék innen.

FUTÁR: Várj barátom, jelentem a királynak. – Felséges királyom, egy olyan ember érkezett a te királyi házadhoz, kit, ha befogadnál, el se menne innen.

HERÓDES: Itten bizony szállást nem kapsz, még ha a jég hátán, vagy a város piacán is megfagysz.

SZENT JÓZSEF: Óh, te úti-kemény kősziklához hasonló nemzetség, hát még a pogánynál is van kegyesség. Hát a te királyi házadnál, mért nincs engedelmesség?!

HERÓDES: Szavaid szívemet meghatották; így hát gyere be egy pár percre fűtőzni.

SZENT JÓZSEF: Isten áldjon meg, felséges királyom!

HERÓDES: Isten hozott, kedves jó barátom! Lásd, kedves barátom, milyen sokan vannak az én királyi házamban, ha én téged befogadlak, ezek engem megszólhatnak, így hát királyi házamtól elmehetsz.

SZŰZ MÁRIA: Óh, te kegyetlen Heródes, lágyuljon meg a te szíved, ne keress ki minket ebbe a nagy hidegbe!

Ének: (*mindenki*) Juhászim, bojtárim, de elaludtatok,
Ennél a szép nyájnál egyedül hagyatok.
Juhászság, pásztorság, mennyei tanyaság
Ez a szép gazdaság.

ANGYAL: Keljetek fel pásztorok,
Kik juhaitoknál alusztok!
Megszületett Uratok,
Nektek is Jézusotok.

BOJTÁR: Hallod öreg, mit mond az angyal?! Keljünk fel, Betlehembe menjünk el.

ÖREG: Hallom, hallom, csak ne nagyon rázd a subám hátulját, mert így is ringyes-rongyos. Az éjjel a Sínai hegyen jártam, száz birkára vigyáztam, de egy sem maradt belőle. Ha ez az egyszer fittyes, kétszer füttyös botom nem lett volna, tán még a subám hátulját is széttépték volna a farkasok.

BOJTÁR: Úgy kell néked, te vén, perzselni való disznó! Addig vélem egy útra nem térsz, míg egy pohár borraivalót nem kérsz.

Ének: (*mindenki*) Pásztorok, pásztorok, keljünk fel!
Hamar induljunk el.
Betlehem városába, rongyos istállócskába.
Siessünk, ne késsünk,
Hogy még ezen éjjel oda érhessünk,
S a mi Urunknak tiszteletet tehessünk.

ANGYAL: Lássuk, ki hozott Jézuskának legszebb ajándékot!

BOJTÁR: Óh, te kicsi Jézus, én vagyok a pásztorok legfiatalabbik pásztora, ki lábát nyája után serényen hordozza. Hoztam neked egy sajtocskát; fogadd el jó szívvel, mert más egyebet nem hozhattam.

ÖREG: Óh, te kicsi Jézus, én vagyok a pásztorok legöreggebbik pásztora, ki lábát nyája után cimmegve-cammogva hordozza. Hoztam neked aranyat, tömjént, mirhát, amellyel megszentelheted az anyaszentegyházad.

HERÓDES: Ékes vitézsereg jön napkelet felől, két király és egy vitéz tündöklök elöl, de legszebben tündöklök a betlehem fővezére maga.

GÁSPÁR: Dicsérjük, imádjuk seregünk Urát,
Hogy megadta Isten Szent Karácsony napját.
Fordul a kerék le és föl a talpán,
Múlnak az évek változások után.
Isten áldja meg e háznak gazdáját,
Családostól együtt édes jó gazd'asszonyát!

FUTÁR: Köszönöm uraim, hogy meghallgattátok,
Ezért a nagy égből áldás szálljon rátok,
S midőn eljön az utolsó órátok,
A Mennyországba legyen az örökös hazátok.

GÁSPÁR: Nosza pajtás, fogd az ajtót,
Kezedben a kilincstartót,
Hogy e háztól elmehessünk,
Más helyre is betérhessünk.

Ének: *(mindenki)* „Föl nagy örömrre...”

CSÍKBORZSOVAI BETLEHEMES JÁTÉK

Csík megye

Előadták a csíkborzsovai hagyományőrző fiatalok 2006-ban és 2008-ban a Nemzetközi Betlehemes Találkozón.

Összeállította: Demeter Ignác.

Leírta: Demeter Lajos, 1974. XII. 7., Borzsova.

Lejegyezte:¹ Ferencz Angéla

A BÖTLEHEM JÁTÉKÁNAK SZÓZATA

HÁZKÉRŐ: Dicsőrtessék Krisztus, laudetur Jézus,
Aki ma született, a szán²te Mária jászolyba tétetett,
Et a pasztoribus³ fel is kerestetett,
Kondi bociuni⁴ meg is szenteltetett,
Kondi vinibusz mi is ide jöttünk,
Epleszta biturint, hogy boldogok legyünk,
Ezen háziúrtól audienciát kérjük,
Krisztus példájának végbe vitelére.
Ezen háziak is Részvételesek lennének,
Ha minket hajlékukba
Beengednének!

KIRÁLY: (*be köszöntése*) Dicsőrtessék Krisztus a magas egekben,
Hogy örvendezhessék fent a magas égben!
Mi nem azért jöttünk, hogy komédiázzunk,
Vagy valami tréfás játékot indítsunk,
Hanem itt egy kissé mulatni kívánunk,
Melyen kis Jézusról kis példát mutassunk.
Angyal fölserkesztvén mélyen aluvókat

---

1 Azaz gépbe írta.

2 szent, azaz Szűzmária

3 pásztorok által (latin)

4 halandzsa latin s tán román (?)

És fekvé találá a hű pásztorokat,
 Pásztorok fölkelvén követtek útjukat
 Elérék s imádák megváltó Urukat
 Mária Józseffel szállást keresének,
 Házzról házza járván
 Szállást nem találván
 Közeleg az óra, szülni kell nékie
 Szállást nem adatik sehol ő nékie.
 (a király az ajtót a karddal megkoppantja)

SZENT JÓZSEF: (kérenzik⁵ kívül az ajtónál)
 Felséges királyom nyisd meg az ajtódat,
 Ereszt be megszűkült⁶ szegény akaródat,
 Mert az utazásban nagyon elfáradtunk.

KIRÁLY: Eredj jó szolgálóm tekints az ajtóra,
 Nézd ki zörget oly fagyos módjára.

KIRÁLYSZOLGA: (összepakja magát és az ajtóhoz siet, kinyitja és kérdi)
 Felséges királyom tudni akarja, honnan jöttél e városban, nem hallod
 ellened haragját?

SZENT JÓZSEF: Kemény kősziklához hasonló nemzetség
 Még a pogánynál is van engedelmesség
 Hát nálad uramnál hogy nincsen kegyesség
 Még a pogánynál is van engedelmesség
 Hogy kirekesztessék utazó szegénység.

KIRÁLY: Mi gondom nékem az idegenyekre
 Hogy ültessem őket asztalfőre.
 Nem bánom, ha az utcán feküsztek a jégre,
 Úgyse adok szállást tinéktek az éjre!

SZENT JÓZSEF: Uram s én Istenem ez mi dolog légyen
 Az átkodott szív annyira terjedjen
 Hogy az ő megváltóját hogy meg ne ismerje
 Áldást az egekből miképpen remélne.

5 sic!

6 szükségben lévő

KIRÁLY: Eredj jó szolgám, ereszd be az embert
Hátha valami jó hírt hoz és elmondja itten nékem.

KIRÁLYSZOLGA: *(megnyitja az ajtót)*
Jer be hát barátom, fűtözz egy keveset később más útra térhetsz.
Mind bemennek, a pásztorok benn elhelyezkednek.

JÓZSEF: Jó napot jó vendég fogadó.

KIRÁLY: Hozott az isten kedves jó akaró.

JÓZSEF: Tibériusz⁷ császár parancsolatára
Jöttünk Názáretből a beíratásra,
Hogy ha szállást adnál szegény idegennek
Mégfizeti Jézus ki fázik jásojban.

KIRÁLY: Kedves barátom, be nem fogadhatlak, mert királyokat s császárokat,
s annál nagyobb urakat várok, hanem egy kis helyet minyárt mutatok.
A városon kívül van egy rossz istálló, oda szokott szállni az ily jövevény
szálló! *(rámutat a kápolnára)*

JÓZSEF: Maradj egészségben.

KIRÁLY: Segéllyen az Isten mindenekben.

JÓZSEF: *(Máriával szembefordul)*
No lásd szerelmes jegyesem, már mire jutottunk
Az egész városban szállást nem találtunk
Midőn Betlehemből pajtába jutottunk.

MÁRIA: Nem bánom jegyesem, akármerre megyünk
Nem hagy el minket az egeknek ura
Világ alkotója tekints alá mennyből szomorú anyádra
Azér kérünk ne hagyj ily nyomorúságba.

MÁRIA, JÓZSEF, ANGYAL: *(énekelnek)*
Oh ember gondolkozzál
Meg nézzed sorsát Jézusodnak
Mér nem talál helyet ő magának
Égi madarak,
Erdei vadak

---

7 A bukovinai változatokban általában Augustus helyett Tiberius császár szerepel!

Lakóhelyükön nyugusznak szépen,
De az úristennek fia
Ez nagy roppant városban
Szállást nem találván
Kénytelenítették egy rongyos istállóban
Szállni barmok közé.

ANGYAL: Üdvözlégy szülőnk,
Szűz anya Mária
Atya Istenek leánya,
Szent léleknek mátkája.
Szűzen szülted szent fiadat
Sérelem nélkül magzatodat
Ki az angyal által adott
Szent lélektől fogantatott.

Király és királyszolga szembe fordul a kápolnával és kardot húznak, mellükhöz fogják, énekelnek.

Ének: Oh mely igen szánjuk
Vétkeinket bánjuk
Szívünkben szállást nem adván új királyunknak
Szép Szűz Máriának
Oh jaj szánjuk és fölötte bánjuk
Azér leborulva letérdelnek
Méltóképpen áldva
Szent nevedet jézus minden órán,
Szent nevedet jézus minden órán
Jöjj el Jézus jöjj el, szívből kérünk jöjj el
Szívünkbe befogadni készen vár lelkünk
Fogadj be kegyben hogy jussunk elődben
Mindenkor szent nevedet kiáltván,
Szent, szent, szent,
Százszor meg ezerszer
Áldja minden ember
Szent nevedet Jézus minden órán,
Szent nevedet Jézus, minden órán.

KIRÁLYSZOLGA: Örvendj ó, áldott Izrael

Mert tőled jött ez Immánuel

Kit az angyal, szent Gábrriel

Égből köszönt nagy örömmel

Születésén a kisdednek az angyalok is örvendeznek

Szépenn s vígan énekelnek:

Azt hogy dicsőség Istenek.

ANGYAL: *(énekel)* Dicsőség mennyben Istennek

Békesség földi népeknek jóakarató híveknek

Kik Istenben örvendezek.

(megrúgja az első pásztor lábát)

Keljetek fel ti, pásztorok kik itt juhoknál alusztok

Keljetek fel, meglássátok térden állva imádjátok.

I. PÁSZTOR: Éj nyugodalomban mi nagy csodát láték,

Nékem az Isten angyala megjelenék

Hogy gyermek születék a jászolyban, íme a

Világ megváltója.

II. PÁSZTOR: Dáre, dáre csak a kakas kukorékol a kürtőben.

III. PÁSZTOR: Nem töröm én abban a fejemet inkább a pucokban fenebb dugom a fejemet.

IV. PÁSZTOR: *(a monyator)* No de ne vegyétek tréfára nem tudjuk titkait, nem a kakas kukorékol, hanem az angyal jelenék meg itten.

ANGYAL: Oda azér el menjetek és őt felkeressétek

Jászój előtt térden állva Őt úgy tiszteljétek

Ottan vagyon szűz Mária, szent Józseffel istállóban

Oh Mária Jézus anyja, József ő dajkája!

IV. PÁSZTOR: *(a monyator)* Auz mai kauzer⁸

Nem hallod az angyal milyen szép szépen énekel

Úgy látszik nektek már az Isten se kell!

II–III. PÁSZTOR: Dehogy nem! még a hajnalcsillag se jött fel.

I. PÁSZTOR: Keljük fel hát, vigyünk néki ajándékot a javából bárányokat.

---

8 román (?)

PÁSZTOROK: (*felkelnek és egymás mellé állnak és oldalra kezdnek dőlni és énekelnek*) Menjünk el hát és siessünk lássuk mi történt velünk
Megváltónkat királyunkat tiszteljük mi urunkat
Aki nekünk méltóztassék jelenteni
Új dolgot, jelenteni új dolgot.

I. PÁSZTOR: Dolgot-e?

II. PÁSZTOR: Dolgot hát!

III. PÁSZTOR: Térdeljünk le s Dolgozzunk⁹?

Letérdelnek egymás mellé botjukra támaszkodva énekelnek.

PÁSZTOROK: (*énekelnek*) Üdvözlégy Jézus, pásztorok pásztor
Mennynek és a földnek teremtő szent ura, teremtő szent ura
Ha nem utálsz meg, te szolgálid vagyunk, és mi azért jöttünk
Hogy téged imádjunk,
Oh Mária te is könyörögj érettünk
Hogy mi e világból boldogul kimúljunk
Boldogul kimúljunk. (*itt felállnak*)

I. PÁSZTOR: Sijessünk, sokat ne istoriázunk, a mi kis ajándékot hoztunk az úrjézusnak örömmel és vígan.

PÁSZTOROK: (*együtt*) Vigyük, vigyük!

I. PÁSZTOR: (*elő lép a kápolnához*) Oh édes Jézuskám, mivel én a nyáron első pásztor voltam, egyéb ajándékot nem hozhattam, egy szép belice¹⁰ bárányt vedd jó néven, édes Jézuskám!

II. PÁSZTOR: Oh édes Jézuskám, mivel én a nyáron második pásztor voltam hideg havasokon sokat fagyoskodtam, egyéb ajándékot nem hozhattam egy füstölt sajtot vedd jó néven édes Jézuskám.

III. PÁSZTOR: Elért a vénség utolért az öregség
Rajtam uralkodik minden szerencsétlenség
Füleimmel nem látok, szemeimmel nem hallok
Amivel én a nyáron bács voltam,
Túrót, ordát nem hozhattam

---

9 hódoljunk (?)

10 fehér (?)

Mert még magamnak se kaptam.
Egy szép de szép bogláros szíjat, vedd jó néven oh édes Jézuskám!
Oh drága mennyei harangszó oda fenn a mennyben.

IV. PÁSZTOR: Jól kifizeted, bács létedre.

III. PÁSZOR: Meglátom te mit adsz.

IV. PÁSZTOR: Aranyat. Mennyek el hát én is, béküljek ki a Jézussal.

Oh édes kicsi Jézuskám, mivel én a nyáron monyator voltam
Hideg havasokon sokat sonyorkodtam,
Ezek a rosztó pásztorok mind elkezdtedtek¹¹
Bocskor tákot, csalóka teját este reggel azt adták,
Délre felhőszakadást. *(egyed ugrik)*

I. PÁSZTOR: Ami kicsi bérem volt, mind meg illogattam,¹² egyéb ajándékot
nem hozhattam egy szép, de szép furulya szót, vedd jó néven édes Jézus-
kám.

PÁSZTOROK: *(felelék)*¹³ Nó jól kifizeted.

MÁRIA: Köszönöm fiaim, mindnyájan ti nektek,
Kik ez szent kisdednek tiszteletet téztek.
Kívánom hogy menyből koronát nyerjete
És a véghetetlen örömben legyetek!

I. PÁSZTOR: Pásztortársaim, mivel az Úrjézust víg
Örömmel láttuk, Ráduly Ignác, Román Bokor,
Oltyán Péter, Csuri Demeter azt mondta
Ha a faluban egy mozsikást kapnánk jó volna.

II. PÁSZTOR: Muzsikást?

I. PÁSZTOR: Muzsikást hát!

III. PÁSZTOR: Minek azt a muzsikást?

Itt a jó furulyás
Nem kel néki fizetés
Az úrjézus kedvéért
Fúhat egy zszakát,

---

11 elszedtek (?)

12 megittam

13 Kommentárt fűznek, simfelik az ajándékot – általában az öreg Unciás teszi ezt!

Hallod Undzsiásom, drága furulyásom
Mivel az új királyt víg örömben láttuk
Fúhatnál nekünk egy zsukát, szuflu majfortát.¹⁴

IV. PÁSZTOR: Zsukát-e?

III. PÁSZTOR: Zsukát hát!

IV. PÁSZTOR: Fúvok én néktek ugyan hangost, ha van pipe bőr bocskorotok
Hogy zsukámnak hangját kijárjátok hop, hop, kiáltsátok.

PÁSZTOROK: (*körben járják és éneklük*) Hájde zsuke, jo fertate
járesiodate petrekupe kriste
fácse totrácseodate¹⁵

III. PÁSZTOR: Kárule mosule¹⁶ csakhamar egy aránt
Fekete káprám¹⁷ mekegését hallám. (*az ajtó felé siet*)

IV. PÁSZTOR: Hallod Unghiásom, kérlek, hova sietsz, a háziasszonytól
útravalót várunk.

III. PÁSZTOR: Látom az asszonynak sűrű mosolygását
Keresi a láda kulcsát, hogy elővegye 6 ezüst lángóját,¹⁸
Szent János kalácsát, hat singes kolbászát
Jó kupa pálinkáját, feltenné utunkra, jó volna

PÁSZTOROK: Jó biza!

KIRÁLY: Köszönöm, s hálálom kik ezt hallgattátok
Azt vélem rosszat nem is tanulátok
Miért az egekben legyen jutalmatok!
Ti pedig jó gazda, kik szállást adtatok, semminemű átok
Ne férjen hozzátok, mi pedig elmegyünk vígan maradjatok.

PÁSZTOROK: (*együtt*) Immár minket jó gazda, ha elküldesz utunkra
Az isten áldása maradjon a házadra sok, sok, sok
Három kancsó jó sörrel beszélgetünk jó szívvel
Hogy a talpunk újuljon, a torkunk is gyógyuljon...

14 román

15 román

16 román

17 kecském

18 lázsiását (?)

BETLEHEMES JÁTÉK CSÍKCSOBOTFALVÁN

Csík megye

Felléptek a Nemzetközi Betlehemes Találkozón 2007, 2008-ban.

Tanultuk id. Orbán Árpádtól 1998-ban.

Gyűjtötte és lejegyezte: Antal Imre.

Régi szent énekeket énekelnek. Elöl megy a két szálláskereső énekelve.

Dicsértessék az Úr Jézus Szent Neve.

Elé lépik.

Örvendünk és adunk hálát Istennek, Isten ő szent Feleségének, hogy erre a szent és fényes napra felvirrasztott, melyet a limbusbeli atyák és a földi emberek nagy óhajtással vártak, a mi szerelmes Megváltó Jézus Urunknak születése napját, Jézus Urunkét, ki Napkeletről jött és a Háromkirályoktól megkoronáztatott. Méltóztassál Uradat házadba befogadni és kihallgatni.

Ha a házigazda béereszti, akkor a király s a szolgálja megy bé.

A király sétál, a szolgálja figyel.

KIRÁLY: *(énekel)* Dicsértessék Jézus, a magas mennyekbe

Ki e nemes gazdát
Hagyta egészségbe,
Kívánom szívemből
Tartsa az életbe,
Végre örvendezzék
A magas mennyekbe.
Nemesnek, szegénynek
Nagyoknak s kicsiknek
Köszönöm s hálálom
Kik ide gyűltetek,
S a kised Jézusnak
Tiszteletet teszte,

Magatokba pedig
Erős hitet vesztek.

Mivel születését
Jézusnak hirdeték,
Őt az angyalok is
Jászolnál üdvözlík,
Hol ott is esztelen
Barmok melengetik,
S a juhoknál lévő
Pásztorok tisztelik.

Józsefet, Máriát
Senki nem fogadja,
A szívtelen város
Szűk helyet sem adna.

Azután pajtába
Szállni kényszerítik,
Hol a mi Megváltónk
Világra születik.

Azután pediglen
Pásztorok eljönnek,
Alázatossággal
Ajándékot visznek,
Mit Mária s József
Nagy jószívvel vesznek,
Őszinte szavakkal
Szépen megköszönnek.

Ennek mi is itten
Példázzuk mivoltát,
Előtökbe tesszük
Hitványka szállását,
Sőt az emberektől
Elhagyattatását.
Igyekezetünknek
Halljátok lefolyását! *(megüti az ajtót kardjával)*

SZENT JÓZSEF: *(kopog az ajtón)* Felséges királyom

Nyisd meg az ajtódat,
Ereszd bé megszűkül
Te jó akaródat.
Éltető dajkája
A világ Urának
A nagy utazásba
Erősen elfáradt.

KIRÁLY: *(mondja)* Egy szózatot hallék

Mostan az ajtómnál.
Vajon ki könyörög
Királyi házamnál?
(erősen kopog József, s int a király)
Parancsolom szolgálom
Neked sietséggel,
Lásd ki zörget ajtón
Ilyen bátor szívvel?!

A szolga tiszteleg a királynak s ajtót nyit.

SZOLGA: Ki vagy? Honnan jöttél?

Miféle ember vagy? Feleletet nekem ezekre mindjárt adj!

SZENT JÓZSEF: Szegény útonjáró idegen s jövevény

A bemenetelre beléegyezést kér!

SZOLGA: Légy hát vesztegségbe, mindjárt megjelentlek. *(a királyhoz megy)*

Felséges királyom,
Oly emberek vannak,
Kikről nem hinném,
Hogy ajtódon járhatnak.

KIRÁLY: Szólíts bé szaporán! Talán egy királytól

Követségbe jöttek valamely országból!

SZOLGA: *(tágra nyitva az ajtót tiszteleg)*

Királyom követül küldött tihozzátok
Béjöhettek! Így szól parancsa reátok.

Béjönnek.

I. PÁSZTOR: Nyiss ajtót jó gazda,
Légy jó készüléttel,
Mert pásztorok jönnek
Hozzád sietséggel.

II. PÁSZTOR: (*mutat Józsefre*) József és Mária a kiseded gyermekkel.

SZENT JÓZSEF: Adjon az Úristen e házba jó estét.
Kivált egészségre néktek jó szerencsét.
Törölje el rólunk ostorozó népét.
Tartson meg az Isten Felséges királyom,
Gonosz ellenséggel Teneked ne ártson.

KIRÁLY: Tartson meg barátom
Téged is. Kívánom.

SZENT JÓZSEF: Íme, azért jöttünk
Mostan tihozzátok
Ha engedelmesen
Minket megszánátok,
Ezeket egy kicsit (*mutat Máriára*)
Pihenni hagynátok.
Mert úgy elbágyadtunk,
Hogy csak alig vagyunk.

KIRÁLY: Hát ti honnan jöttök
Ily nagy felrakott móddal. Hova igyekeztek?

SZENT JÓZSEF: Augusztus császárnak
Parancsolatjára
Jöttünk ti hozzátok
A beíratásra.

KIRÁLY: Kedves jó barátom,
Bé nem fogadhatlak
Mert Urakból álló
Sok vendégeim vannak.
De a város mellett
Van egy rossz istálló.
Oda szokott szállni
A jövevény szálló.

SZENT JÓZSEF: Nehézkes jegyesem
A hideg fagylalja,
Lehet, közelgeti a szülés órája.
Szerelmes királyom, hova tudjak menni?
A fáradtság miatt meg kellene hálni!

KIRÁLY: Ha meghalsz, se bánom,
De itt nem maradhatsz,
Királyi házamtól
Tehát már indulhatsz!

MÁRIA: (*Józsefnek*) Nem bánom jegyesem
Akármerre megyünk,
Csak a Nagy Úristen
Legyen mindig velünk!
Szerelmes Jézusom,
Szűz méhem gyümölcse,
Az Atya Istennek
Te örök igéje.
Ha engem választál
Szent születésedre,
Ne engedd hát immár
Szolgálad ennyire!
Így édes jegyesem
Induljunk más útra,
Talán megszán minket
Az egeknek Ura.

SZENT JÓZSEF: Kemény kősziklához
Hasonló nemzetség,
Még a pogánynál is
Van engedelmesség,
Hát benned Uradhoz
Miért nincsen kegyesség?

KIRÁLY: Istené a szállás.
Lehet megnyugodnotok.

Az álmod nem szabad
Tovább mulasszátok!

A pásztorok az asztalra teszik a betlehemet.

I–II. PÁSZTOR: Hopp-cupp bátyja rajta!
Megnyugszunk e helyen,
Míg a Hajnalcsillag
Feltetszik az égen.

A TÖBBI PÁSZTOR: Feküdjünk, aludjunk,
Mert jó fáradtak vagyunk!

Lefekszenek, horkolnak. Az angyal meggyújtja a kápolnácska gyertyáját s énekel.

ANGYAL: Serkenjete fel pásztorok,
Kik nyáj mellett jól vigyáztok,
Mert született az éjszaka
Ti szabadítótok.
(meghúzza a betlehemecske csengettyűjét, de a pásztorok csak nem ébrednek)
Egy szent szűztől Betlehembe,
Városon kült', a mezőbe,
Ki barmok közt sötétségbe
Van a nagy hidegbe.
(megrúgja a III. pásztor lábát és megáll)

III. PÁSZTOR: *(álmosan)* Én vajon mit hallék,
Álmomban mit láték?
Angyal-e vagy ördög
Nekem megjelenék?

IV. PÁSZTOR: Én avval nem töröm
A gyenge eszemet.
Inkább a pucokra
Felteszem fejemet.
Ketten tovább alusznak.

ANGYAL: *(éneklő)* ...Oda azért elmenjete,
Őt felkeressétek
Térden állva jászol előtt.
Őtet tiszteljétek.

(Munyator felfigyel)

Ottan vagyon Szűz Mária
Szent Józseffel istállóba,
Szűz Mária Jézus anyja,
Szent József dajkája.

(ének után mondja)

Serkenj Istennek választott népe,
Semmit ne késsél Jézus elejibe,
Mostan talpra álljunk,
Ő dicséretére jöjjetek, mert ezt siet
Ő Jeruzsálembe.

MUNYATOR: *(énekli)* Hallottad-e pásztor

A szózatot,
Melyet a mennyei követ
Neked mondott?
Hogy született volna
Ember testben Jézus,
Mi megváltónk, Betlehembe.

Mária, József és az angyal a kápolnácska körül énekelnek.

Az Istennek Szent angyala
Magas mennyből alászállta,
Pásztoroknak ő így szóla:
Serkenjete ti pásztorok,
Kik juhoknál úgy alusztok,
Mert született az Úr Jézus!
Ződ erdőbe, ződ mezőbe,
Paradicsom kőkertjibe
Arany szőnyeg leterítve,
Azon nyugszik az Úr Jézus.
Bal kezibe aranyalma,
Jobb kezibe aranyvessző,
Fel-felhúzza, megzúgassa,
Zúg az erdő, zúg a mező.
Ilyen fát még nem láttatok,

Mind Úr Jézus keresztfáját,
Mert az vérrel virágozik,
Szentlélekkel gyümölcsözik.

Utána a munyator megrugja az első pásztort.

MUNYATOR: Asz máj Karidó
Az angyal énekel,
Úgy látszik nektek
Az Úristen sem kell?

PÁSZTOROK: Ugyan, csak nem!

I. PÁSZTOR: Keljünk fel, lássuk meg
Azt a szép éneklést,
Mit fülembé hallék
Az angyali zengést.

II. PÁSZTOR: Nem bánom, ha felkelünk is, mert a hajnalcsillag
feltetszett az égen.

Az öreg pásztort botokkal emelik fel.

ÖREG PÁSZTOR: Ugyan felpattanék! Ezek a jóbarátok felemelének! Édes jó
fiaim, felkelénk, s menjünk el, hogy megbékélhessünk a mi Istenünkkel.

A betlehemecske köré térdelve énekelnek, botjukra támaszkodva.

Ének: *(minden pásztor)* Üdvöz légy Jézus,
Pásztorok pásztora,
Mennynek és a földnek
Teremtő szent Ura.
Ha nem utálsz meg,
Te szolgálid vagyunk,
És mi azért jöttünk,
Hogy Téged imádjunk,
Hogy Téged imádjunk.

III. PÁSZTOR: *(Máriának)* Óh, áldott Mária
Serkentsd fel Fiadat,
Ki a váltság Ura.

MÁRIA: *(az előbbi dallamra)* Serkenj fel fiam,
Pásztorok eljöttek,

Kik szent angyalidtól
Tehozzád küldettek.

Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsavirág,
Betlehemben kibimbózott zöld ág.
Akit úgy várt már az egész világ,
Király nemből nagy méltóság.

Mégsem talált szállást a városban,
Azért szorult hideg istállóba.
Város mellett a rideg pusztában
Ökör s szamár volt abban.

Szűz Mária keseregvén sorsán,
Szent Józseffel szent fiát alutván
Nyugszik szépen csak egy kevés szénán,
Siránkozik ő szent Fián.

Ó, én édes, kicsinyke lakócskám,
Szűz tejemtől ragyogó kis báránykám,
Jó illatú teljes marintocskám, (rozmaringocska)
Sorsom ne nézd, violám!

Bölcsőm volna, kibe ringatnálak,
Párnám volna, bétakargatnálak,
A hidegnek csípni nem hagynálak,
Szolgálnék, mint Uramnak.

De megbocsáss, hogy későn ismertünk,
Mert most hisszük, „hogy születted értünk
Szűz méhéből, óh, édes reményünk,
Vedd kedvesen énekünk.

Sz' evve' ajándékot adnak.

I. PÁSZTOR: Édes, kicsi Jézusom,
Fejőpásztor vagyok,
Az én juhocskáim
Az Istentől vannak.
Azoktól én neked
Kicsi sajtot adok,

Kérlek, vedd jó néven
Ezt az ajándékot,
Melyet most kezemmel
én neked nyújtok,
Ezt én felségednek
Nagy jó szívvel adom!

II. PÁSZTOR: Én is felteszem a

Legjobbik juhomat,
Melyből telifejem
Kétszer sajtáromat,
Még amellet
Minden esztendőbe
Kettőt fiadzott.
Ezt én bizonytal tudom,
Ezt én Felségednek
Nagy jó szívvel adom!

III. PÁSZTOR: Én bizony nem merem feltenni juhomat,

Mert nagyon rettegek mostoha apámtól.
Hasonképpen patvaros anyámtól,
Mert ha felteszem juhomat,
Jól megbotozza hátamat.
Hanem almákat, szépeket adok,
Ezt én felségednek nagy jó szívvel adom.

IV. PÁSZTOR: Ó, vazurám vazúr, Tejjel málé

Fejőpásztor voltam a nagy havasokon,
Károkat vallottam, sokat, esztenákon,
Semmi fű nem termett a nagy kősziklákon.
Hát én szép Jézusom, ugyan mit adhatok?
Egy kis lépesmázat, ezt én felségednek nagy jószívvel adom!

V. ÖREG PÁSZTOR: Elnyomott a vénség, eljött erőtlenség,

Rajtam történt bús szerencsétlenség.
De mivel legöregebb vagyok, ó Mária,
Szép bogláros szíjat nyújtok, ó Szent Anya.
(a pásztoroknak)

Tűk adhattok, mert tűk ifjak vagytok,
De engemet, ha kénálnak es, azt gondolom, szidnak,
S azért hátrébb fartalok.
(*gyorsan hátra ugrik*)

MUNYATOR: Ó vaj de minye si de minye,
Szerácse ficsor,
Egész nyáron mind
Munyator voltam,
Mit azzal kerestem,
Mind el es kötöttem.
Nekem nincs egyebem,
Csak ami rajtam van.
Hát én, édes Jézus,
Mást nem adhatok
Hanem egy táncot, szépet járok,
Ezt én Felségednek nagy
jó szívvel járom.

I. PÁSZTOR: (*az öreghez*) Hallod Undzsiásom,
Édes furulyásom!
Mivel az új királyt
Nagy örömmel látom,
Fujj egy táncot!

II. PÁSZTOR: No, hát most egyaránt,
Fogjuk a matyukát
A vén Undzsiás es a furulyát.
Mert mekegni hallja
Fekete kápráját /kecskéjét/...

Furulyaszóra táncolnak.

ÖREG PÁSZTOR: Ezt tűk eljárjátok, de nemigen jól járjátok.

I. PÁSZTOR: Ha nem tetszik, járj jobbat, te vén szipka! (*s ő járja*)
Áldott légy jó Jézus, pásztorok pásztor,
Ki nem kívánkoztál cifra palotába.

II. PÁSZTOR: Áldott légy jó Jézus, pásztorok pásztor,
Aki így születettél hideg istállóba.

III. PÁSZTOR: Áldott légy jó Jézus, Pásztorok pásztora,
Kinek hatalma van mennyben és a földön!

PÁSZTOROK: (*éneklik*) Immár minket jó gazda,
Ha elküldesz utunkra,
Istennek áldása
Szálljon a házadra!

Elindulnak, de megállnak.

I. PÁSZTOR: Auz mor fortate, /Barátim induljunk/
Induljunk más útra,
Jó emberek várnak
Még itt a szomszédba.

II. PÁSZTOR: Hallod e barátom
Hova sietsz, kérlek?
Még a gazdaasszonytól
Útravalót várok!

III. PÁSZTOR: Látom asszonyomnak
Sűrű mosolygását,
Zergeti erősen
A ládája kulcsát,
Hogy kivegye onnan
Tíz ezüst húszasát.

IV. PÁSZTOR: Ne sajnálja tőlünk
Szárasztott sódarát,
Ahhoz való fonott Szent János kalácsát,
S egy pár kupa jó mézes borát.

V. ÖREG PÁSZTOR: E gazdának én voltam
Báccsa /pásztor/ tavaly es,
Bizony jó gazdám volt
Őnékem akkor es,
Kétszer kértem tőle
S nem adott egyszer es!
De most már megtőti
Még a csuklyámot es!

I. PÁSZTOR: *(a betlehem perselyét ütögeti)*

Ó te farkasbőrből kifaragott
Kodokozott erszén.
(a gazdához) Vessen egy húszast bé,
Hadd rőfögjön szegény.

Kivonulnak, csak a király marad.

KIRÁLY: *(elköszönés)* Köszönöm s hálálom,

Kik itt hallgattatok,
Ezen példázatban
Meg nem utáltatok.
Azt hiszem, hogy ebben
Rosszat nem láttatok.
Köszönöm, hogy minket
Vígan fogadtatok!

Mert láttátok itten
Az Isten szent fiát
Bölcső helyett hideg,
Rozsszalmás jászolát,
Mint született Szűztől
Hideg istállóba,
Ökör, szamár között
A kórós szénába.

Ez mindnyájunknak
Lőn megmutatására,
Kik jövénk Jézus Urunk
Látogatására.

De nem is ok nélkül,
Sőt, méltán vigadunk,
Mert megszületett
A mi megváltó Urunk.

Örvendj velünk te is,
Mái bűnös világ,
Mert Áron vesszején
Kinyílt egy szép fehér virág,

Ha megtérsz reád is vár
Az örök világosság,
Jézussal együtt a
Legszebb Mennyország!

Nem tréfa kedvéért
Volt bejövetelünk,
Vagy, hogy itt titeket
Mulatni gerjesszünk,
Hanem megtérésre
Példával ébresszünk,
Hogy a kis Jézussal
Majd együtt lehessünk!

Nemes ház tagjai,
Kik szállást adátok,
Jézusnak áldása
Szálljon tireátok,
Ősi hiteteket
Örökre tartsátok,
Mi megyünk s ti velünk
A Jézust áldjátok.

Dicséret, dicsőség
Mi Jézus Urunknak,
Ki magára vette
Terhét a világnak.
Áldás Szent Anyánknak,
Szép Szűzmáriának,
Ki fényességet hoz
Az egész világnak!

BÁBTÁNCOLTATÓ BETLEHEMEZÉS HALMIBAN

Felső-tiszavidék, Ugocsa megye, kivilágítós betlehem

Jártak a Betlehemes Találkozón 1992-2000 között 6 ízben.

Szövegét leírta: Nagy László, a betlehem tulajdonosa (1996. december).

Szereplők: Angyal (beköszöntő), I. Pásztor, II. Pásztor, I. Bojtár, II. Bojtár, Öreg, Bábtáncoltató, Ördög

ANGYAL: Ez karácsony estén Jézust imádjátok,
Mert az Atyaisten elküldött hozzátok
Szerelmes szent Fiát Ti is imádjátok,
Áldás, békesség bőven szálljon Rátok!

Ének: „Pásztorok, pásztorok...”

I. PÁSZTOR: Hoppistók, jó estét, lám én is itt vagyok,
Oly hideg van kinn, szinte majd megfagyok.
Azóta bejártam Ázsiát, Afrikát,
Hétszer megtanultam a filozófiát,
Ha nem hiszed, kérdezd meg uramöcsémtől,
Karácsony éjszakáján.
Gyere be, Te Pali pajtás. Te vagy az a magfás?

II. PÁSZTOR: Én vagyok, jó pajtás. Bezzeg van is károm,
Megtréfált a farkas, a lelki jó barátom.
Oda lett az éjjel vezérjuhom három.
Megállj, te farkas, mert bosszúdat állom.

I. PÁSZTOR: Tőlem is elkapta ama vezérbakot,
Amely a hegyek közt egyes egyedül lakott.
Tőlem a keresztnél elmaradott,
Cserfáé, a farkas véle elkullogott.
Megállj, te farkas, bosszúdat állom.
Hát az öreg apánkat, hol hagytad?

II. PÁSZTOR: Havas erdő mélységében, sánta lábát fájlalja,
Vén derekát nem bírja.

Utunk közben egy bakkecskétől úgy megijedtünk,
Hogy szegény Öregapánkat szem elől tévesztettük.
Na, de se baj! Egyet-kettőt füttyentek, döbrentek juhászok módjára,
Ő is megérkezik a szívem fájdalmára.
Gyere be, te vén szatyor!
Jól tartunk itt bottal, borral, báránypecsenyével,
Csak úgy vetekszünk az üres tömlőre.

ÖREG: Oh, Istenem, Istenem, hogy is jöhettem erre a ribincskes helyre,
mikor nem is szándékoztam jönni, Betlehem mezejére.
Vajon ki viseli gondját apró kecskéimnek?
Hogy a vadak ne szagassák ízről-ízre.
Nesze, Te kis Jézus, hoztam Neked egy nagy fő vörös hagymát.
Hogy ezzel rontsd meg az ördög legnagyobb hatalmát.

I. PÁSZTOR: Mondja kend, Öregapám, tud-e olvasni?

ÖREG: Hogyne tudnék! Mikor hatvanhat gimnázium
Fala mellett jártam el a nyáron,
De benne sosem voltam.

I. PÁSZTOR: Olvassa el, mi van a betlehem elejére írva!

ÖREG: Három fertály zöldre, feküdjünk a földre.

II. PÁSZTOR: Ha a földre lefekszünk,
Többé juhászok nem leszünk,
De legyen meg a te szent akaratod.

Ének: Juhászim, pajtásim, jaj, de elaludtatok.
Ennél a szép nyájnál csak egyedül hagytatok.
Juhászság, pásztorság, mezei tanyaság,
Ez a szép gazdaság.

Megszólal a csengő.

GLÓRIA!

I. PÁSZTOR: Hallod, Öreg, angyal szól!

ÖREG: Hallom, hallom, hogy karácsony éjszakáján
Káposzta rotyog a fazékban,
Kolbász kukorékol a kéményben.
Ugye fiam, Neked nem adnak belőle?

I. PÁSZTOR: Hallgass, Te vén szatyor.

Ebugatta, farkasordította.
Hágom a lábom derék szép szakálladra.
Rázom botom mindkét oldalra,
Hátadat, hasadat ezzel lapogatom.
Tudom, megvakarod,
Még a róka-táncot is eljárod.
Aludj, Te vén szatyor, úgy sincs
Semmi hasznod.

Ének: Titiri bojtár, ugorj talpadra,
Nem léssen semmi gondod nyájadra.
Amott egy dombocskán
Megellett juhocskám.
Vedd válladra, vidd az ólba.

Pásztori társim, új hírt mondok, új hírt mondok,
Jertek vélem, csodát látok, csodát látok,
Mert egy szűz szült az éjszakán,
Gyermekecskét szült a szalmán.
Üdvözlégy szép gyermekecske,
Betlehemi hercegecske!
Élet után, mit érünk, mit érünk?
Légy mennyekben vezérünk, vezérünk!
Úgy, úgy, úgy,
Te kis Jézus jól aludj.
Haj, haj, haj,
Úgy repülj el, mint a raj.

I. BÁB: Én vagyok Heródes, Heródes, a zsidók királya.

Nálam nagyobb urat nem ismerve,
Nincs is az a legény, akitől én félek,
Még csak a haláltól se félek.

II. BÁB (a Halál): Ó, Te Heródes, Heródes!

Hagyj fent Te már minden kereskedésseddel
Minden gyűrűsködéseddel,
Mert Te már az enyém vagy.

Ekkor jön a Halál és levágja Heródes fejét, majd jön az Ördög és mindkettőjüket a pokolba viszi.

III. BÁB (Miklóska): Miklóskának pénzt, pénzt, gyertyáralvót!

A háziak a dobozkájába pénzt tesznek.

I. PÁSZTOR: Mondja kend, Öregapám, tud-e imádkozni?

ÖREG: Tudok Fiam, állj odébb!

Lágy cipó, pecsenye, gulyáshús, kétrét kolbász, egy kulacs bor, belém csúszna, ha volna!

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, nem úgy!

ÖREG: Hát, hogy, Fiam, taníts meg!

I. PÁSZTOR: Mondjad, Öreg, Atyának.

ÖREG: Vessem le ezt a rongyos gatyámat?

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, Atyának,

ÖREG: Igen, igen, Atyának.

I. PÁSZTOR: Mondjad Öreg, Fiúnak.

ÖREG: A fiúk odakint a juhokkal vannak.

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, Fiúnak!

ÖREG: Igen, igen, Fiúnak!

I. Pásztor: Mondjad Öreg, Szentlélek.

ÖREG: Szentebb az én huncut lelkem, mint a tiétek!

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, Szentlélek:

I. PÁSZTOR: Mondjad Öreg, Istennek.

ÖREG: Ó, de csípnek a tetvek. Még a gazdasszonynak is adnék hatezret,

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, Istennek.

ÖREG: István adja ezt nekem!

I. PÁSZTOR: Mondjad Öreg, nevében.

ÖREG: Bújjak a betlehembe? *(be akar bújni)*

I. PÁSZTOR: Nem, nem, Öreg, csak maradj!

I. BOJTÁR: Bajuszom csorgóra.

II. BOJTÁR: Pálinka is jó volna, ha a gazdaasszony adna!

A gazdaasszony tölt pálinkát az ördög üvegébe.

ÖREG: *(döbbint)* Pénzt vár ez az erszény,
Rézből vagy fából kifaragott százesztendős edény.
Ennek a díja a tízes, százaz, ezres ...
Aki a mi erszényünkbe nem tészen,
igen nagy baja leszén. *(döbbint)*

Ilyenkor fogadja őket a házigazda, megkínálja őket, vagy pénzt tesz az erszénybe.

Ének: *(kifelé menet)* Nosza, tehát jó gazda,
Bocsáss minket utunkra,
Házadra, magadra
Szálljon Isten áldása!
Föl nagy örömré, ma született,
Az, ki után a föld epedett.
Mária karján égi a fény,
Isteni Kisded Szűznek ölén.
Egyszerű pásztor, jöjj közelebb,
Nézd a Te édes Istenedet!
Nem ragyogó fény közt nyugoszik,
Bársonyos ágya sincs Neki itt,
Csak ez a szalmás koldusi hely,
Rá meleget a barma lehel.
Egyszerű pásztor a térdeden állj,
Mert ez az égi, s földi király!

Kivonulnak.

IGAZFALVI BETLEHEMES JÁTÉK

Partium, Temes megye

Három ízben jártak a betlehemes találkozók 1995-ben, 1996-ban és 1997-ben. Papp Sándor tanár közlése.

December 24-én délután, a szentestén és karácsony első napján járnak házról-házra látogatva a családokat. A szöveget 100 évvel ezelőtt Vésztőről, Köröstarcsáról, Szeghalomról és Gyomárról (le)áttelepedett „ősök” hozták magukkal. Szájhagyományként maradt fenn napjainkig.

VEZÉR: Jó napot kívánok. Meghallgatják a betlehemeseket?

Én, mint Betlehem vezére, íme, megérkeztem,
Hogy Jézus születését örömmel hirdessem.
Íme, megszületett a mi Üdvözítőnk,
Istentől küldött jó teremtőnk.
Fogadják szívükbe Istennek szent fiát,
Ezen bűnös világ kegyes megváltóját.
Gyertek be angyalok!

ANGYALOK: *(behozzák a betlehemet, kis templomot leteszik és eléneklik)*

Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok, pásztorok,
Hogy Betlehembe sietve menve lássátok, lássátok.
Istennek fia, ki ma született jászolban, jászolban,
Jászolban fekszik, barmok közt nyugszik szent fia, szent fia.
Pásztorok jönnek köszöntésére az Úrnak, az Úrnak
Szép ajándékot vívén kezükbe magukkal, magukkal.
Egyik egy bárányt, másik egy juhot, egy juhot,
Harmadik tejet hozott, negyedik egy sajtot, egy sajtot.

VEZÉR: Gyere be, Kiskirály!

KIRÁLY: Kiskirályság az én álláspontom,
Igaz törvény az én éles kardom.
Hét országnak vagyok fejedelme,
Úgy tisztelnek, mint kiskirály őfelsége.
Most is azért öltöttem e ruhába,

Mert sok töröknek vérét oltottam ki már ma.
Ma már kioltottam kilencvenkilencét,
Holnap kiontom százét.
Ha száznál kevesebbét ontanám ki,
Szívem áldomását piros vérrel írnám ki.

VEZÉR: Gyere be, Csikós!

CSIKÓS: *(ének)* Csikós vagyok tágas puszták mezején,
Ezer darab szilaj csikót őrzök én.
Sík a puszta amerre a szemem lát,
Ostorom a csengő-bengő délibáb.
Sugárt kötök szép ostorom végére,
Úgy vágtatok a ménemnek elébe.
(szöveg) Ménemnek száma ezren is felül vagyon,
Amelyiket akarom, könnyen meg is kaphatom.
Tudjátok-e ki vagyok én?
Jászberényi csikós legény,
Búbánatnak üldözője,
Barna kislány szeretője a sötétben.
Összeverem a bokámat,
Kipedrem a bajuszomat.
Kiskalapom a szememre vágom,
Hogy ne lássák örökös szomorúságom.

VEZÉR: Gyere be, Petri gulyás!

PETRI GULYÁS: *(ének)* Én vagyok a Petri gulyás, nem más, hm.
Én őrzöm a petri gulyát nem más, hm.
Van bojtárom kettő-három.
Én meg a Vetával a paplanos
Ekhembüle-müle fülemüle ágyon.
(szöveg) Takarodj előlem, te haszontalan fickó!
Hallottam az imént, szörnyen dicsekedtél,
Hogy a nagy Alföldön, nyalka csikós lettél.
Én meg híres gulyás, ki merem mondani.
Ott kell ám a legény, még pedig az igazi.
Igaz nincs cifra ostorom,

De van egy somfanyelű rézfokosom.
Akár a hátadhoz is mérhetem,
De tudom fájdalmas lesz tőle jajgatásod.

VEZÉR: Gyere be, öreg Juhász!

JUHÁSZ: Hopp Istók, jó estét kívánok,
Íme, én is megérkeztem.
Már 99 esztendeje, hogy ballagok,
De már éhes is vagyok.
Hány óra angyalok?

ANGYALOK: Három fertály zöldre,
Feküdj le a földre!

JUHÁSZ: Akkor az én subám alatt is annyit mutat az óra.
Aki idebenn felmarkolták ezt a szörnyű dicsekvést,
Egyik híres gulyás, másik nyalka csikós,
Mintha nem tudnák, hogy előbbre való az öreg juhász.
Hej, ezelőtt, ha juhász nem lett volna,
Nem lett volna szükség hajdúra, pandúrra.
(ének) Juhász vagyok, vígan őrzöm nyájamat.
Ha felülök a nagy fülű csacsimra,
Úgy vágtatok a pájinkás depóba.
Ott is csak azt hajtogatom:

Kocsmárosné, csaplárosné, bort öntsön a kupába, a kupába,
Hadd igyon az öreg juhász, sej-haj bujába, sej-haj bujába.
Kocsmárosné, csaplárosné, írja fel a rézfokosom nyelére, nyelére,
Hány icce bort ittam én meg, sej-haj, hitelbe, de sej-haj, hitelbe.

CSIKÓS: Csikós vagyok, csikósnak születtem, ha meghalok, nem sírnak fe-
lettem,

Nem éneklük a szent Dávid zsoltárát, nem kongatják a falu nagy ha-
rangját.

KIRÁLY: Kiskirályság az én álláspontom,
Igaz törvény az én éles kardom.

Sorba állnak és éneklük tovább.

Ének: (*mind*) Hej, víg juhászok, bojtárok, csörgedeznek a források.
Mily gyönyörű ez az éjjel, hej, csak tekintsetek széjjel!
Nézzetek Betlehem felé, micsoda szép égi fény jó.
Egy szép esti csillag szállott, Betlehem felett megállott.
Ugorjunk mindnyájan talpra, ne is gondoljunk mi másra,
Keressük fel azt a helyet, hol az Úr Jézus született.

VEZÉR: Köszönjük uraim, hogy meghallgattatok.
Az Úrnak áldása szálljon Tireátok

Záróének: Nosza, nosza, jó gazda, ha elküldtél utunkra,
Szálljon áldás házadra, magadra, egész családotra!
Lekopott a bajuszunk, mert már sokat járkáltunk.

Ajándékozásra kivonulnak.

KÖKÉNYESDI BETLEHEMES JÁTÉK

Partium, Szatmár megye

A szöveget csedregi betlehemezők küldték, de mivel hosszú a játék, nem ezt a verziót játszották a betlehemes találkozón. A csedregi betlehemesek tulajdonképpen a kökényesdi betlehemes templommal járnak, amit megvásároltak.

Szereplők

Betlehemezni 11–21 éves gyermekek járnak: a falu felekezeti megoszlásának megfelelően keverednek a csoporton belül a görög és a római katolikusok. A szereplők kiválasztásánál fontos kritérium az életkor (az angyalok mindig a legfiatalabbak), a szereplők termete, hangja.

1991 decemberében szenteste a következő betlehemezők járták a falut.

Első angyalok: Fisár Csaba, Szemák Miklós

Hátsó angyalok: Fülöp Attila, Komáromi Jenő

Bojtár: Simon Róbert

Izaiás proféta: Zelicskovics József

Szent József: Fülöp Csaba

Öreg: Tóth Zoltán

Zsidó: Harangozó Dániel

A szereplők öltözete

A jelmezeket ők maguk készítik, megőrzik évről-évre, vagy kimaradás esetén átadják az utánuk következőknek.

Angyalok: fehér szvetter, fehér szoknya, piros szalag a vállon keresztül vetve, a derékon megkötve, a kezükben kard, a fejükön korona.

Izaiás proféta: a vállán „szép díszített ágytakaró”, szakáll, a kezében „Evangélium” (azaz egy vaskos könyv), szöszből hosszú haj, zöld korona.

Szent József: a vállán ágyterítő, bajusz, szakáll, hosszú görbe bot, szaloncukorral a végén.

Bojtár: fehér bő gatyka, bajusz koromból, a fején fácántollas kucsma, fehér bekecs, 2-3 soros zörgő (zürgő) a vállán átvetve, illetve a derekán.

Öreg: bokáig érő suba, kucsma, szöszből bajusz, kezében bot, rajta persely.

Zsidó: fekete rongyos nagykabát, fekete, rongyos kucsma, gumicsizma, rossz szemüveg, rossz esernyő, hosszú fekete szakáll. Egyik szeme le van ragasztva. A vállán átdobva és a hátán csüng egy nyúlőr.

A betlehem leírása

Többfajta betlehem létezik (több csoport járja egyszerre a falut), 1-3-5-7 tornyú, amelyek kívülről sztaniolpapírral, csillagokkal, kereszttekkel vannak díszítve. Belül a padlózatot moha, rajta jászol, a gyermek Jézussal, bárányszobrokkal, szentképekkel, karácsonyi üdvözlő képekkel. A betlehem belülről meg van világítva. A kökényesdi és a csedregi betlehemekre jellemző a gondos kivitelezésen kívül, az óriás méret. Magasságuk meghaladhatja a másfél métert is.

A játék menete

A csoportok kialakulását baráti tényezők határozzák meg. A felkészülést a karácsonyi böjt beálltával kezdik, otthon, házaknál próbálnak. A próbákat a szülők felügyelik, sőt van egy csoport, amelyet maga a görög katolikus lelkész ellenőriz, aki többször is beleszól a játék és az énekstílus kialakításába, ha erre szükség van. Tény, hogy a kökényesdi csoportokra jellemző a katolikus áhítat, fegyelem és a jó hangú szereplők.

A betlehemi játékok bemutatása szent karácsony előestéjén, kb. 4-kor kezdődik, és tart karácsony első napjának estéig. Ez idő tájt igyekeznek minden házat bejárni, sőt ellátogatnak más, szomszédos falukba (Csedreg, Halmi) is. A csoportok jelen vannak a szentmise is. Ha például karácsony éjjelén a görög katolikus templomban voltak, első napján a római katolikus templomban lesznek. Mivel több csoport is járja a falut, előzőleg általában felosztják azt. Minden házba betérnek, s üdvözlők a családot.

Az előadás alatt a ház lakói mély tisztelettel fogadják és hallgatják a csoportokat, minden család várja a megtiszteltetést. A játék bemutatása után a szereplők pénzt kapnak, mely alkalommal bor, pálinka és tészta kínálgatására is sor kerül. Karácsony másodnapján, a szentmise után a templomban felolvassák azokat a részösszegeket, amelyeket a gyerekek kapnak a kántálás, csillag- és betlehemjárásért, ami igen jelentős összeget tesz ki. Ennek egy része az egyházá.¹

---

1 Ezzel segítették a nehéz években a súlyos helyzetben lévő egyházat.

Szöveg és dallam

ANGYAL: *(a beköszöntő angyal bármelyik lehet az angyalok közül)*

Béke veletek, a mi urunk, Izaiás proféta beszélni kíván veletek, beengeditek?

HÁZIGAZDA: Beengedjük!

IZAIÁS: *(belép, kezében evangéliumos könyv)* Dicsértessék!

HÁZIAK: Mindörökké, ámen!

IZAIÁS: *(szövegét olvassa az evangéliumos könyvből, az angyal segít neki, fogja a könyvet)* Dicsőség a magasban Istennek.

És békesség a földön a jóakarató embernek.

Eljön majd az idő, mikor becsben lesz.

Zaebulon és Neaftalin földjén,

A sötétségben ülő nép világosságot lát,

És mindenki áldani fogja,

A pogánynak mondott Galileát.

Nagy öröm lesz, mi még nem volt soha,

Sem győzelemkor, sem aratáskor,

Mert kiseded születik és fiú adatik neki.

Csodálatos tanácsadó az erő Istene,

A békességnek nem lesz vége,

Mert mindörökké tart fejedelmi széke.

Neki adja az Úr Dávidnak a trónját.

Vállára teszi Istennek országát.

Mert Isten fia lesz földi ember,

Midőn elfoszlik szemünkből az ősi szender,

Midőn eljön az a csendes, az a békés, boldog éj,

Mikor az ember nem lehet kevély.

ANGYALOK: *(mikor Izaiás szövegének utolsó előtti sorát mondja, az angyalok kint elkezdenek énekelni)*

Csöndes éj boldog éj,

A világ álma mély,

Csak a Szűz Anya virraszt még,

Fönn a csillagos kéklő ég,

Nyugodj, álmodjál szépen,
Drága kisdedem

Beköszöntő angyal kimegy, bejön József.

JÓZSEF: *(meghajolva, öreges módon mondja, az angyalok kint tovább énekelnek,*

miközben ő beszél) Dicsőség a magasságban Istennek

És békesség a földön a jóakarátú embernek!

József vagyok, istenfélő ember,

Názareti szegény mesterember,

Atyám, Dávid földjén Betlehemben,

Szabad-e egy kissé megpihennem?

Van-e szívetek, mely a szegényt szánja,

Mely a szegényben a jó Istent látja?

Ha nem kell a szegény, hát nézzétek a szentet,

Melyet boldognak hirdet minden nemzet.

Künn éjben, fagyban, jó szavakat várja,

Szent jegyesem, szép Szűz Mária.

Ajtót nyissatok leginkább ennek,

Ki anyja a boldog mennynek.

Ha őt sem látjátok szívesen,

Hát essen meg a szívetek a szegény gyermekem.

Mert ő a mennyország, s ha rátok mosolyog,

Ti lesztek az első földöntúli boldogok.

Tegyétek boldoggá első perceit,

Hogy ne érezze a föld keserveit.

Ezért kérem hát a Jézuska nevében,

Fogadjátok őt szívesen és békességben.

ANGYALOK: *(angyalok énekelve hozzák a betlehemet)*

Angyali glória zeng Betlehem felett,

Nagy fényében kinyílt az ég

Pásztorok, örvendezve gyorsan útra föl,

A Szűz ma szülte kisdedét,

Szent jóslat int a fölkelésre,

Dávid király jövendölésére,

Föl, pásztorok, keressük föl tehát

Jézust, az árva népek óhaját.

Az angyalokkal bejön az öreg, a bojtár és a zsidó is. A következőképpen helyezkednek el, egy vonalban: Izaiás, zsidó, József, öreg a betlehem minden sarkán egy angyal (nem teszik le a betlehemet, végig kézben tartják), legbelül a bojtár.

ÖREG: Föl, fiú Miska!

BOJTÁR: *(ugrik egyet a zörgővel, amely a vállán van)* Mi az kend öregapám, megvan kend háborodva?

ÖREG: Meg vagyok én biz én háborodva,
Midón Salamonnal beszéltem,
Megszólalt felettem az angyali ének.
Egy nagy sereg fényes angyalt láttam,
Közülök a legszebbik kiválék,
Bámulám a szikrázó eget,
Fiam, hallani lehetett ezeket:
„Nagy örömet hirdetek nektek,
A világnak megváltója született,
Dávid városában,
Rongyos istállócskában,
Siessünk imádni őt,
Ki érettünk az égből a földre jött.”

ZSIDÓ: *(dadógosan mondja)* Úgy lám, kend már megint félre fele beszél,
Mint, amikor sokat kért azért a rossz birka bőréért.
Én bölcs Salamon is ott voltam,
S mind ezekből semmit sem hallottam.

ÖREG: Nem is neked szól ez, Salamon,
Te így születted süketen, vakon,
Neked nem kell mennyei békesség,
Csak olcsó bőr és kóser eleség.

ZSIDÓ: *(dadógosan)* Hát már hogy született volna jászolban a Messiás,
Mikor még a palotában is van válogatás.
Ha neki nincs hajléka és bölcsője,
Népünk boldogságát, hogy remélhetjük tőle?

ÖREG: Már mi ehhez balgák vagyunk slajmi,
Én ezt nem tudom megokolni.

Ama szenved, az írva vagyon,
Aki sírt is, örülni fog nagyon.

BOJTÁR: (*zörget és ugrál*) Király is volt jó öreg apó,
Istálló pedig nem királynak való.

ÖREG: Lehet az fiam, ha megválasztjuk,
Ha támogatni el nem mulasztjuk,
Mert akit ma így megtisztelt az ég,
Annak fiúk, hódolni kell mindég.

IZAIÁS: Szemeteken az ősi szender,
A megváltó nem lesz csupán ember.
Isten is lesz, így van ez megírva,
Isteni jóságát szívében bírva.
Nem jön e világra kincsért, koronáért,
Hanem értünk, az elveszett bárányért.

ZSIDÓ: (*dadogósan*) Bá-bá-bá-bárányért?
Na, majd csak nekem konkorájon szépen!
Ezer csólen, száz tepsi kalács, egy hordó bor
(vagy: egy pucér tyúk)
Ez kén' éppen a Messiástól.
Hát, hogy volna ez így jó?
Hát, hogy élne meg ez rongyos, tetves,
Szegény nyúlkupekedő zsidó?

ÖREG: Éppen elég volt, te kajla!
Hanem fiúk, újra zengjen az énekünk hangja:

Ének: (*mind*) Az ég és a föld, az ég és a föld
Mostan ünnepelnek,
Angyal és ember, angyal és ember
Vígán Örvendeznek,
Krisztus született
Isten ember lett,
Angyalok dicsérik, királyok tisztelik
Pásztorok imádva, térdhajtva éneklük,
A nagy csodát hirdetik.

Adjunk mi hálát, adjunk mi hálát az egek Urának,
Elküldvén fiát az egész világ szabadítójának.

Refrén: Világ Megváltója és szabadítója,
Istennek fia, ó áldott Jézuska,
Az egész földnek és emberiségnek légy oltalmazója.

BOJTÁR: (*ugrál és zörget*) Fiúk, itt már nincs mit tanakodni,
Isten angyalt küldött hozzánk tanúskodni,
Mert valóan itt a boldog élet,
Mert értünk Isten emberré lett.

Ének közben kiviszik a betlehemet, pont olyan sorrendben, ahogy állnak. Az öreg botján lévő perselybe teszik a pénzt a háziak.

Ének: (*mind*) Leszállt az ég dicső királya
Jászolban fekszik, rongy ruhában,
Közénk az üdvnek hajnalán
Ki eget, földet alkotá.

Légy üdvözölve, szent Karácsony,
Mely földre hoztad a dedet!²
S íme, múlik a bűn homálya,
Mert te az üdvöt hirdeted.

Dicséreted örömmel zengjen,
Szerelmes kisdéd Jézusom,
Ajándékot hozok szívemben,
Kérlek, hogy meg ne vond kegyed!

Refrén: Ha szenvedés ér itt e földön,
Keresztem bízva hordozom,
Kérlek, hogy gondolj rám is ott fenn,
Kisdéd Jézusom, Megváltóm!

---

2 Helyesen: az eget.

LÖVÉTEI BETLEHEMES JÁTÉK

Székelyföld, Udvarhely megye.

Felléptek a Nemzetközi Betlehemes Találkozón, 1996,ban és 2001-ben.
(15 férfi, 2 legényke, 30 perc)

Játéktörténet

Lövéte, Udvarhely megye 1938. Domokos Pál Péter és Volly István gyűjtése.– A játékot hétévenként játsszák. Ha jó a termés, gyakrabban is. A „város”-t, „istálló”-t és „csillag”-ot a sekrestyében őrzik, a csuklyákat és a köpönyegeket is. A szereplők a karácsonyi éjféli misére jelmezben mennek. Az első harangszóra bevonulnak. A „város”-t és „istálló”-t a mellékoltárra teszik, maguk a szentély korlátján ülnek a mise alatt.

Mária s az Angyal ministrál. A Kecsepásztor óvja őket a tolongásban. Mind a teljes jelmezben van, csak a fejök födetlen. Karácsony első napján ismét így hallgatnak misét. Utána a papnál főpróba s rendesen ebéd. Ezután kezdik a házról-házra járást s tart Vízkeresztig. Csak oda mennek, ahova egy nappal előbb meghívást kapott a Vezető. A játék ára kb. 1 pengő és 3 liter pálinka, káposzta, mit összeadnak, 5 túró. Néhol az alkalmi hallgatók összeadnak 5-6 pengőt s akkor ugyanott többször is eljátszathatják a nézők a játékot. A Kecsepásztor gonddal vigyázza, hogy valaki soká ne bámulja a szép Angyalt, vagy Máriát. Elébe áll a bámulónak, baltáját feni, rázza, hitük szerint azért, nehogy betegre nézze az Angyalt, s az másnap ne tudjon játszani. „Vágok a kecskéknek rügyet!” – mondja tréfásan, és leüti a gerendáról a kolbászt a pásztorok közé. 20-30 évesek betlehemeznek. A vezető rendesen egy kiöregedett betlehemes. Történt, hogy az öreg vezető éppen a betlehemezés másodnapján meghalt. A betlehemesek temették. A pásztorok botjukon vitték a koporsót. A havas hegyoldalon Mária és József ment előtte és a nemes emberek, az Angyal, a Huszár és Kócsár teljes díszben. S a temetési menet előtt forgott és világított a betlehemi csillag...¹

1 *Népi Játékok*. II. k. Betlehemes – Bölcsőcske - Háromkirályok. Jegyzetekkel közreadja VOLLY ISTVÁN. 3. kiad. Bp. 1945.

Alapszabály, vagy „Betlehemi rendtartás”

„...akik Krisztus születése emlékéen, vagyis a karácsonyi szent ünnepekre betlehemi folytatásban tagok akarnak lenni, azok csak úgy lehetnek, ha a következő feltételeket betartják: nem szabad a kocsmahelységeken forogni, fonóseregbe lányokhoz járni, az utcákon néma csendben kell járni, továbbá nem szabad világi énekeket énekelni. Mindezeket be kell tartani attól a naptól, amikor próbálni kezdik, és tart egészen Vízkereszt napjáig.

Ezt a játékot a községi megyebíró, vagy az egyháztanács engedélyével kijelölt megbízható ember vezetheti. Mindezeket a helybeli plébános beleegyezésével. Ezt azért kell innen indítani, mert ez nem gyerekdolog és nem mulatságra való. Evégből a községi elöljáróságtól bizonyítványt kell kérni, amelyet a járásbeli főszolgabíró helyben hagyasson, és ezzel az aláírt igazolvánnyal az idegenbe is mehessenek, ne tudja senki akadályozni.

Aki ezen alapszabálynak nem tesz eleget, annak büntetése nem lehet egyéb, minthogy abból a szobából, amelyben gyakoroltak, a Kócsár és a Huszár nevű tagok kihúzott karddal kísérik az illető személyt, mezítláb és hajadonfővel, a templomot háromszor megkerülik.

Bármilyen zord idő esetén megtartandó és ekkor az elkövetett bűn meg lesz bocsátva.

Mindezeket azért, hogy aki ide beáll, mint tag, az tartsa be az említetteteket.”

(A lövétei betlehemesek kéziratából.)

Szereplők: Csillaghordozó, Vén Moszuj, I. Nemes ember, Bács, II. Nemes, Veres öves, Kócsár, Rongyos, József, Tódor, Mária, Furulyás, Angyal, Vezető, a játék tanítója, Kecsekepásztor

A két nemes ember, Huszár, Kócsár és József fehér barchetből készült, pirossal szegélyezett, ujjatlan, hosszú köpenyt visel. Gallérja a vállakat takarja. A külön erre a célra készült köpenyt bemenet viselik. Alatta a két nemes ember és József rendes ruhát, bundasapkát és magyar csizmát hord. A nemes emberek öltözete kissé „úrias”. Fekete asszonykendőből kötnek nyakkendőt, egyszerű bogra, a végét az ing hasítékába betűrik. A Kócsár egyszerű sűrke bakaruhát és bakancsot, a Huszár csizmát, sarkantyút, kék dolmányt, piros nadrágot, szőrforgós csákót visel. Hárman huszárkardot, a Kócsár kis szuronyt

öveznek,² József pedig görbe végű pásztorbottal jár. Mária és az Angyal leányos arcú s hangú legények. Az illető község női népviseletébe öltöznek, az ing a négyszegletűre szabott nyaknál korcba van szedve, bő ujjja a csuklónál buggyosan ráncos. A rövid pruszlik (lájbi) elől nem ér át, hanem színes szőrzsínórral fűzik össze. Mária pruszlikja élénk kék. Az Angyalé piros alapszínű, széles fekete bársonyszegéllyel keretezve. Térden alul ér kicsivel a bő szoknya. Máriáé fehér, kék selyemköténnyel, az Angyalé élénk piros színű, a hossza háromnegyedén négyujjni fekete bársonycsík fut körül, Mária homlokán fekete bársony és ezen felül a fején tornyos korona van. A korona: három-négy ujj szélességű keménypapírra jön rá egy fehér, egy rózsaszínű és ismét egy fehér koszorú gyöngyökből és művirágokból. Felül magas keresztpánt, szintén fehér díszekből. Az Angyal koronája alacsonyabb és cylinder alakú keménypapír, piros papírossal és piros bolti koszorúkkal díszítve.

A fejdíszekről kétoldalt és hátul hosszan lelógnak a színes szalagok.

Mária szalagszíne kék, az Angyalé piros. A nyakon gyöngyök pirosodnak. A kezükön fehér cérnakesztyű. Mária csipkés fehér kendőt és olvasót, az Angyal pedig szalagokkal díszített keresztet és csengőt tart a kezében. A csizmájuk fekete. Csillaghordozó, a Furulyás és a Vezető a falu népviseletbe öltözik: kerek tetejű fekete kalap, vagy bundasapka, fehér ing felgombolt nyakkal, rövid, barna szöttes kabát, amelynek szegélye, gallérja, zsebe és ujjja díszítése fekete. A fehér gyapjúharisnya, azaz nadrág ellenzős. A vitézkötése és az oldalvarrása zsinórozva. A csizma fekete és magyar zsinórozású.

A hét pásztor földig érő, gyapjúból szőtt babót (fehéres, ujjas bundát) ölt és derékon átszítja, hogy a lába alá ne lógjon. A fejre szürke darócból készült csuklyát húznak. A hossza közel egy méter, s lefityeg a hátra. Fokozatosan hegyesedik s ökölnyi rojt van a végén.

A csuklyához van varrva a bundaálarc: pirossal szegett orr-, száj- és szemlyukakkal. Az arcot a fülig eltakarja s a mellig lelóg. Hat pásztor álarca fekete, a Vén Moszujé fehér bundadarabból készült. Fűzött magyar bocskor van a pásztorokon, benne kapca s a lábszár rongyokkal felkötözve. A gyermekkéz vastagságú, szemig érő botok alsó harmadán kis rést véstek, s benne szegre fűzött vaslemezek „muzsikálnak”. A Kecsepásztor bal karján kis fabaltát, a többiek sajtot, fekete és fehér báránycsuklyát visznek (kézbe való kis alakot).

---

2 kötnék az övükre, viselnek

A betlehemező felszerelés három darabból áll: 1. A város, székely módra fallal körülvett, háromtornyú fatemplom. Zöldebarnára van festve. Kb. 1 méter magas a középső torony. Deszkára szerelve két fogójánál emeli két pásztor. 2. Az istálló: félakkora, mint a város, négy oszlop tartja a szalmafödélét. Jászolában szalmán a Jézus, előtte pedig az ökör és szamár vaskos faszobrocskája. 3. A csillag: hatágú, piros-, sárga-, zöld- és lilaszínű mezőkkel, belülről gyertyával világítható. Rúdon tartják. Madzag lóg a tengelyéről: ha megrántja a Csillaghordozó, a csillag úgy megforog, hogy a madzag ismét felcsavarodik s ismételt rántásra az ellenkező irányba forog.

(A betlehemesek utcai vonulását a Kecsepásztor vezeti. Utat nyit, fürgén forog oda-vissza és jobbra-balra. Előresiet, visszamarad. Tréfásan a botjához feni a kis fabaltát s fenyegeti vele a népet. Egyenletes léptekkel haladnak a többiek a következő rendben: egyedül a Csillaghordozó, első pár: az I–II. nemes ember, második pár: József és Mária, harmadik rend: a kivont kardos Huszár és a Kócsár között az Angyal, negyedik pár: a Vezető és a Furulyás, ötödik pár: Moszuj és Bács, hatodik pár: Veres öves és Misael emeli a „várost”, hetedik pár: Rongyos és Tódor, aki kézben tartja az istállót. Hosszabb úton a botjára szúrva a hátán viszi.– Az úton járó csapat énekel, 1-2 énekvers után a Furulyás közjátékként elfújja a marsot. Ezalatt pihen az éneklés. A csapat – hogy az utcán való vonulást is megjelenítse – a színtől távol levő ajtón lép be és a nézők sorai között elvonul. Esetleg állva kezdik az éneket s csak a 4. vers „Vigyünk gyapjat” szavára kezdik a lassú lépteiket.)

FURULYÁS: („mars”-ot fúj, énekel)

Az úton járó csapat
 Jertek azért keljünk fel,
 Betlehembe menjünk el.
 Dicsérjük mi urunkat,
 Imádjuk Jézusunkat.
 Betlehemi városban,
 Egy rongyos istállóban,

Hol valának pásztorok,
Istenfélő jámborok,
Vigyünk gyapjat takarni,
És ötet melengetni,
Hogy ne fázzék szent teste
És aludjék kedvére
Szűz Mária szent fiát
Szülte világ váltóját,
Jászolba helyeztéték,
Barmok közt melengeték.
Téged, Jézus imádunk,
Szívből hálákat adunk,
Hogy világot váltani
Jöttél szabadítani.
Dicséret és dicsőség
Az Atyának, ki felség,
Szent Fiának tisztesség,
Mondja minden nemzetség!

Az ének végére elhelyezkednek a játékhöz. A Huszár lép be elsőnek, és az ajtó mellett állva, mintegy beereszti a többi. A színpad közepén asztal. Belülre ül a Vezető, az Angyal és az I. Nemes ember. A Vezető jobbján Mária, József s szélül a II. Nemes ember. Az asztal egyik végénél „vigyázban” áll a Kócsár, a másik végénél a Huszár. Az I. Nemes ember elé teszik az asztal egyik szélére a „várost”, Mária és József elé az „istállót”. Az ajtó közelében leheverednek a pásztorok. A Kecsepásztor áll és „mókázik”. A Csillaghordozó s Furulyás az asztal közelében álldogál. A Vezető kiteríti a játékszöveget. Sűg, ha szükséges.

I. NEMES EMBER: *(felkel, az asztal elé lép és ott sétál előre s vissza. Félverssoroként négyet lép, majd fordul. Induláskor a melle előtt tartott kezeit kitarja s forduláskor összeteszi. A könyökök a testközelben vannak. Ezzel a jellegzetes mozgással félig éneklük, félig szavalják a 12-es verssorokat.*

A versek „értelmét” is megjátsszák. Például: „Ezen nemes háznak” – a kitért kézzel a hallgatókra mutat: „Pásztorok járnak” – a pásztorok felé int a fejével; „Gazda” – a ház feje felé fordul és így tovább. „Jézus” említésekor minden szereplő meghajtja

fejét s megemeli süvegét. „Istálló”, „város”, vagy „Betlehem” említésekor az asztal felé fordul vagy mutat a verselő. Éppen így mutat az említett személyekre is.

Jó napot, kívánok ezen nemes háznak,
Mi légyen a célja, hogy pásztorok járnak,
Itt is megmutatjuk, hogyha bebocsátnak,
Mi választ ad gazda, körül készen várnak.

Ezen tekintetes háznak szép népei,
Isteni formáknak eleven képei,
Miként Krisztus Jézus könnyező szemei
Áradnak e napra, mint gyöngyök szépei.

Legyen békességes a bejövetelünk,
Ez úri szép háznál kevés itt lételünk,
Melyben Krisztus Jézus születése velünk
Elé mutattatik, amelyről beszélünk.

Legyen békesség a juháspásztornak,
Mint szelíd, együgyű, kegyes jámboroknak,
Kik az Úr Jézushoz elsőbben járulnak,
Buzgó tisztelettel lábához borulnak.

Retteg a természet az okos lélekben,
Fél az emlékezet ily nagy erejében,
Megtompul az elme együtt értelemmel,
Az emberi nyelv is megnémul ezekkel:

Mert a természetnek nagyon van ellene,
Szűzen tiszta Szűztől Krisztus születése,
Még az értelem is nehezen fér erre,
A nagy emlékezet fel nem érhet ide.

Hát én bűnös lélek, erről mit szólhatok,
Kinek okossági nem nagyok s fontosok?
Segítséget tehát én csak attól várok,
Ki váltságunkra jött, néki áldást mondok.

Fordítsd gondolatját habozó elmédnek,
Vizsgáld meg rejtekét, ó ember, éltednek.

Tekintsd állapotját egész életednek,
Mert hálaadásul tartozol Istenek.

Íme, hozzánk való buzgó szeretete,
Az örökkévaló Istent mire vitte,
Ádám atyánknak vétkeit nem nézte,
Hanem megváltásra Szent Fiát küldötte,

Melyről buzgó szívvel, midőn erről szólunk,
Két-három szép példát előtökbe adunk.
Jézus szerelmére, hogy felindíthassunk,
Figyelmességet tőletek kívánunk!

(az utolsó sort megállva mondja, nagyobb nyomatékkal, azután leül)

HUSZÁR: *(a II. nemes emberhez lép, és színes, természetes hangon, arcjátékkal és kézmozdulatokkal szaval)*

Szerencsés jó napot,
Kívánt víg órákat,
Kívánok jó uramnak,
Akarom, hogy látom,
Nyilván tapasztalom,
Épségét szép házának.

II. NEMES EMBER: *(felel neki)* Az Úristen hozott,

Házamhoz juttatott,
Szerelmes barátom,
Hogy házamhoz jöttél,
Engem felkerestél,
Lásd, mely igen akarom. *(kardját csörteti)*

HUSZÁR: Megszállnék uramnál,

Mulatnék házánál,
A konyhája terjedne,
Tyúk, réce mellyedne,³
Bő étel italért
Adnék ezüst tallért,
Csak kedvem szerint lenne.

---

3 mellyedne: kopasztatnék

II. NEMES EMBER: Az étel és ital

Minden fűszerszámmal
Azonnal készen lesz,
Mert a mulatságra
Nékem is jó kedvem lesz!
Hallod-e hív szolgám!

KÓCSÁR: *(összeveri bokáját, tiszteleg)* Jelen vagyok uram, mit fogsz parancsolni?

II. NEMES EMBER: Menj el a konyhára,

Parancsold meg a szakácsnak.
Konyhám terjedjen,
Tyúk, réce mellyedjen!
Kulcsokat vidd el,
Menj el a konyhamesterrel.
Az élésházba,
Azután a pávákért,
Fogoly madarakért
Fuss le az majorba!

KÓCSÁR: *(örömeiben a hüvelyébe taszigálva csatogtatja a bajnétját⁴)*

Készen vagyok uram, parancsolatjára,
Mit kíván, hogy hozzak úri asztalára?
Mindjárt most a kuktát küldöm a piacra,
Minden bő pénzével hozatok számára.

II. NEMES EMBER: Nosza ürmös borral,

Friss rozsolissal⁵
A kancsókat töltsétek!
Kávés findzsát,
Nádmézes skatulyát⁶
Csakhamar készítsétek!

KÓCSÁR: Nem lesz fogyatkozás az ital iránt is,

Mert akaratodat értem most abban is,

4 bajonettjét, fegyverét

5 pálinka

6 reneszánszkori lakoma kellékek – a nyelv is egy Balassi korabeli játékból öröklődhetett

Azonban a konyhán kész lesz az éték is,
Mert ily jó kedveden örvendek magam is.

József és Mária felkel. A II. nemes ember elé állnak párosan. Mária összeteszi a kezét és többnyire mozdulatlan, mint egy szobor. József kissé szabadabb.

JÓZSEF: (*lassan, vontatottan énekel*)

A mennybéli Isten.
Kit magasztal minden
Áldja kegyelmedet!
Az Isten kedvéért,
Drága szent nevéért
Hallja meg kérésünket!

II. NEMES EMBER: (*gyorsan, hangosan szaval*)

Mit akarsz én velem?
Mert nem vagy én felem.
Beszéld hamar dolgod,
Hosszas szót ne folytass.
Tőlem ez a válasz,
Végezd hamar bajod!

JÓZSEF: (*az alábbi két verset az előbbi éneke első két ütemnyi dallamára éneke*

végig) Parancsolatjára Augustus császárnak,
Jöttünk Betlehembe a beiratásra,
Hogy nevünk beírná nékem s Máriának,
A császár könyvébe, amint megmondottam.
De a kemény télnek setét éjszakája
Minket⁷ földről jöttünk, vagyunk megfáradva,
Szükség azért mennünk nekünk már szállásra.
Uram, az Úristen
Megáld mindenkben,
Csak fogadj be az éjjel,
Az erős hidegben,
Szernyű fergetegben,
Ne halljunk meg hidegben!

---

7 messi

II. NEMES EMBER: *(szaval)* Édes jó barátom,
 Szoros az hajlékom,
 Vannak sok vendégim,
 Nincs mód a szálásban,
 Hanem fáradj abba,
 Hogy próbálj előbb is.

JÓZSEF: *(elszomorodik, rámutat az I. nemes emberre és feléje lép Máriával, énekel)* Jaj, menjünk máshova,
 Talán ez a gazda,
 Nem lesz ily mostoha.
 Az Istent tekintvén,
 Rajtunk könyörülvén,
 Házához befogadna?
 Hozzád, uram, jöttünk mi is búsítani,
 Hogyha méltóztatnál nekünk szállást adni
 Ez egy éjszakáról, meg fognánk fizetni.

I. NEMES EMBER: *(színesen szaval)*
 Csodálkozom rajtad,
 Hogy szájad feltátod,
 S éntőlem szállást kérsz,
 Mivel udvaromban,
 Házamhoz
 Jobbak szoktak szállni.

JÓZSEF: Uram, ez városban majd minden utcákon
 Házról-házra jártunk, szállást nem találtunk:
 Hideggel kell halnunk, ha nem könyörülsz rajtunk.

I. NEMES EMBER: *(elutasítólag int, szaval és kardját a hüvelyében csattogtatja)*
 Csak menj el, ne istállj,
 Sokat ne prozsmítálj,⁸
 Itt én velem még nem hálsz,
 Mert érted vendégeim
 Meg nem szoríthatom,

8 ne kérj, ne feleselj

Mert pénzes zacskódat
S aranyos táskádat
Oldaladon nem látom.

JÓZSEF: *(énekelve, közvetlenül a nézőkhöz fordul; „gazdag” említések a nem-
esekre, „Mária” említések a párjára mutat két kézzel)*

Ah, elfordult itten törvények tartása,
Nincsen Betlehemben Isten imádása,
Gazdagnak ököztük – van nagy udvarlása,
Nem adatik itten szegénynek szállása.

Elfáradt Mária, rendelt Isten anyja,
Nincs kihez járuljon az Úr akaratja,
Íme, Szűz Mária induljunk az útra,
Talán az Úristen, kit hordozsz méhedben,
Nem hágy el szükségünkben.

MÁRIA: *(gyenge, fáradt hangon énekel, dallama ugyanaz, mint Józsefé, de 4
hanggal magasabban: tehát „a” helyett felső „d”-n kezdi; szoprán hangszín,
teljesen a női hang hatását kelti)*

Jaj, mint elfáradtam, szerelmes jegyesem,
Meg nem gondolhatom, mit kelljen művelnem,
Ily hideg éjszakán mért jutok végemhez,
Nem gondoltam volna Betlehem népéhez,
Oly idegen legyen az ő Istenéhez.
(Mária kendőbe takarja arcát és sír)

JÓZSEF: *(az eredeti hangmagasságon énekel)*

Szerelmes jegyesem, ne sírj, ne bánkódjál,
Mert itt nem hagy az Úr, hogy ártson az halál,
Semmi dér s hideg itt helyet nem talál,
Ha személyed szerint Krisztus közénkbe száll!
Azért csak szálljunk be ezen istállóba,
Mivel számot arra senki ez városban
Nem tart, s maradhatunk itten bátorságban,
Inkább is lesz módunk a szent imádságban.

Leülnek a helyökre. Kis csend.

KECSKEPÁSZTOR: *(megüti az ajtófélfát vagy gerendát és kiállt a kutyáknak)*

Hű, nye Bolán, nye Savós, nye!

PÁSZTOROK: *(utánozzák a kutyaugatást)* Ham, ham, ham!

MIND: *(énekelnek, az éneket a Vezető kezdi)*

Ének: Pásztortársak új hírt mondok,
Egy szép szűz az éjszakán
Gyertek velem, csudát láttok,
Fiacskát szült a szénán.
Ó, ó, ó, ó Boldog az az istálló
Boldog az az istálló

A közös ének alatt a Kócsár és a Huszár kihúzott karddal közrefogják az Angyalt és mennek a pásztorokhoz. A Kecsepásztor eddig sétált. Most dobbant a bottal és hátat fordít az Angyálnak. Botra támaszkodva a pásztorokat nézi.

ANGYAL: *(énekel a Kecsepásztor mögött)*

Mennyből jövök most hozzátok,
És íme, nagy jó hírt mondok.
Nagy örömet majd hirdetek,
Melyen örvend ti szivetek.
Ez mai nap egy kis gyermek
Szép Szűztől született néktek,
A gyermek szép és oly ékes,
Vigasságra kellemetes.
Ma lehozta az életet,
Mely Istennél volt készített.
Hogy ti is azzal éljetez,
Boldogságban örvendjetez.
Az lesz néktek a jegy róla,
Íme fekszik a jászolban
S ott feltaláljátok Őtet,
Kitől menny s föld teremtetett.

ANGYAL: *(A „Jónapot kívánok...” dallamára frissen pergeti a következő 3 verset. De a dallamot rendesen 5 hanggal magasabban kezdi: „g” helyett a felső „d”-n. A Kecsepásztor levágódik. Botját szorongatja s lekuporog. Ámulva*

kérdezi az Angyal énekébe: – Mit mondasz? Pásztorok ijedt visszhangként zúgják: -a-a-a... Hajladozva, fejét csavarva les hátra az Angyalra. Keresi. A versszakok végén csodálkozva hümmög ritmikusan. Az Angyal a Kecsképásztornak énekel! A kezében előrenyújtott kereszttel kiütemezi a szótagokat. 6 szótagra balra, 6 szótagra jobbra rezeg maga előtt a keze. Így „védekeznek” a Kecsképásztor nézése ellen.)

E széles világnak ma Üdvözítője,
Bűnnek és halálnak ki megrettentője,
A Szentháromságnak második személye,
Az Atya Istennek megjelent igéje.

Nagy örömet mondok néktek, ne féljetek,
Mert a Krisztus Jézus ma született néktek,
Mindnyájan Ádámban, akik vétkeztetek,
Általa hogy legyen örök üdvösségtek.

Menjetek el azért gyorsan ez városba,
De ne keressétek cifra palotában,
Mert nem lőn szállása vendégfogadóban,
Hanem születteték egy rongyos pajtában.

A Kócsár és a Huszár kíséretében az Angyal visszatér az előbbi helyére.

KECSKEPÁSZTOR: *(hívja a többi pásztort. A szavalásba menő énekhangok magassága bizonytalan tulajdonképpen. a Veres öves dallama énekelendő itt is, de 5 hanggal magasabban, vagyis „g” helyett a felső „d”-n kezdve)*

Kelj fel de hirtelen
Készüljünk az útra
Mert ily fáradsággal
Késztet angyal szava
Meg is jelentette
Zengedező szóval
Csak alig maradék (fortát)⁹
Nem futék bokorbe!

TÓDOR: *(felébred és szaval)* Azt, testvér, jól hallám, még álmomban meglátám!

9 románul: testvér

KECSKEPÁSZTOR: *(az előbbi éneklő hangon gyorsan. Az első szótagra sűrgetőleg kétszer koppant a bottal)*

Jertek sietséggel világ megváltóját
Keressük fel mi is pásztorok pásztorát,
Ki hozzánk küldötte az Ő szent angyalát,
Hogy mi is meglátnók a bűnnek rontóját.

A pásztorok felkelnek. Hajlott derékkal állnak. Fél verssoronként tesznek egy-egy lépést az asztal, pontosabban az istálló felé. Vén Moszuj visszamarad. A többiek libasorba rendeződnek, majd félkörben állnak az asztal két végéig.

VERES ÖVES: *(előlép, Máriához fordul, énekel)*

Jó napot Mária, rendelt Isten anyja,
Mert általad nyílt meg a mennyei bánya,
Onnan kiszármazék az Isten báránya,
Melyet nem érhet fel a világ aránya.
Hol fekszik a Jézus, mondd meg, a jászolban,
Akit betakartál mostan a pólyában?

MÁRIA: *(„Jónapot kívánok...” dallamára énekl. A dallamot – akárcsak az Angyal – 5 hanggal magasabban kezdi: „g” helyett a felső „d”-n)*

Itt vagyok, nem fekszik puhán vetett ágyban,
Nem is születtetett cifra palotában,
Mert nem lőn szállása vendégfogadóban,
Hanem születteték egy rongyos pajtában.

VERES ÖVES: *(„Jónapot, Mária” dallamára énekl)*

Serkentsd fel a Jézust, Szent Fiadat nekünk.
Mert szent angyalidtól hozzája küldettünk,
Hogy megváltónk lenne, nem is kételkedünk.

MÁRIA: *(„Jónapot kívánok” dallamára énekl)*

Serkenj fel szülöttem, pásztorok eljöttek,
Kik szent angyalidtól hozzája küldettek,
Hogy megváltójuk légy, nem is kételkednek.

VERES ÖVES: *(visszalép a félkörben álló pásztorok közé s színesen szaval)*

Vajon jó testvérim, hol találjuk okát,
Hogy az Isten fia nem úri palotát

Választott magának, barmok kis jászolát,
Hogy így meg utálá a nagy, úri pompát?

KECSKEPÁSZTOR: *(magyarázólag szavalva kezdi, de a vers utolsó sorát az előbbi dallamán énekeli)*

Azért, hogy érettünk megalázta magát,
Hogy mi is kövessük szentséges példáját,
Azért választotta barmok kis jászolát,
Hogy e világ látná alázatosságát.

A pásztorok térdre esnek. A széles bundás alakjuk szinte összeér. Botra támaszkodva, kissé meggörnyedve jobbra-balra hajladoznak. A szélsők szinte a földig borulnak. Énekelnek a „Csorda pásztorok” dallamára.

Ének: Üdvözlégy Jézus,
Pásztorok pásztora,
Mennynek és földnek,
Teremtő szent Ura,
Teremtő szent Ura.

Ha nem utálsz meg,
Te szolgálid vagyunk,
És azért jöttünk,
Hogy téged imádjunk,
Hogy téged imádjunk.

KECSKEPÁSZTOR: *(botjával koppant és szaval, erre felszöknek)*
Után¹⁰ Unciásnak, mindjárt hívjátok el!

Bács elindul a sor végéről az öreg után. Rongyos az ellenkező irányba.

KECSKEPÁSZTOR: *(csodálkozva kérdezi)*
Hol keresed? Rongyos *(az asztal alá mutat)*

KECSKEPÁSZTOR: *(az öregre mutat és a helyes irányba löki a Rongyost.)*
A Rongyos és Bács megy a Vén Moszuj után)

BÁCS: *(„Jónapot, Mária... ” dallamára)*
O bandé kusztándé, te is gyere velünk,
A kisdéd Jézusnak látni el-siessünk,

---

10 ti. eredjetek utána

Kinek szent angyala megjelent minékünk,
Inkább, ha nem állhatsz, segítünk és fogunk.
(*kiabálva, ahogy a nagyothallóknak szokás*)
Ébredj, ébredj!

RONGYOS: Mondd nagyobbban, mert nem hallja.

BÁCS: Tán biz elaluvék... Ne aludjál, kelj fel! Kelj fel!

VÉN MOSZUJ: (*felriad álmából, magas éneklő hangon sóhajt és az utolsó hangot lecsúsztatja*)¹¹

BÁCS: (*a betlehem felé mutat*)

VÉN MOSZUJ: (*álmosan, öregesen mozog előre és énekel „Kelj fel, hirtelen...” dallamára*) Jaj, de lassan lehet, de mégis fel ugrom,
A kiseded Jézuskát látni rugaszodom.

BÁCS: (*beszól az éneklésbe*) De bár biz felállhass!

VÉN MOSZUJ: (*folytatja*) Kész vagyok elmenni, látni teremtőnket,
Aki született ma, Üdvözítőnket.

KECSKEPÁSZTOR: (*oldalba löki*)

Édes nagyapám, de meleg az oldalad, tán biz a fütőből bujá ki?

A Kecsképsztor elővezeti a Vén Moszujt az asztalon nyugvó Betlehemhez. A Vén Moszuj a botra támaszkodik. Megijed. Előrecsúsztatja a bot, hátra a láb.

KECSKEPÁSZTOR: Ne félj, ne félj, a kis Jézus nem bánt!

A Vén Moszuj elé megy az asztalon nyugvó Betlehemhez és ott topog. A Pásztorok felemelik a botokat. A Vén Moszuj köhentésére a bottal mindegyik koppant, amire az ismét visszahőköl. Ezt háromszor szokták megismételni.

VÉN MOSZUJ: (*szánakozva énekel*)

Szerelmes Jézusom, miért szenvedsz ennyit,
Hogy ily nagy rabságban minket nem hagyta itt,
Honnan Érdemlettünk mi bűnösök ennyit,
Ily nagy szegénységben miért születél itt?
Ily nagy jóvoltodért Tenéked mit adjak,
Édes kis Jézusom, elődbe mit nyújtsak,
Drágább ajándékkal én nem táplálhatlak,

11 itt egy Úúú! hangsor, ünnyögés hangzik

Hanem egy juhbőrrel mostan betakarlak.

(juhbőrrel betakarja Jézust; két tréfás botkörözéssel hátralép a Kecsképásztor mellé, a félkör szélére, szaval a többi pásztor felé, csak az utolsó verssort énekel)

Nosza Vaszi, Illés, Stefán, Giligóra,
Mind álljatok elé pakulár Tódorral,
Látogassátok meg Őt ajándékokkal,
Hogy végre fizessen örök boldogsággal!

KECSKEPÁSZTOR: *(biztatja a többit. énekel)*

Fogd meg hát Misael fekete millórád,
Én is kiválasztom a kövérebbik bárányt,
Istefán rakja fel gulugóban¹² az ordát,
Tódor se sajnálja elhozni a sajtját.

Egyszerre lekoppantják a bárányt, az ordát és a sajtot az asztalra. Mindezt később tánc közben észrevétlenül veszik vissza.

VÉN MOSZUJ: *(örömtáncra biztatja a fiatalabb társait, énekel)*

Egy kis zsukátával¹³ vigasztaljuk Őtet, *(rámutat Jézusra)*
Ki születésével vigasztal bennünket, *(néz a pásztorokra)*
Ördög rabságából, hogy kimentett minket, *(földre néz)*
Magának választá ezt a szegénységet. *(jászolra néz)*
(a Furulyás füttyentése hangzik)

Hallod-e furulyás, készítsd furulyácskádat,
Melynek szép hangjára táncra lábainkat *(dobbant a lábával)*
Indítsuk, hogy így is édes Jézusunkat, *(fejéhez emeli kezét)*
Inkább vigasztaljuk született Urunkat.
Fújjad, fújjad!

KECSKEPÁSZTOR: Mond nagyobban, mert nem hallja!

VÉN MOSZUJ: Tán biz elaluvék? Fújjad erősebben! Kell-e bot?
(dobog a bottal)

FURULYÁS: *(előlép, csendesen kezdi, emelt hangon folytatja)*

Én is itt vagyok, vén pásztorok,

12 nem tudom mi az – valószínűleg a csuklya vagy valamilyen tarisznya

13 oláh körtánc

Töletek fizetést nem várok,
 Hanem a kis Jézus kedvéért
 Ugyan megjárjátok! (fújja; többször újra)

Vén Moszuj vezeti a 7 pásztor körtáncát. A bal lábra (a belső) emelik és 6 ütem 3-ik hangra a bottal együtt dobantják. Ezzel indul a tánc. Bot és jobb láb emelkedik, a bal sarok kissé befelé ugrik, a bot és jobb láb ledobban. Most a bal emelkedik a bottal s a jobb sarok ugrik befelé és így tovább erélyes mozdulatokkal (a negyed kottákra, tehát elég kényelmesen). Egy kört befejezve, a Vezető csenget (a csengő a toronyban van) és kezdi az éneket. A pásztorok arccal a kör felé, botra borulva énekelnek.

A szűz egy fiat szült, Pásztorok örüljete,
 Kin mennyben öröm gyűlt.
 Szabadító földre szállott, Örvendjete!

VÉN MOSZUJ: (a Furulyásnak) Fújjad!

Furulyaszóra ismét táncolnak. A kör felén járva Moszuj elkiáltja.

Szusz!

Erre a botot mindegyik a bal karra veszi két kézzel. A kör közepén át 8-as vonalban járják a táncot.

VÉN MOSZUJ: (táncszót ropogtat) Jobbra fordulj! – Balra fordulj! – De matyuke lانسudáte!¹⁴

Erre középre tartja botja végét, a többiek egyszerre ráütik a magukét, majd ritmikusan mondják egymásnak adva a szót.

KECSKEPÁSZTOR: Kifajine!

BÁCS: Dejudáte!

VERES ÖVES: Decsokánye!

MISAEEL: Deszaline!

RONGYOS: Desaláte!

TÓDOR és az összes pásztor: He-nye-he!

Csengetésre ismét körbeállnak és énekelnek.

Ének: Elhagyta országát,
 Ő nagy gazdagságát,

14 román vagy zanza táncszók

Pásztorok örüljeteK,
Szabadító földre szállott,
ÖrvendjeteK.

VÉN MOSZUJ: *(ismét táncra biztat)* Fújjad, fújjad!

KECSKEPÁSZTOR: Hiszem be jó táncú vagy, alig húzánk elé!

VÉN MOSZUJ: *(öregesen nevet)* H-h-h...

Furulyás fújja a második táncot. Moszuj, derekát csavargatva keresi, hogy honnét jön a hang. Szinte a földig hajol és kinyúlík az ágaskodásba, hátrafordítja a fejét, Végre elneveti magát.

Hö-hö-hö

És felegyenesedve kezdi a táncot. A negyedértékek ritmusára hármat üt a bottal a földre. Kis várakozás után ismét hármat. A következő ütemtől kezdve az összes pásztor veri a hármakat s Moszuj ugrik is hármat. Következik, hogy ebben is utánozzák őt a pásztorok: mérsékelt terpeszben állnak a körben, arccal befelé s kétütemenként hármat ugranak helyben. Együtt koppan a láb a bottal a földre. Kis idő multán a hármasugrások első ugrását teljes testfordulattal csinálják: hol kifordulnak a körből, hol be, többször. Ezt táncolják tovább, mialatt Moszuj ellép a körből, távozik. Három helyett csak egyet ugrik, azt is botladozva, minél nagyobbab a nézők felé, vagy közé! Kiabál.

Ícse kuku, uccur zuku, héli sztramár, számár zuku! Hajlaha! Hajlaha!¹⁵

Csengetésre elhallgat a furulya s tréfásan, minta süket volna, csak az öreg ugrál tovább.

KECSKEPÁSZTOR: *(odamegy hozzá)*

Elég, édes nagyapám, ne törd össze magadat!

Félkörben rendeződnek, arccal a nézők felé.

VÉN MOSZUJ: Legyen elég a tánc, búcsúzzunk el innét,

Mert immár zszakáltunk,¹⁶ úgy hiszem, eleget!

RONGYOS: Nosza jó testvérim, innen odébb álljunk,

Mert félő, vad mián a nyájba kárt vallunk,

---

15 táncszók, értelmüket nem tudják

16 táncoltunk

Eddig a mezőben is elszéledett nyájunk,
Aztán megválnak, testvér, számot honnan adunk.

MISAEL: Javalnám, testvérim, hogyha elindulnánk,
De lásd-e mindnyájan, mely üres a csuklyánk.
Tudd-e a nyájnál is, mely keveset hagyánk,
Próbáld e gazdánál, ha valamit kapnál.

VERES ÖVES: *(rámutat egy nézőre)* De itt látom, mi is hiába nem járunk,
Mert megmosolyodék e gazda asszonyunk;
Elég lészen itten kolbászunk, májasunk,
Csak azt várják, fortát, tarisznyát rándítsunk.

Mutogatják az üres tarisznyát.

BÁCS: *(rámutat egy hallgatóra)* E gazdának bácsa¹⁷ én voltam tavaly is,
Hej, jó gazdám volt ő nékem még akkor is,
Mert ha kétszer kértem, ennem sem adott egyszer is...

KECSKEPÁSZTOR: *(nagyot bólintva közbeszól)* Az a jó gazda, láddég!

BÁCS: *(folytatja szavait)* De most, testvér, megölti még a gulugámat is!

KECSKEPÁSZTOR: *(mint aki jobban tudja)*
Tudod-e te, testvér rossz helyt kereskedtél,
A gazdaasszonnyal keveset beszéltél...

BÁCS: *(együgyűen közbeszól)* Én biz semmilyen sem is...

KECSKEPÁSZTOR: *(folytatja szavait)*
Azért a kolbásztól, májastól meg sem csömöröltél,
A pálinkától pedig meg sem részegedtél.
(rámutat a kis baltával az egyik hallgatóra)
Ennek a kecskéjét tavaly is őriztem,
Én a gazdát magát meg sem említettem,
(rámutat egy másik hallgatóra)
E gazdaasszonnyal jól egyet értettem,
Azért kolbászt, májast eleget is ettem.

VÉN MOSZUJ: *(szemrehányóan, fáradt, szaggatott hangon)*
De tü magatoknak mindenütt csak kaptok,

17 bács, bacsó: pásztor

Néktek adnak, hogy tü mind ifjak vagytok,
De én mivel, hogy öreg is vagyok, süket is vagyok,
Ha kínálnak is, azt tudom, hogy szidnak s kifelé fartatok.¹⁸
(*botra támaszkodva lassan távozni akar*)
De ti reám, látom, keveset vigyáztok,
Hogy a farkas után rosszul nyargalhatok,
A juhok mellett is egyre koplaltattok...
Itt is ha kínálnak, még hírét sem adjátok!

Tódor eltaszítja Vén Moszujt, de a Kecsepásztor utána megy és visszavezeti.

TÓDOR: (*engesztelőleg*) Kérlek, vén Unciás, ne panaszkodjál,
Mert nálam sincs egyéb egy üres csuklyánál,
Ma sem ettem többet egy kis málécskánál,
Azt az Isten nevében adák a más háznál.

MIND: (*a hallgatóság felé fordulva énekelnek, a pásztorok felvetik a homlokra álarcaikat, mutatják arcukat*)

Ének: Csorda pásztorok
Midőn Betlehemben
Csordát őrizének
Éjjel a mezőben,
Éjjel a mezőben.
Isten angyali
Jövének melléjük,
Nagy félelemmel
Telék meg ő szívök,
Telék meg ő szívök.
Örömet mondok
Néktek, ne féljetek,
Mert ma született
A ti üdvösségtek,
A ti üdvösségtek.
Menjetek elbé (el azért)
Gyorsan a városba,

---

18 hátrál

Ott találjátok
 Jézust a jászolban,
 Jézust a jászolban.

A várost, az istállót és a csillagot felvéve útra készülődnek.

I. NEMES EMBER: *(fel s alá sétál, azután énekel is és karját széttárja, mint előbb)*

Halljátok rendszerint e rövid példában,
 Miként Krisztus Jézus romlott istállóban,
 Született s tétetett a hideg jászolyba,
 Ottan takartatott a kórós szénába.

Ez mindnyájatoknak lőn ma látására,
 Miként a pásztorok angyalnak szavára,
 Jövének Krisztusnak látogatására,
 Miként gyuladoznak¹⁹ e nagy igazságban.

És nem is ok nélkül, méltán vigadoznak,
 Mert ma tölt be szavok a szent prófétáknak,
 Ma lett nagy örömök a meghalt atyáknak,
 Mivel megnyitatték kapuja Limbusnak²⁰

Mert nem tréfaságnak okáért fáradtunk,
 Sem, hogy e világi muzsikát indítsunk,
 Hanem megtérésre, hogy példát mutassunk,
 Boldog mennyországban együtt vígadassunk.

Vígadj te is méltán, ímé bűnös világ,
 Mert Áron vesszején nőtt ma egy szép virág,
 Mely által megnyílék a bézárt mennyország,
 Megszégyenült pokol, ördögi sokaság.

Ti is hát mindnyájan, akik jelen vagytok,
 Csekély verseinkből, amit tanultatok,
 A kised Jézusnak mind fejet hajtsatok,
 Hogy szállása legyen mindenkor nálatok.

Nemes házigazda maradj békességben,
 Megbocsáss, ha véttünk csekély verseinkben,

19 hevülnek, lelkesednek

20 latin: pokol tornáca

Mind kedves házaddal élj jó egészségben,
Azután örvendezz a fényes egekben.

Dicséret, dicsőség a kised Jézusnak,
Ki magára vette terhét e világnak,
Áldás Szent Józseffel a Szűz Máriának,
Kik gondját viselték e világ urának.

KÓCSÁR: (az I. nemes ember útján keresztbe sétálva kart tárogat és énekeli)

Nemes házigazdák, hogy szállást adátok,
Semminemű átok ne szálljon reátok,
Úr Jézus áldása terjedjen reátok,
Mi már elmegyünk, frissen maradjatok!

Köszönnek s énekszóval, azon módon, ahogy érkeztek, elvonulnak.

KARÁCSONYI BÁBJÁTÉKOS BETLEHEMES-JÁRÁS

Marosvásárhely, Maros-Torda megye

A marosvásárhelyi népszokás változata, mely még az 1920-as években élt. Feljegyezte: Sidó Ferenc¹ 1979. (mint aki az 1922–24-es években részt vevő szereplő volt).

Játéktörténet

Az alábbiakban ismertetett „Betlehemes-járás” Marosvásárhelyen volt szokásban. Karácsony-estéjén, valamint karácsony első és másodnapján, az esti órákban hét személyből álló szereplővel, a mellékelt rajz szerinti betlehemet cipelve magukkal, (melyben az alsó részen a bábjáték bábjai nyertek elhelyezést) házról-házra járva, játszották el Jézus születésének egy részletét.

A szereplők és öltözékük: (10-14 éves fiú gyerekek)

Mária: utcai ruhára fehér, bokáig érő, hosszú ujjú, csipkés-galléros és kézelős hálóing. Fején régimódi fehér hálósapkával. Kezében 60-70 cm hosszú, 2x4 cm lécből készült keresztrel, mely ezüstszínű papírral van bevonva.

József: szegényes, kopott utcai ruhában, derékon kötélrögzítéssel átkötve, fején kopott kalap. Kezében kb. 3 cm vastag 80-90 cm hosszú bottal. (Esetleg a kutyák ellen védekezni!)

Angyal: öltözéke, mint Máriáé, fején (a papírsapka-süveghez hasonló) papundekli vagy fakéreg vázra négy cikkszabással, az illesztéseknél, keskeny, kétoldalt rojtozott, aranyszínű papírcsík leragasztással. Kezében 100-120 cm hosszú keresztrel 2x4 cm lécből, aranyszínű papírral bevonva.

Király: öltözéke, fehér hosszú ujjú, rövid hálókabát, fodros-csipkés gallér és kézelő. Magyaros piros mellény, csizmanadrág, csizmában. Süvegje, mint az előbbieké, aranyszínű papírbevonat, ezüstszínű papírcsíkkal díszítve. Vállán keresztbe vetve 6-8 cm széles nemzetiszín szalag, oldalán kard.

---

1 Ezt a szöveget Sidó József egykori betlehemező Erdélyből kitelepült nyugdíjas, 80 éven felüli építőmestertől kaptam, akire Kazuhiró Vakabajasi japán színházkutató hívta fel a figyelmet. Talán a Néprajzi Múzeum számára készítette(?). A Sidó Józseffel készült interjút Demeter Éva marosvásárhelyi fiatal néprajzkutató rendelkezésére bocsátottam. Az ereteti kazetta az archívumban található. (szerk.)

Királyi szolga: ha lehet katonai ruha, sapka, derékszíj, vállán keresztbe 3-4 cm széles nemzetiszín szalaggal. Különben postás, vasutas egyenruha is megteszi (1922–24. években).

Két pásztor (juhász és bojtár): egyikén fehér, másikon fekete suba, kucsma, pásztor botokkal.

A betlehemet a pásztorok cipelik, a két oldalon lévő fogantyúknál fogva, amelyek a közép súlypontnál fentebb áll!

A BETLEHEMI-JÁTÉK

ANGYAL: *(kopog az ajtón, bebocsájtás után egyedül lép be)* Szerencsés jóestét Istentől kívánok. Tisztelt házigazda! *(nyilvános helyen: vendéglő, kávéház stb. Tisztelt Uraim!)* Társaim kint vannak egy igen szép betlehemmel, behívnam őket, mert fáznak, mit szól hozzá a gazda? Szabad-e vagy nem?

Az igenlő válaszra kér két darab széket, melyre a betlehemet helyezik majd el. A székeket az ülések felével szemben, a betlehem hossza szerint állítja fel. Az ajtóhoz megy, kinyitja, hogy bejöhetnek. Elöl jön a király és szolgálója, utána a két pásztor hozzák a betlehemet. Az ajtó nyitásával kezdenek énekelni. József és Mária kint marad!

Ének: Mennyből az angyal eljött hozzátok pásztorok,
 Hogy Betlehembe sietve menve lássátok-lássátok,
 Istennek fia, aki született jászolyba,
 Jászolba fekszik, barmok közt nyugszik, szent fia... Mária...

Éneklés közben, angyal és szolga segítkeznek a székek pontos beállításánál, hogy jól látható legyen. A helyiség világítását a legkisebbre állítják, hogy a betlehem világítása érvényesüljön. Az ének befejezése és a betlehem elhelyezése után, a két pásztor, a szék mellett, lefekszik a padlóra. A király és szolgálója az egyik oldalon, az ajtóval szemben, az angyal a másik oldalon, kissé hátrább állnak. Kis szünet után.

KIRÁLY: *(a kardját hüvelyéből kihúzza és ég felé tartva jó hangosan mondja)* Áldjuk és dicsérjük az Egek Urát, megadta nekünk e jeles éjszakát. Krisztus Urunk születése napját! Valahány csillag ragyog az égboltozatán, annyi áldás szálljon a házigazda asztalára... tiszta szívünkben kívánjuk!

Kis szünet után.

JÓZSEF: *(kívülről erőteljesen kopog az ajtón)*

KIRÁLY: Parancsolom szolgál, nézd meg sietséggel, ki és miféle ember mer kopogni az én királyi ajtómon ilyen bátor szívvel?

SZOLGA: Azonnal teljesítem, felséges királyom. *(az ajtóhoz megy, azt kissé megnyitja és kiszól)* Ki és miféle ember vagy? Honnan jöttél? Erre nekem tüstént feleletet tégy!

JÓZSEF: *(a megnyitott ajtórésein át bekiabálva)* Tibériusz császár birodalmából jöttem, ha ezen éjjel szállást adnál, el sem mennék innen. Az éj hideg és melegedni kéne.

SZOLGA: Várj kissé barátom, jelentést teszek a királynak. *(a király elé megy és jelenti)* Felséges királyom, hozzád oly emberek jöttek, ha ezen éjjel nékik szállást adnál, el sem mennének...

KIRÁLY: Még hogy nékik szállást adjak? Abból biza nem kap. Nem bánom, ha város piacán is megfagy.

JÓZSEF: *(az ajtónyíláson bekiabálva)* Kemény köszívű nemzetség, még a pogánynál is van kegyesség! Hát a te királyi házadnál miért nincs engedékenység?

KIRÁLY: No nem bánom, gyertek be, melegedjetek egy keveset...

József és Mária bejönnek és a király elé mennek. Mária a keresztet, József a botot maguk előtt, függőlegesen tartva kissé megemelik, így üdvözlik a királyt. A király kardját kihúzva, maga előtt függőlegesen tartva viszonzza.

JÓZSEF: Felséges királyom, fogadj be házadba, szállást nem kaptam egész városodban...

KIRÁLY: Édes jóbarátom – kedves jóbarátom, *(kardjával körül mutat)* nekem királyi vendégeim vannak, ha én téged befogadlak, azok engem megszólhatnak. Így hát, királyi házamból bármerre távozhatsz.

MÁRIA: Jajj Istenem! Merre menjünk, mit tudjunk csinálni?

JÓZSEF: Hagyd el édes jó kegyesem, elmegyünk... Talán egy istállóban szállást nyerünk, ott majd békességben megpihenünk...

József és Mária elindulnak, egy-két lépés után a székekre helyezett betlehem mögött lehajolva eltűnnek. József térdre helyezkedik, így adja elő a bábjátékot.

ANGYAL: *(énekel)* Én mennyei angyal vagyok,

Néktek örömet hozok,

Megszületett Uratok,

Néktek kis Jézusatok.

Keljetek fel pásztorok,

Kik juhoknál alusztok...

(halkan) Kik juhoknál alusztok.

Az angyal éneklése közben a pásztorok erősen horkolni kezdenek, az alvást színleelve, az ének befejeztével az ifjú pásztor mocorogva ébredezni kezd.

IFJÚ PÁSZTOR: Hallod-e az angyali hírt Öregapám? Új királyunk született az éjjel! Keljünk fel, hogy tisztességet tegyünk, Betlehembe menjünk el.

IDŐS PÁSZTOR: Ne hidd fiam, csak a kakas kukorékol...

IFJÚ PÁSZTOR: Figyelje Öregapám, az angyal hirdeti...

IDŐS PÁSZTOR: Minthogy a fejemet ezen eposszem, inkább kilenc sing kolbászt megeszem, nem töröm az eszem.

IFJÚ PÁSZTOR: Keleti bérceken szedik az epret, a rogya verje hát ott, hogy termett?

IDŐS PÁSZTOR: No... nem bánom, keljünk fel, Betlehembe menjünk el.

Lassan mocorogva kezdenek feltápáskodni, a botokra támaszkodva-meghajolva, apró léptekkel, a betlehem előtt, közép felé mennek, énekelnek, a botokkal a padlón a taktusát ütögetik. Az ének befejeztével, középen a betlehem felé térdelve.

Ének: Menjünk-menjünk örvendezzünk,

Kis Jézusnak kedvet nyerjünk,

Hát mit vigyünk néki,

Ajándékul néki,

Egy bárányt – egy sajtot,

Mind arany helyett.

Ilyen szegény pásztoroktól

Elég lészen, elég lészen.

Talán még az aranynál is

Többet téssen, többet téssen.

IFJÚ PÁSZTOR: Én édes Kis-Jézuskám, én vagyok a legifjabb juhászbojtár, aki a juhok után szaladgál. Nem hozhattam egyebet, csak egy bárányt, azt is vedd jószívvel.

IDŐS PÁSZTOR: Én édes Kis-Jézuskám, én vagyok a legöregebb juhász, aki a juhok után csak cammog. Nem hozhattam egyebet csak egy darab sajtot, azt is vedd jószívvel.

Leguggolva visszamennek a régi helyükre, lefekszenek. Ezután a betlehem mögött térdre állva, József a bábjátékot adja.

JÓZSEF: Most jönnek a mennyei angyalok, a Kisjézus üdvözlésre, táncolnak és énekelnek.

Mindenki énekel.

Ének: Az angyali seregek,
Vígán így énekelnek,
Dicsőség mennyben az Istennek,
Békesség földön az embereknek...

A báb-angyalok meghajtják magukat, megcsókolják a Kisjézust, és eltűnnek. József tovább beszél.

JÓZSEF: Most jönnek a Kisjézus üdvözlésére a juhász-bojtárok, táncolnak énekelnek. *(az éneket mindannyian éneklük)* előbb beszélgetnek.

Hol voltál Sinyor, *(előbb csak az egyik bábót mutatva)* pálinkáért Glinor. Nem hoztál Sinyor? Nem bizon Glinor, ezzel összeverekednek... jajj-jajj kiabál Glinor, lerágtad fületem, te meg az enyémet... béküljünk ki. Kibékülnek, örvendeznek, táncolnak...

Ének: Csordapásztorok, midőn Betlehembe
Csordát őriznek éjjel az erdőben, Nappal a mezőben.

Isten angyalai jövének elékbe,
És nagy örelemmel telik meg a szívük,
Telik meg ők szívük.

Menjetek hát gyorsan Betlehembe,
Ottan találjátok Jézust egy jászolyban.
Jézust egy jászolyban.

El is indulának s midőn bejutának,
Szép Szűzmáriának köszöntést mondának,
Köszöntést mondának.

JÓZSEF: A két juhász megcsókolja a kis Jézust és eltűnnek.

József a bábokkal tovább játszik, a megfelelő szövegkíséréssel.

Most jön Heródes, a zsidókirály a nagy konyhakéssel, keresi a Kisjézust, hogy megölje, de nem találja egész Betlehembe. Összetalálkozik egy kis vörös vitézzel, aki kérde tőle: kit – mit keresel itt, ilyen nagy konyhakéssel? Áh... én az Úr tiszteletére jöttem. Hazudsz kutya, megakarod ölni? Ránts kardot! Mit rántsok egy ilyen puji embernek. Ha nem rántasz! Rántok én. Kirántja a kardját, elvágja a nyakát, hallgatja, hogy szuszog, hogy biztos a halála? A kis vörös vitéz meghajtja magát és eltűnik. Most jön a harangozó, tántorgó mozdulatokkal, *szöveg*: nagyon részeg, sok káposztalevet ivott. Végül megtalálja a kötelet és harangoz. *(a kellékek között található kis kolomppal)*

A harangozó tántorgó mozdulatokkal eltűnik.

Most jön a pap, hogy imádkozzon a halott, bűnös lelki üdvéért:

Szusz piusz-dániusz, Álini kopini-szimiszánti ámen.

Vigyen el az ördög, bár meg sem ismertelek volna.

Most jön az ördög nagy dörömböléssel. *(amit a betlehem fenékeszkáinak ütögetésével keltenek, utánoznak)*

Az ördög a holt-testet, nehézséget-súly jelegzetéssel² elcipeli.

Most jön a világ 77. csodája, a betlehem ajándékot váró csodája!

A turkácsot³ tátogatni lehet, a pénzajándékot az ezen lévő nyíláson zacskóba dugdossák, külön a kisebb gyerekeket biztatják, hogy ne féljenek, József a tátogatással ijesztgeti őket – játszanak, közben szövegét adja elő.

Tácsd ki turkács a szádat, hozzák a friss kalácsot, amilyent még fogad nem rágott. *(e közben is a turkácsot tátogatja, folytatja)* 10 – forintostól roncsa a nyavalya *(a turkácsot jól megrázza)* 20 – forintostól rázza a hideg, 50–100 forintostól hízik a mája, *(a turkácsot kényelmesen tátogatja)*, mint a házigazdának, vagy ha vendégek vannak, a vendégseregnek, ha jó bort iszik rája.

2 nehéz súlyt jelezve

3 Ld. mellékelt ábra

Nyilvános helyeken, vendéglő, kávéház stb. József a turkáccsal körbejár, a turkácstát támogatja. Az ajándékok beszédése után, a turkáccsal meghajolva megköszöni az ajándékokat és a szíves vendégfogadást, eltűnik a betlehem mögött. Indulásra készülve, mindnyájan énekelnek.

Ének: Hallod-e Te jógazda, ha elindítasz utunkra, utunkra
Istennek áldása házadnál maradjon,
Istennek áldása házadnál maradjon.

A két pásztor a betlehemet veszi kézbe, a székeket félre téve, énekelve.

Nosza pajtás, fogd a kilincset, nyisd az ajtót!
Szerencsés órát, boldog éjszakát.
Boldog új évet kívánunk!

Köszöntés, elmennek.

A NAGYSZALONTAI BETLEHEMES JÁTÉK

Bihar megye, Partium

A játékot a szenttamási Tilinkó gyermek hagyományörző csoport tanulta be, s játszotta a Nemzetközi Betlehemes Találkozón, 1996 - 2005 között, 7 éven át.

Játéktörténet

A nagyszalontai játékhagyomány eredetileg SZENDREY–KODÁLY: *Nagyszalontai Gyűjtés* c. művéből való (1912–15) 1924. 3. Ezt közölte később Volly István.

A játék igen gazdag, teljes hagyománykörű.

Szereplői: I. Angyal, II. Angyal, Heródes, Betyár, Öreg Juhász, I. Pásztor, II. Pásztor

A betlehemet két angyal viszi. Ruházatuk fehér, rövid bő gatyva, lobogós ujjú ing, színes papírláncokkal feldíszített, alacsony, piros papírcsákó. A betlehem előtt jár Heródes. Az öltözete angyalokéhoz hasonló, csak csákója magasabb, s bal vállán át a jobb oldalára szalag húzódik. Jobb kezében kard van. A Betyárnak nagy bajusza van, lobogós ujjú inge felett piros mellényt visel, a fején árvalányhajás, tollbokréta pörge kalap, kezében fokos, vagy karikás ostor és persely. Az öreg juhásznak nagy kócos bajusza van és mellig érő szakáll. Rossz, lukas bunda és kucsma van rajta, amely mellé varjú- vagy kormos seprőtollak vannak dugva. Kezében pléhdarabokkal teleaggatott zörgős husáng van. A pásztorok néma szereplők, öltözetük, mint a Betyaré, csak mellényük fekete. Az öreg juhász kivételével mindenkin sarkantyús csizma van.

A betlehem kocka alakú, fapálcikából készült, oldalai színes, többnyire piros papírral vannak bevonva; az egyik oldal közepén ajtószerű nyílás, mellette kétfelől és átellenben, hátul tornyocskák. Belsejében mohával bélelt jászolban fekszik a kis Jézust jelképező fabáb. A jászol előtt Máriát, Józsefet és a napkeleti bölcseket ábrázoló papírképek állnak több színes gyertya között.

HERÓDES: *(kivont karddal belép)*

Jó estét kívánok! Meg ne ijedjenek,
Itt egy kompánia, semmit se féljenek.
Lépek én e házba azon kérelemmel:
Szabad-e bejönni ide betlehemmel?

(kiszól az ajtón) Angyal pajtás, gyertek be!

ANGYALOK: *(bejönnek, leteszik a betlehemet s mellette megállván, Heródessele együtt a „Micsoda, mi az” dallamára éneklük „Mennyből az angyal” stb. 1–5 versét, majd folytatólag)*

Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsza virág,

Akit régen várt az egész világ,
Betlehemben kibimbózott zöldág,
Királynemből méltóság,
Királynemből méltóság.

De nem talált szállást a városban,
Maradása lészen a pusztában,
Betlehemnek nyissunk ajtót!
Ökör, szamár állanak a jászlon.
Csudálkozván Jézuson,
Csudálkozván Jézuson.

Bölcsöd volnék, gyöngyén ringatnálak,
A hidegnek csípni nem hagynálak,
Betakarván úgy ápolgatnálak,
Szolgálnék, mint uramnak,
Szolgálnék, mint uramnak.

HERÓDES: *(előbb lépve, kardjával hadonászva)* Én vagyok az a híres Heródes király, aki a Babel-tornyán két angyalt és egy pásztort megmentettem a farkasok kezeiből. *(kiszól az ajtón)* Betyár pajtás, gyere be!

BETYÁR: *(belép)* Hoppistók! Már én is itt vagyok,

A hidegtől szinte majd megfagyok;
Derék természetemet jól megfigyeljétek,
Amit a szám beszél, azt is megértsetek.

(a mellette álló Heródest jól mellbe löki)

Állj félrebb, barátom, mert most én beszélek.

Ilyen legénytől, mint te, nemigen félek.
Betyár vagyok, annak tartom magamat,
Csaplárosné kökényszemű barna lánya viseli gondomat.
Ha viseli, jó teszi, éjfél tájban hasznomat is veheti.
A múlt éjjel egy nagy úrhoz bementem,
Perselyemet asztalára letettem.

(az asztalra leteszi perselyét)

Mondtam neki, tegyen bele pénzt, amennyit akar, mert, ha nem, hát
azonnal meghal.

Az úr ijedtében megtölté perselyemet arannyal-ezüsttel, úgy bocsájta
utamra. Amint befordulok egy utcába, egy csapat csendőrségre talál-
tam; nem tudom, mi volt az első: tiszt-e vagy kapitány, csakhogy úgy
főbekaptam perselyemmel, hogy rögtön szörnyet halt.

Perselyem után nem kaphattam,

Kis pejlovamra fölpattantam,

Kis pejlovamnak a jégen kitört a lába,

Így maradtam én itt, egy ingbe-gatyába,

Uraim, uraim, szánjanak meg egy pár hatossal, tizessel, huszassal, vagy
amennyivel akarnak, mert ha nem, erőszakkal elveszem. *(csörgeti a perselyt)*

Ha! nem tudom, mi volt, arany-e vagy ezüst,

De nagyot pendüle,

Ezen az én szívem nagyon megörüle,

Tán a vén szolgálló a moslékba düle?

HERÓDES: *(kiszól az ajtón)* Gyere, öreg testvér, húzzuk ki belőle.

JUHÁSZ: *(kívülről)* Ne bánts, fiam, hadd lubickoljék benne, majd kihúzzuk
jövő esztendőre.

HERÓDES: Mégis, öreg testvér, gyere be!

JUHÁSZ: Nem megyek, mert a félméteres füstöltkolbászt a nyakamba akaszt-
játok!

HERÓDES: Dehogy is akasztják, még ha valaki akarná, se engednénk;
gyere csak be, öreg, mert már meghal benne!

JUHÁSZ: Nem megyek, mert a forró kalácsot a hónom alá dugjátok!

HERÓDES: Dehogy is dugják, még ha valaki akarná, se engednénk, gyere
csak, öreg, gyere be!

JUHÁSZ: Nem megyek, mert a kásás fazekat a fejembe borítjátok!

HERÓDES: Dehogy is borítják, még ha valaki akarná, se engednék, van itt, aki megegye; gyere hát bátran!

JUHÁSZ: Nem megyek!... De már mégis bemegyek, mert majd megvesz az Isten hidege.

(belép, a botját a földhöz veregetve csörömpöl)

Hoppisten, töröncsös, füstöltkolbászos, paszujos, paszomántos jó estét!

Már én is itt vagyok, farkasszőrű bőrbundámon a lyikek-lyukak igen nagyok.

Egész éjjel húzták-vonták, de mégse tudták elhúzni tőlem a farkasok.

Már én ilyen derék juhász ember vagyok, tíz-húsz-harminc farkastól nem is igen tartok,

de ha egyet is meglátok, mindjárt elszaladok. Nem tudjátok, hol jártam én az éjjel!

HERÓDES: Hol, öreg, hol?

JUHÁSZ: Még az óperenciás tengeren is túl; még azon is túl, ahol egy kis fekete disznó túr; ott, ahol a sörnek, bornak, pálinkának rőfit két krajcárért mérnek.

HERÓDES: Ittál, öreg, ittál?

JUHÁSZ: *(botjával a földet verve)* Itt állok, nemzetes Heródes uram, itt, itt.

HERÓDES: Nem úgy, öreg, nem úgy?

JUHÁSZ: Vasút? Azt hittem, hogy az öreg Kossuth, pedig az már régen megholt!

HERÓDES: Öreg, jártál Betlehembe keresztet vetni?

JUHÁSZ: Jártam Debrecenbe szép lányokat ölelgetni.

HERÓDES: Bolond vagy, öreg! *(kis hallgatás után)* Hallod, öreg; Kisújszálláson nagy a veszedelem!

JUHÁSZ: Micsoda?

HERÓDES: Jártak ott a farkasok...

JUHÁSZ: Nem is az angyalok!

HERÓDES: Vittek el bárányt...

JUHÁSZ: Nem is hoztak!

HERÓDES: Folyt a vére...

JUHÁSZ: Nem is a teje!...Na, de hány óra, angyalok?

ANGYALOK: Féldre.

JUHÁSZ: Nem lehet, mert a Bodri kutyám most ugatta a tizenegyet.

ANGYALOK: Nahát, féltizenkettőre.

JUHÁSZ: Le is kell hát feküdni a földre. *(lefekszik)*

HERÓDES: Hallod öreg, gomolya!

JUHÁSZ: Nem bánám, ha kettő-három a subám alá gurulna!

HERÓDES: Hallod, bagaria, bőrcsizma!

JUHÁSZ: Húzza fel a gazdája, én is felhúznám, ha az enyém volna.

HERÓDES: Hallod-e, Flóra!

JUHÁSZ: Ugorjék ki a szemetek golyója a templom gombjára!

HERÓDES: Kelj fel, öreg, ne legyél olyan lusta, mint egy hétszázhetvenhétéves ökör, hanem mint egy szilaj csikó.

JUHÁSZ: Adjátok hát ide azt a hétszázhetvenhétágú vasvillát, hadd piszkáljam ki a szememből ezt a félökölnyi csipát. *(botját csörgetve feltápszkodik)*

Ének: *(mind)* Micsoda, mi az,

Aludni nem hagy

Ilyenkor,

Szállásunkat rontja,

Nyugvásunkat bontja

Ilyenkor,

Éjfélkor?

Keljünk fel tehát,

Éjfélkor,

Lássuk e csodát,

Melytől tisztelni és imádni kell

Az Isten fiát,

Titeli bojtárok.

Vedd rád juhász a bundád, a bundád,

Fogjunk göndör báránykát,

Fogjunk göndör báránykát,

Vigyük haza anyjának,
Főzze meg a fiának.
Főzze meg a fiának,
Vigyünk neki lisztecskét,
Főzzön neki pipicskét,
Főzzön neki pipicskét!

A juhász táncol, a többi folytatja az éneket.

Ha valaki vígan él,
A juhász éppen úgy él!
A juhász éppen úgy él.
Sétál, dudál, furulyál,
Billeg-ballag, meg-megáll,
Billeg-ballag, meg-megáll.
Úgy megáll, mint egy báb,
Juhaira úgy vigyáz.
Egy-két kulacs ürmössel, ürmössel,
Beszélgessünk jó szívvel,
Szívünk is úgy újul
Ezer víg örömmel.
Nosza rajta, jó gazda,
Ha elküldesz utunkra,
Istennek áldása
Szálljon a házadra,
Istennek áldása
Szálljon a házadra.
Várjál, pajtás, majd adnak,
Tallérokka megraknak,
Kaláccsal, jó borral
Megajándékoznak,
Kaláccsal, jó borral
Megajándékoznak.

PÁSZTOROK: *(szavalva)* Nosza, pajtás, fogd az ajtót,
Kezedbe a kilincstartót,

Már itt tovább nem maradunk,
Hanem tovább masírozunk.

JUHÁSZ: *(rossz csizmát mutat, szaval)*

Lyukas a csizmám, nem győzöm szalmával,
Kiáll minden ujjam belőle párjával,
Adjanak egy garast, avagy egy petákot,
Hadd tétessek reá egy nagy fene tákot.
Oszt te szolgálló is ne tartsd itt a szádat,
Szaladj a kamrába, hozz egy disznólábat!

BETYÁR: *(erszényt húz elő és szaval)*

Lyukas az erszényem, kilelte a hideg,
Kirázta, hogy szegény halálosan beteg;
Orvoshoz vittem, hogy segítsen rajta,
De ő rázza fejét, szánják meg hát szegény
Betyárnak erszényét!

Összeszedelődzenek és menni készülnek.

MIND: Isten áldja meg gazduram a házát!

JUHÁSZ: *(keresi az ajtó kilincset s úgy tesz, mintha nem találná)* Na fiam, már én az óperenciás tengeren is túl jártam, de még ilyen helyet nem találtam, ahol az ajtónak kilincse se legyen, csak sarka; most, ha a kilincset meg nem találjuk, még itt kárhozunk el! *(végre megtalálja)* Hála neked, jó atya, nem kárhozunk el!

Nagy csörömpölés közt elmennek.

SZÉKI BETLEHEMES

Szolnok–Doboka megye

A Fekete–Piros gyermek hagyományörző Csoport 1998-ban lépett fel a Nemzetközi Betlehemes Találkozón.

Kellékek

Király: palást, korona, kard

2 Angyal: széki ing, toronysapka, csengő

Betyár: ostor, persely, toronysapka, széki lájbi, széki ing, bő fehér nadrág, kalap

Juhász: kifordított kozsók, széki sapka kifordítva, mutyikás bot

Betlehemes láda

KIRÁLY: Jó estét kívánok! Meg ne ijedjenek, itt egy kompánia sereg, semmitől se féljenek. Én vagyok az a híres Heródes király, aki Bábel tornyánál megmentett két angyalt, egy betyárt és egy juhászt a farkasok karmai közül. Lépek e házba, azon kérelemmel, be szabad-e jönni a Betlehemmel?

Házigazda: Be.

KIRÁLY: Angyalok gyertek be!

ANGYALOK: *(ének)* „Mennyből az angyal...”

KIRÁLY: Betyár pajtás gyere be!

BETYÁR: Hopistók már én is itt vagyok,

A hidegtől majd megfagyok.

Betyár természetemet jól megfigyeljétek,

Amit a szám beszél, azt is megértsetek.

Állj félre barátom *(meglöki a királyt)*, mert most én beszélek,

Olyan legénytől mint te, nem is igen félek.

Betyár vagyok, annak tartom magamat,

Kocsmárosné kökényszemű barna lánya viseli gondomat.

Ha viseli, jól teszi, éjfél tájba, akár hasznomat is veheti.

Amint beléptem egy úrnak házába, s rácsapám perselyem annak asztalára, s mondám néki ajánljon, mert ha nem, föláldozom az életét. Az

úr ijedtében megtöltötte perselyem arannyal, ezüsttel, s úgy bocsátott útnak. Amint egy utcasarkon betértem, egy csapat rendőrrel találkoztam. Nem tudtam, hogy melyikük volt az első tiszt vagy kapitány, de perselyemmel, úgy homlokon vágtam, hogy lováról leesett.

De perselyemet nem tudtam felkapni,
Csak kispej lovamra tudtam felpattanni.
Kispej lovamnak a jegen kitörött a lába,
S én ott maradtam egy szál ingbe s gatyába.

Uraim, Uraim szánjanak meg engem egy pár tízessel és húszassal!
S az én szívem megörül, s a vén szolgáló moslékba dül.

KIRÁLY: Gyere öreg pajtás, húzzuk ki belőle!

JUHÁSZ: Ne bántsd fiam! Hadd lubickoljon benne, majd kihúzzuk a jövő esztendőben!

KIRÁLY: Mégis öreg pajtás, gyere csak be!

JUHÁSZ: Nem megyek, mert félek, hogy a káposztás fazakat a fejembe vágják.

KIRÁLY: Ne félj, mert nem vágják, gyere csak, gyere be!

JUHÁSZ: Nem megyek, mert félek, hogy a félméteres füstölt kolbászt a nyakamba akasztják.

KIRÁLY: Ne félj, mert nem akasztják, a padláson az egerek rágják, gyere csak, gyere be!

JUHÁSZ: Nem megyek! De már mégis csak bemegyek! Idekinn megvesz az Isten hidege! Hopp Istók, töröncsös, passziós, passzimentumos jó estét kívánok kicsiknek, nagyoknak, de legfőbb a házi gazdának. Bárányszőrű bundámon a lyikek-lyukak igen nagyok. Egész éjjel húzták-nyúzták a farkasok, de mivel én jó juhász vagyok, tíz, húsz, harminc farkastól nem is igen tartok, de ha egyet is meglátok, mindjárt elszaladok. Egész éjjel úton voltam, nagyon elfáradtam. De nem tudjátok, hogy hol voltam?

KIRÁLY: Hol öreg, hol?

JUHÁSZ: Az Óperenciás tengeren is túl, ott ahol a kurta farkú malac túr, ott ahol a sörnek, bornak, pálinkának rőfit két krajcárig mérik!

KIRÁLY: Ittál öreg, ittál!

JUHÁSZ: Itt állok nemzetes Uram! Itt, itt!

KIRÁLY: Öreg, jártál-e Betlehembe keresztet vetni?

JUHÁSZ: Jártam én Debrecenben szép lányokat ölelgetni!

KIRÁLY: Jártak-e ott a farkasok?

JUHÁSZ: Nem is az angyalok!

KIRÁLY: Vittek-e el sok szép bárányt?

JUHÁSZ: Nem is hoztak!

KIRÁLY: Folyt a vérük?

JUHÁSZ: Nem is a tejük! No, hát hány óra angyalok?

ANGYALOK: Glória! Glória!

JUHÁSZ: Nem lehet, mert a Bodri kutyám, most ugatja a fél tizenkettőt!

JUHÁSZ: Nos, angyalok hány óra?

ANGYALOK: Háromnegyed zöldre.

JUHÁSZ: Nohát, nekünk akkor le kell feküdnünk a földre.

KÓRUS: *(ének)* „Betlehem kis falucskába...”

KIRÁLY: Kelj fel öreg pajtás! Ne légy olyan lusta, mint egy hétszázhetvenhét éves ökör, hanem, mint egy szilaj csikó! Ideje indulnunk már.

JUHÁSZ: Fölkelnék, ha tudnák, esetleg, ha felhúznál. Adjátok ide azt a hétszázhetvenhét ágú vasvillát, hadd töröljem ki a szememből a félökölnyi csipát!

BETYÁR: Lyukas az erszényem, kilelte a hideg,
Kilelte, így szegény halálos beteg,
Orvoshoz is vittem, hogy segéllyen rajta.
De ő csak a fejét rázta.
Szánjátok meg szegény betyárnak kulacsát, erszényét!

JUHÁSZ: Eljött a Karácsony, borzas szakállával,
Elszakadt a csizmám, nem győzőm szalmával.
Adjatok egy garast vagy egy petákat,
Hadd szegezzek a csizmámra egy nagy bolond tákot!

KIRÁLY: Nosza pajtás, fogd a kantárt,
Kezedbe a kilincstartályt!
Itt már többé nem maradunk,
Inkább tovább vándorolunk!

JUHÁSZ: No, édes fiam! Én, az Óperenciás tengeren túl is jártam, de még
ilyen ajtóra nem találtam, hogy nem legyen kilincse, csak sarka! Még ha
nem találjuk meg a kilincset, itt kárhozunk el!

KÓRUS: Hálá', hálá' Istennek, megkaptuk a kilincset, itt már többé nem mara-
dunk, inkább tovább vándorolunk.

SZENTEGYHÁZASFALUSI „ANGYAL BETLEHEMES”

Udvarhely megye, Molnár Johanna gyűjtése

2003 óta a szentegyházásfalusi Gábor Áron Művelődési Központ hagyományörző csoportja évente részt vett a Nemzetközi Betlehemes Találkozón. Két szöveget küldtek be, ez az 1. verzió – részletesebb, föloldja a román szövegeket és instrukciókat is tartalmaz.

Szereplők¹

1. Konrád János – Gazda
2. Simó Attila – I. Pásztor
3. Molnár András – II. Pásztor
4. Konrád Imre – Szent József
5. Elekes Mónika – Mária
6. Sándor Enikő – Angyal
7. Farkas Vilmos – Kulcsár
8. Hatos István – Ancsiás
9. György István – Sajtos
10. Vítus Imre – Kuratoriumos
11. Sándor Gábor – Ordás
12. Bartos Levente – Vajas
13. Simo László – Túrós
14. Tamás János – Málés
15. Sándor Anna – öltöztető
16. Vítus János – Furulyás
17. Balázs Vilmos
18. György László
19. Konrád Károly
20. György Szilárd
21. Elekes Rita

---

1 2004. decemberben ez a felállítás.

Játéktörténet

A szentegyházásfalusi angyalbetlehemes játék a falusiak szerint a 17. századból való. (Az angyal jelző megkülönbözteti a faluban ismert, szintén előadott „ördögbetlehemestől”, ami a Dúsgazdag és a szegény Lázár történetét meséli el.)

1984-ben, 15 éves szünet után, újra előadták,² s azóta évenként előadják. A betanítást az I. Gazda szerepét játszó férfi vezeti, a régi szereplők segítségével, ügyelve a legapróbb részletekre. Fáradtságot nem ismerve gyakorolják a mozdulatokat, lépéseket, táncokat stb.

Régen házakhoz jártak el a betlehemes játékkal. Egy nagyobb háznál több család összegyűlt, s a Kulcsár (egyik szereplő) dolga volt megszervezni az előadás színhelyeit és sorrendjét. Ma nem engedik a házról házra járást, helyette a plébánia udvarán lévő hittanteremben adják elő, Karácsonytól Víz-keresztig, he-tente többször is.

A szereplők jelmezeit maguk készítik, s az előadás előtt az ún. beöltöztetők segédkeznek a beöltözéshez.

Szereplők

Mária: földig érő szoknya, fehér kendő a vállán, kék kötény, mindezeket beborítja a fejétől a földig érő kék kendő, gyöngysor, kezében fehér zsebkendőbe kötött fenyőág és szegfű.

Angyal: fehér földig érő csipkés szoknya, vállán fehér kendő, fején süveg alakú fejdísz, négy oldalán kis tükör, apró színes papírrózsákkal tele, földig érő színes szalagokkal, kezében ugyanaz, mint Máriának.

Gazdák, Kulcsár, Furulyás: székely viselet – székely harisnya, csizma, fekete mellény, kalap, árvalányhajjal.

Pásztorok: székely harisnya, csizma, földig érő kifordított bunda, némelyiknek álszakáll, a fejükben színes rongycsíkokból sapkamaszk, kezükben golyós bot, az üregben lévő golyók rázva kopogó hangot adnak.

Untyias: térdig érő bunda, fehér báránybőr kucsma, fehér álszakáll.

Énekes lányok: székely népviseletben: piros szoknya mellény, fekete csíkokkal, fehér blúz, fehér csipkekötény, fekete csizma.

Díszletek: fából faragott székely erődtemplom – a várost jelképezi; szalmatetős istálló – Betlehemet jelképezi.

---

2 Barabás László szerepet játszott ebben.

A játék

Megütik a város csengőjét. Mindenki (furulyával)

Ének: „Csordapásztorok...”

Ének: Cireneuszt küldték
Betlehem városba,
Hogy az egész tartományt
Venné egy summába.

Elindula József is
Szép szűz Máriával,
Istennek erejéből
Terhes mátkájával.

Betlehembe hogy juta
Fáradt állapottal,
Szállásról kéredzkedik
Minden ember ura.

De a sok vendég miatt
Nincs semmi barátja,
Sok ajtaját bezárja
Azonnal, hogy látja.

Szállani kényszerítik
Egy rongyos pajtába,
Városon künn tétetett
Barmok jászolába.

Itt, amikor mindenek
Csendben, hallgatásban
Vannak, az éjfél utat
Tett már járásában.

A szűz szülé szent fiát,
Váltságunknak díját,
Jászolba helyezettett
Szerelmes magzatját.

Az ökör és szamár
Táplálja meleggel,

Nem hagyják a kisededet
Meghalni hideggel.
Ó kegyetlen tigrisek,
Betlehem városba,
Hogy lehet tinálatok
Jézusnak ily sorsa?
Jézus, József, Mária
Hogyha méltóztattok,
Jöjjetek be, ím készen
Szívemben szállástok.

A szereplők a helyükre mennek. Az I. gazda a színpad elejére megy, s ott fel-alá járkal, soronként egyet lép, versszak végén megfordul.

I. GAZDA: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

MINDENKI: Mindörökké ámen.

I. GAZDA: A nemes gazdának, ha terhelésére
Nem lennék házánál, nagy nehézségére
Kérnök igen szépen a nagy Úr Istenre,
Hogy figyelmetesen hallgatnának erre.
Retteg a természet az okos lélekkel,
Fél az emlékezet oly nagy erejével,
Megtompul az elme együtt értelmével,
Még az emberi nyelv is megnémul ezekkel.
Mert a természetnek nagyon van ellene,
Szűzen, tiszta szűztől Krisztus születése,
Még az értelem is nehezen tér erre,
A nagy elmélkedés fel nem érhet ide.
Ha nem is ok nélkül, mert felül haladja,
Krisztus születésnek ily mélységes titka,
Ember okossága akármely bölcs volna,
Nem is más, csak a hit eztet megfoghatja.
Hát én, bűnös lélek erről mit szólhatok,
Kinek okossági nem nagyobb s fontosabb,

Segítséget tehát én csak ettől várok,
 Ki váltságunkra jön, néki áldást mondok.
 Fordítsd gondolatát habozó elmédnek,
 Vizsgáld meg rejtekét ó, emberi szívednek,
 Tekintsd állapotát egész életednek,
 Mert nagy hálaadással tartozol Istennek.
 Ímé hozzánk való buzgó szeretete,
 Az örökkévaló Istent mire vitte,
 Ádám atyánknak vétkeit nem nézte,
 Hanem megváltásra szent fiát küldötte.
 Melyről buzgó szívvel midőn azért szólunk,
 Két-három szép példát előtökbe adunk,
 Krisztus szerelmére, hogy felindíthassuk,
 Figyelmetességet tőletek várhatunk.

Megemeli kalapját, rámutat a jászolra.

- I. GAZDA: *(szöveg)* Szerencsés jó napot s kívánt víg órákot kívánok jó Uramnak!
 Akarom, hogy látom s nyilván tapasztalom épségét szép házának.
- II. GAZDA: *(szöveg)* Az Úr Isten hozott s a házamhoz juttatott, szerelmes jóbarátom, hogy házamhoz jöttél, s engem felkerestél szívem szerint akarom.
- II. GAZDA: *(szöveg)* Megszállnék uramnál s mulatnék házánál, ha konyhája terjedne, bő étel italért adnék ezüst tallért, csak kedvem szerint lenne.
- I. GAZDA: *(szöveg)* Az étel és ital minden fő³ szerszámokkal azonnal készen léssen, mert érzem magamban, hogy víg mulatáshoz ma nekem is kedvem léssen.
- II. GAZDA: Hallod-e te, hű szolgál, fuss le a konyhába, parancsolj a szakácsnak, konyhám hogy terjedjen, tyúk réce meredjen⁴ – mondjad a komornyiknak. Ez kulcsokat vidd le az élésházakban, onnan a pávákért és fogolymadarakért fuss le a majorba.

3 eredetileg: fűszerszámokkal

4 eredetileg: mellyedjen, öljék le, kopasszák meg

A gazda a botjával nagyot koppant. A kulcsár előjön és megáll vele szemben.

KULCSÁR: *(szöveg)* Készen vagyok uram parancsolatodra!

Mit kívánsz, hogy hozzak úri asztalodra?
Most mindjárt az kuktát küldöm a piacra,
Hogy mindent, bő pénzeddel, hozzon a számodra.
Nem lesz fogyatkozás az ital iránt is.
Bárcsak akarotodat hadd értsem abban is.
Azonban a konyhán kész lesz az étek is,
S ily jókedveden örvendek magam is.

A gazda a botjával nagyot koppant. A kulcsár előjön a sarokból, és megáll vele szemben.

II. GAZDA: *(szöveg)* Nosza, ürmös borral friss rózsálisokkal⁵ ez kancsómat töltsétek,

A kávé s nádmezes skatolyákat⁶ csakhamar készítsétek.

Kopogás kintről, hallatszik a következő ének.

JÓZSEF: Egészséggel gazda nyisd meg az ajtódot,
Ereszd bé megszűkült szegény utazókat.

I. GAZDA: *(szöveg)* Hallod-e barátom mondd meg honnan jöttél,
Ajtómat zörgetni ily bátran, hogy mertél?

József és Mária előrejönnek.

JÓZSEF: Tibériusz császár parancsolatából
Jöttünk Názeretből a beíratásra,
Hogyha szállást adna ez egy éjszakára,
Meg fogná fizetni az egeknek Ura.

I. GAZDA: *(szöveg)* De, hogy szállást adjak, abból biza ma nem kapsz,
Itt e város piacán a hideggel is meghalsz

JÓZSEF: Óh, kemény köszikla, hasonló nemzetség,
Még a pogány közt is van engedelmesség!

II. GAZDA: *(szöveg)* Jere be barátom, fűtőzz egy kevésbé,
De a sok vendég miatt nem is fűtőzhetnél.

---

5 rozsólis - pálinka

6 skatulyákat, dobozokat

JÓZSEF: (*recit A*) A Mennybéli Isten, kit magasztal minden,
Áldja meg kegyelmedet, Isteni kedviért,
Drága szent neviért hallja meg kérésemet.

I. GAZDA: (*szöveg*) Mi bajod énvelem, mert nem vagy én felem,
Beszéld hamar dolgod, hosszas szót ne folytass, tőlem ez a válasz.

JÓZSEF: (*recit A*) Uram az Úr Isten megáld mindenekben,
Csak fogadj be ez éjre, ne kellessék mennünk,
Éppen ki rekednünk ez erős hidegbe,
Szörnyű fergeteggel ne haljunk meg hideggel.

I. GAZDA: (*szöveg*) Kedves jó barátom, szoros e hajlékom,
Lásd, vannak vendégeim, nincs mód a szállásra,
Hanem csak fáradj abba, próbálj elébb is.

JÓZSEF: (*recit A*) Uram ez városon majd minden házaknál
Jártunk keresvén szállást, de mindenütt vannak vendégek,
S nem adnak szegény fejünknek nyugvást.

I. GAZDA: (*szöveg*) Csak menj el ne istállj, többet ne prozsmetálj⁷, mert itt
bizony ma meg nem szállsz, hanem próbálj elébb is, itt nálamnál több
embert is találsz.

JÓZSEF: (*recit A*) Ímé, Szűz Mária induljunk más útra,
Talán a más gazda nem lesz ily mostoha,
Istenét tekintvén, rajtunk körönyülvén,⁸
Házába bé fogadna.

I. gazda kimegy s átöltözik pásztornak, ezalatt József és Mária II. gazdához fordul.

II. GAZDA: (*szöveg*) Csodálkozom rajtad, hogy szájadot feltátod, tőlem szállást
kérni, mivel udvaromra, s házamhoz náladnál jobbak szoktak szállni.

JÓZSEF: (*recit A*) Uram, ez városon (*a várostra mutat*) majd minden utcákon,
Házról házra jártunk, szállást nem találtunk,
Hideggel kell halnunk, ha nem könyörülsz rajtunk.

II. GAZDA: (*szöveg*) Csak menj el innét, mert érted vendégeimet meg nem
szoríthatom, mert pénzes zacskódat s aranyos táskádat oldaladon nem

---

7 kérj

8 könyörülvén

látom, hanem es mindjárt egy helyet mutatok, ez városon kívül vagyon egy istálló, melyben szokott szállni ily jövevény szálló.

JÓZSEF: *(recit A)* Ímé, Szűz Mária induljunk más útra,
Csendesedjünk elménkben, talán az Úr Isten,
Kit hordasz méhedben nem hagy el szükségünkben.

MÁRIA: Jaj, mint elbágyadtam, szerelmes jegyesem
Meg nem gondolhatom, mit kelljen művelnem.
Immár lábaimon csak alig léphetek,
Semmi bizadalmam nincs már életemhez,
Ily hideg éjszakán majd jutok végemhez.
Nem gondoltam volna Betlehem népétől
Ily idegen lészen az ő Istenéhez.

JÓZSEF: *(szöveg)* Szerelmes jegyesem, ne sírj, s ne bánkódjál,
Itt sem hagyja az Úr, hogy ártson a halál,
Semmi hideg és dér itt helyet nem talál,
Ha személyed szerint is az Úr Krisztus közénkbe száll.
Azért csak szálljunk bé ezen istállóba,
Számot mivel senki nem tart ez városban,
Maradhatunk itten bátorságban.
Inkább is lesz módunk a szent imádságban.

Mária oldalra megy, leül a betlehem elé.

JÓZSEF: „Az istennek szent angyala mennyekből hogy...”
A pásztorok e hírt hallván földre esének,
Nagy fénytől az angyalnak megfélemlének,
De az angyal biztatja, őket felbátorítja,
Betlehembe hogy mennének int és oktatja.

József leül Mária mellé.

ANGYAL: *(recit A)* *(Máriához)* Ó Istennek anyja, látod jelenlétem,
Parancsolj, menny-égből mert hozzád küldettem.

MÁRIA: *(recit A)* *(angyalhoz)* Menj el sietséggel, szolgálj Szent Uradnak,
Adj hírt a nyáj mellett lévő pásztoroknak,
Kik imáadására jönnek a Krisztusnak,
Mert megváltásukra született világra.

Mária és az angyal odafordulnak a pásztorok felé.

ANGYAL: *(énekel)* Dicsőség mennyben Istennek

Békesség földi népeknek,
Jó akaratú híveknek
Kik Istenben örvendeznek.

Mennyből jöttünk most hozzátok,
És ím, én nagy jó hírt mondok,
Amely közönséges lészen,
Ebben minden nép részt vészen

Mária és az angyal leülnek. Az I. pásztor felkel, ide-oda topog. Botjával előre kop-pant maga elé, és utána topog, nyolc kis lépéssel.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Sokáig ne nyújtózkodjál, mert nem éred utol az angyalt.

I. PÁSZTOR: *(recit A)* Micsoda szép... *(kis szünet)* ...zengedzést hallék,
(szöveg) mintha az Istennek szent Angyala ... *(kis szünet)*... fülemnél
lett volna, *(recit A)* vigyáznám *(szöveg)* ha valahol megláthatnám, de biz
a nem láthatom.

ANCSIÁS: Nem bíz-a!

Recit B egy kitartott hangon éneкли végig, az utolsó mondat mindig szöveg.

I. PÁSZTOR: *(szöveg)* Micsoda szép ösvényei vannak.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Ott ment el, én láttam.

Megtér a pásztor, mintha menne lefeküdni és mondja.

I. PÁSZTOR: *(szöveg)* Elmegyek s lefekszem.

I. pásztor elindul, mint a le akarna feküdni, mikor az angyal közelébe ér, a „nagy fényességtől” oldalt ugrik

UNTYIÁS: *(szöveg)* Egyet se járj, most is alig tudtál felkelni.

I. PÁSZTOR: *(mondja)* Csak nem tévedek?

(elmegy a többiekhez és énekel)
Pásztor társak új hírt mondok,
Gyertek velem csodát láttok.
Egy szép Szűz az éjszakán
Fiacskát szült a szénán.
Ottan fekszik a jászolyban,

Úgy fázdogál ő magában.
Ott van a sok angyal is,
Az ő szép Szűz anyja is.

Az I. pásztor éneke közben végig járkal az alvó pásztorok előtt és bökdösi őket a botjával, azok a másik oldalukra fordulnak, csak a II. pásztor kel fel

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Keljetek fel, fortát *(barát)*, mert itt hallunk nótát. *(horkant az Ancsiás)*

Melynek nem hallottuk soha többé mását, *(horkant az Untyiás)*
Mert itt jelen láttam az Isten angyalát, *(horkant az Untyiás)*
Ne hallgassuk el az ő sok szép mondását. *(horkant az Untyiás)*
(szöveg) Ne hallgassuk el az ő sok szép mondását,
szkoále szimunáre /keljetek föl társak/

Az I. és II. pásztor ketten együtt topognak, előre-hátra, közel mennek az angyalhoz, megnézik és visszamennek.

II. PÁSZTOR: *(szöveg)* Szkoále mai fortat - szkoále sus /kelj fel öregem, kelj föl/ Mert én bizony elaludtam.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Ígérj neki valamit. Narancsot, hm? Hát csak felkel! Akkora vala, mint egy suta kan! Ki es törted a szarvát. Ez az egy volt suta, s ennek is kiütted a szarvát. Milyen szép járása van.

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Ez bizony nem tréfa, amint tapasztalám, mert én álomban is ezt az angyalt látám

UNTYIÁS: *(szöveg)* Én előttetek láttam!

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Ennek szép énekét mindvégig hallgatám,
(szöveg) De, hogy fel ne kelljek, tovább nem álhatám.

UNTYIÁS: Látám micsa /micsoda/ serény valál. *(a többiekhez fordulnak és énekelik)*

Az I. és II. pásztor odafordulnak az alvó pásztorok felé.

II. PÁSZTOR: *(ének)* Pásztorok, keljünk fel,
Hamar induljunk el,
Betlehem városában,
Rongyos istállócskában
Siessünk, ne késsünk,
Hogy még ezen éjjel

Ottan lehessünk,
 Mi Urunknak tiszteletet tehessünk.
 Az angyal állítja,
 Nyilván bizonyítja,
 Ott van jele fényének,
 Teljes születésének,
 Pajtába, pólyába,
 Áldott gyermek
 Szenved már kiskorába.

II. PÁSZTOR: (*recit B*) Szkoále hirtelen ausz pakulárim! /Keljetek hirtelen nézzétek pásztoraim/
 Serkenjete hamar Csákó, Deruk, Tate! /valószínűleg gúnynevek lehetnek/,
 Álomban mit láttam, megmondjam-e dare,
 A Jézus született krizbaj fortate,
 Rokute, mosule-kedves pakularim,
 Fácsem lánom-kántom édes jó barátim,
 (szöveg)Vigyünk ajándékot neki, jó társaim,
 Szkoále szimunáre.
 (kiáltva) Scoale sinovalen.

A pásztorok feltérdelnek, a bot a hónuk alatt, s egyszerre a bot hegyét hol előttük, hol mögöttük a földre koppantják – így készülnek a felkeléshez, Untyiás is próbálja, de mindig más ritmusban a többiektől, el is veszti egyensúlyát és a földre hemperedik. Ezért visszafekszik. Az I. és II. pásztor odamegy hozzá és felkelésre biztatja.

UNTYIÁS: (szöveg) Baj van velem. Fogjatok jól össze, figyeljek rám, hogy hogy kell. Így ne! Nehogy lemaradjatok! Le vagytok maradva. Fordítsátok meg a pálcát, no! Hová mentek? Én nem megyek veletek!

A z I. és II. pásztor odamegy hozzá és felkelésre biztatja.

I. PÁSZTOR: (szöveg) Szokále maj vén Untyiás, szkoále szusz!

UNTYIÁS: (szöveg) Nu szkoále szusz, du szi tyama alfa! /Nem kelek fel, szóljál inkább másnak/ Nem kelek még a jövő héten se!

I. PÁSZTOR:(szöveg a II. pásztornak) Nu szkoále maj bötrine. /bötrin = öreg/

II. PÁSZTOR: (szöveg) Már muszáj, szusz koale maj bötrine.

UNTYIÁS: Lásd, te milyen vagy, úgyse kelek fel.

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Kelj fel sietséggel emeld fel szemedet.

UNTYIÁS: *(horkant)*

II. PÁSZTOR: *(recit B)* Nyisd ki süketséggel megtelt füleidet.

UNTYIÁS: *(horkant)*

II. PÁSZTOR: Hadd halld meg a mennyei drága szép éneket,
(szöveg) melyet az itt lévő angyal nekünk most hirdetett! *(a mondat végére már kiabál a fülébe)*

UNTYIÁS: *(szinte énekelve kiabálja)* Assajjé humm humm hummm!

II. PÁSZTOR: Árgye Guba! /Ég a guba!/
 UNTYIÁS: *(szöveg)* Nu árgye guba! /Nem ég a guba!/
 II. PÁSZTOR: Árgye kozsu! /Ég a kabát!/
 UNTYIÁS: Nu árgye kozsu! /Nem ég a kabát!/
 I. PÁSZTOR: Árgye kápu! /Ég a kalap!/
 UNTYIÁS: *(szöveg)* Nu árgye kápu, /soha bizony/, nu! /próba!/
 II. PÁSZTOR: *(recit B)* Hajdás, Gloriás után Unytiásnak, hadd jöjjön el látni ő
 is a Jézuskát. *(szöveg)* Haktám, Bogdan, Borozdom!

Az I. és II. pásztor két oldalról felkapják az öreget és megpróbálják lábra állítani, harmadszorra sikerül. Mikor az összes pásztor áll, középre áll az angyal

UNTYIÁS: *(szöveg)* Micsa' hamar felszökém. Hmmm-hmmm-hummm...!

ANGYAL: *(ének)* Ne féljetek pásztorok-pásztorok, örömet hirdetek,
 Mert ma néktek született, kit meg jövendőltetek⁹,
 Egy Szűznek méhéből, szűzen szült véréből,
 Megváltó Istentek Allé-allé-luja.

MINDENKI: *(ének)* Úr Jézus üdvöz légy, kit, hogy emberré lett,
 Hozzánk való szerelme,
 Véghetetlen kegyelme
 Indított s lehozott e Földre,
 Hogy bűnösöket vigasztal,
 Megtérőket boldogságra magasztal!

9 eredetileg: ki megjövendőltetett

II. RÉSZ

ANGYAL: (*recit A*) Gyertek sietséggel menjünk ez városba,
Mert Krisztus értetek, romlott istállóban
Született s tétetett a hideg jászolban,
Ottan takartatott, a kórós szénában.

A pásztorok minden megszólalás elején ütnek egyet a bottal a földre.

SAJTOS: (*recit B*) Nosza, hát menjünk el látogatására,
Ne legyünk hát restek ez angyal szavára,
Mert ez eligazít azon istállóba,
(*szöveg*) Melyben az Úr Krisztus született világra!

KURUTÁLYOS: (*recit B*) Nem bánom, menjünk el, látni akarom is
De elvigyünk valamely kis ajándékot is,
Mivel, hogy amink van, mind ő adta azt is,
(*szöveg*) Azért ne sajnálunk vinni abból mi is.

MINDENKI: (*ének*) Elindulának, és el is jutának,
Szűz Máriának jó napot mondának,
Jó napot mondának.

A „jó napot” éneklése alatt bölintanak. I. pásztor Mária elé áll.

I. PÁSZTOR: (*recit B*) Hm! Jó napot Mária, Istennek Szent Anyja,
Mert általad nyílt meg a mennyei bánya,
Honnan s ki származott az Isten Báránya,
Melyet fel nem érhet a világ aránya.
Hol fekszik a Jézus, mondd meg, a jászolban,
(*szöveg*) Kit bétakartál mostan a pólyába?

I. pásztor visszalép a helyére.

MÁRIA: (*recit A*) Az Isten – titeket hozott Uratokhoz,
De nem szólhatok mostan Szent Fiamhoz,
Mert ő aluszik és pólyába nyugszik,
A hideg jászolba szénán bágyadozik.

II. pásztor kilép a sorból.

II. PÁSZTOR: (*recit B*) Hm! Serkentsd fel a Jézust, Szent Fiadat nekünk!
(*szöveg*) Mert szent angyalidtól hozzája küldettünk!

MÁRIA: *(recit A)* Serkenj fel fiam, pásztorok eljöttek!
Kik szent angyalidtól hozzája küldettek.

MINDENKI: *(ének)* Üdvöz légy Jézus, pásztorok pásztor,
Mennynek és Földnek teremő Szent Ura.
Ha meg nem utálsz, te szolgálid vagyunk,
És azért jöttünk, hogy téged imádjunk.
Mária, Te is könyörögj érettünk,
Hogy üdvösséget, bocsánatot nyerjünk.

A pásztorok lehajtott fejjel énekelnek, az aláhúzott részeknél felkapják a fejüket, a 2. versszaknál, az imádjuk szóra egyszerre letérdelnek, az öreg Untyiás is megpróbál letérdelni, de felborul.

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Miért ó, Szent József, nem benn ez városban,
Vagy valamely tetszetes úri palotában,
Hanem ily alacsony barmok hajlékában
(szöveg) Szálltatok meg a nagy romlásban.

Ezentúl a pásztorok így kezdik beszédüket: koppantanak botjukkal, s hümmmentenek egyet. A sorból kilépnek, a beszédjük végén vissza.

JÓZSEF: *(recit A)* Nagy kegyetlenséggel ez városiaknak,
Mert házanként szállást keresvén magunknak,
De szegénységünkért úgy meg utálának.
Isten kedviért is bé nem fogadának. *(József válasza alatt áll)*

II. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Úgy van bizonyára, mert ez városiak
Csak a tele erszényű vendégeken kapnak.
Oh, azok kedvesek, kik tallért mutatnak,
(szöveg) De ők a szegényekre keveset gondolnak.

ORDÁS: *(recit B)* Hm! Vajon jó fortatim, hol találjuk okát,
Hogy az Isten fia nem úri palotát
Választott magának, hanem barmok jászlát,
(szöveg) Hogy így megutálá a nagyúri pompát.

VAJAS: *(recit B)* Hm! Azért, hogy mi értünk megalázta magát,
Hogy mi is követnők szentséges példáját,
Azért választotta barmok istállóját,
(szöveg) Hogy e világ látná alázatosságát.

TÚRÓS: *(recit B)* Hm! Bizony jól mondad, fortat, tartom is helyesnek,
Mert nem szegénysége hozta az Istennek,
Hogy ez alacsonyán szülessék ez helynek,
(szöveg) Mivel teremtője ő volt mindeneknek!

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Nosza, jó fortátim, adjunk ajándékot
A kicsi Jézusnak, ki-ki amit hozott,
Adjuk be szegénynek ki-ki mit hozhatott,
(szöveg) Mivel látjuk: mindenektől elhagyatott.

MÁLÉS: *(recit B)* Hm! Igen is szegénynek, adjunk amit lehet.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Igen, biza!

MÁLÉS: *(recit B)* Mivel a dézsából, tudjuk, ő nem vehet.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Neki nincs dézsája!

MÁLÉS: *(recit B)* De ő ha felnőhet, nagy emberkort érhet,
(szöveg) Egy kis ajándékért százannyi jót, tehet.

Itt kezdődik az ajándékok átadása. Két ajándék átadása között az öreg Untyiás hangosan, zárt szájjal hümmög és gúnyos, humoros megjegyzéseket tesz. Az ajándékot vivő pásztor a következőképpen megy Mária és az Angyal elé: bojtát előreteszi maga elé és nyolc apró lépéssel a bot hegyéig tipeg.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Hm... Hm! Hm!

Kedves gazda, hát milyen bárányt viszel a Jézuskának?
A csengettyűt elfelejtetted felkötni a nyakára!

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Legszebb bárányomat elhoztam önéki,
Tudom, hogy a Jézus ezt igen szereti.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Jézus szereti a bárányokat!

I. PÁSZTOR: *(recit B)* Azért ajándékba beadom önéki,
(szöveg) Mert ezt az Isten nekem megfizeti.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Hm... Hm! Hm!

Mi van, te nagyhátú! Hadd lám milyen bőrt hoztál?
Mind elhullott a szőre, a moly megette, fiam.

II. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Ímhol, én is hoztam egy bárány bőröcskét,
Örömesebb adnék, vagy juhot, vagy kecskét.

UNTYIÁS: *(szöveg)* Mit te, vadkecskét?

II. PÁSZTOR: (*recit B*) De eladván vettem vele költségecskét,
(*szöveg*) Mivel én is tartok feles cselédecskét.

UNTYIÁS: (*szöveg*) Hm... hm, Hm!
Te no, vidd azt a sáros sajtot,
Így megsározhattad, Jézus nem fogja megenni! Kopog, kopog!

SAJTOS: (*recit B*) Hm! Ihol nékem is van egy szép őszi sajtom
De rég annak az ideje, hogy én eztet tartom.

UNTYIÁS: (*szöveg*) Az akkor nyüves!

SAJTOS: (*recit B*) Azért a Jézusnak ajándékba adom,
(*szöveg*) Kedvesen is veszi tőlem, úgy gondolom!

UNTYIÁS: (*szöveg*) Nem is olyan biztos!
Hm... Hm, Hm!
Te, no, Kuttó! Jaj te, ennek széle-hossza mindegy!

KURUTÁLYOS: (*recit B*) Hm! Ímhol nékem is vagy egy kis kutórium,
Ez most bizony szűk mindenütt, jól tudom.

UNTYIÁS: (*szöveg*) Nincsen sehól már!

KURUTÁLYOS: (*recit B*) Azért a Jézusnak ajándékba adom,
(*szöveg*) Pirítva, apránként eszik belőle, tudom!

UNTYIÁS: (*szöveg*) Jó es! Hm... !hm, hm!
Te, no! Túrós, a füled vége nyomja a hátad.
Ez nem ér oda! Annyit tapos!

TÚRÓS: (*recit B*) Hm! Én is a Jézusnak egy kis túrót hoztam,
Ezt még otthon néki Domikának szántam.
Hogy bárányt hozhassak ahhoz nem bízhattam,
(*szöveg*) Mert a számadáskor mind karé' vallottam.

UNTYIÁS: (*szöveg*) Hm... hm, hm!
No, te Ordas, ne így tartsd a zacskót, mert kihalik, s az ordát elpotyogtatod!

ORDAS: (*recit B*) Hm! Én is a Jézusnak egy kis ordát adnék.

UNTYIÁS: (*szöveg*) Ha vóna neked!

ORDÁS: (*recit B*) Csak ily ajándékim, ha néki tetszenék,
Mert ha gazdasággal többecskevel bírnék,
(*szöveg*) Bővebb adományt is tőle nem sajnálnék!

UNTYIÁS: (szöveg) Hm... hm, hm! No te, Vajas!

VAJÁS: (recit B) Hm! Én is a Jézusnak egy kis vaját hoztam.
Ezzel jó lesz néki ha tikmonyot rántnak /tojásos étel/,
Mert nem vagyok ura juhoknak, báránynak,
(szöveg) Mivel mindenemet adtam e gazdának.

UNTYIÁS: (szöveg) Hm... !hm, hm! Na, ne sírj!
E nem lesz hosszú, én úgy veszem észre.
Disznót kell adjak neki végre. Nem ér oda!

MÁLÉS: (recit B) Hm! Édes kicsi Jézus, én igen szegény vagyok,

UNTYIÁS: (szöveg) Azt tudjuk!

MÁLÉS: (recit B) Mivel 9 apró gyermekeket tartok.

UNTYIÁS: (szöveg) Én nem vagyok gyermek!

MÁLÉS: (recit B) Azért nagy örömmel egy kis málét adok.
(szöveg) És ennél egyebet magamnak sem kapok.

UNTYIÁS: (szöveg) Hm... hm, hm!

I. PÁSZTOR: (szöveg) No, te vén Untyiás, eleget csúfalkodtál!

UNTYIÁS:(szöveg) Kezdjétek újra! Jó, e?
Merre kell mennem? (jajgat, nyög) Melyik a Jézus?

Untyiás elindul botladozva, a többiek mintájára, de nem tudja egyenletesen a lépéseket. Először az angyal és József közé kukkant be, keresni a kis Jézust.

UNTYIÁS: (szöveg) Édes, kicsi Jézus, én igen öreg vagyok, a füleimmel es igen rosszul hallok, a juhok után es rosszul szaladhatok, immár mind el is hordták a farkasok, azért néked túró, ordát nem adhatok, mert én magamnak es egy falatot sem kapok. De bogláros szíjat egyet, ugyan szépet adok. Nekem immár nem kell, ládd-e, azért, mert én már vén vagyok.

MÁRIA: (recit B) Köszönöm pásztorok, nagy jóvoltitokat,
Szent fiamhoz való ajándékitokat,
Mert Isten s emberé, ti jutalmatokat,
Mennyben megszünteté fáradságitokat.

I. PÁSZTOR: (recit B) Nosza, jó fortátim, mondjunk egy éneket,
Mert minket az Isten leginkább szeretett,
Kit szent angyal által nekünk megjelentett,

Hogy Szent Fia értünk világra született.
 Hallod-e Untyiás, édes furulyásom,
 Mivel az új királyt nagy örömmel látom,
 (szöveg) Ezért egy jó zsupát, szufle /táncot járjunk/ jó fortátim.

A furulyás említésekör egy futamot játszik. A pásztorok kört alkotnak úgy, hogy mindenki fogja a saját és a mellette lévő botját. Az énekekre balra indulnak, a jobb lábukat a bal mögött keresztberakják – első súly, majd a balt melléje zárják – második súly. Egy sor alatt két súly van – az ének felett¹⁰ számmal jelölve. Az öreg Untyiást nem veszik be a körbe, ő magában táncol. Időnként be akar törni a körbe, de nem engedik.

MINDENKI (ének) „A szűz egy fiat szült...”

I. PÁSZTOR: (szöveg) Zi! Haide nókuri! /Kezdjük! / (ezzel a felkiáltással adja meg a tánc indulásának pillanatát)

A furulya dallamára ugyanazt a körtáncot járják. A pásztorok románul, Untyiás magyarul kiabál bele.

PÁSZTOR: Inte minte máj porinte,

UNTYIÁS: Én mit mondtam?

PÁSZTOR: Se ku kute, se mocsuke! Zsupá bine, mái bátrine /Járjad jobban, öreg! /

UNTYIÁS: Gyere csak ide! Nem látod, hogy járom?

A furulya dallama leáll, Untyiás megint megpróbál közéjük furakodni, de kilökik. Ekkor a „Zi hajde nokuri!”-tól megismétlik a táncot, közbekiáltásokat. Kifordulnak, megint énekelnek.

MINDENKI: „Elhagyta országát ő nagy gazdagságát,
 Pásztorok örüljete, szabadítónk földre szállott, övendjete...”

Megismételve az előbb ismételt részt, tánc, közbekiáltások.

MINDENKI: Inte minte, máji porinte, se kukute, se mocsuke,

Zsoká bine, mái bötrine, zsoká bine, mai bötrine,

Csináj intem si na pu, fácese rukru haj, haj, haj,

Csináj intem si na pu, fácese rukru haj,haj,haj! /torzult szöveg, nincs értelme./

10 Lásd a kottában.

Ez alatt az ének alatt a fal mellett állnak, az első ütem alatt a fal felé fordulnak, a másodikban kifelé – s így tovább, váltakozva ütemenként. Minden negyed hangra a földhöz verik botjukat. Untyiás külön áll és a nyolcadokat veri a botjával.

I. PÁSZTOR: A harmadikat is! (a másik zsukát kezdik, és a harmadik az apró zsuka)

UNTYIÁS: (közibük áll és szidja őket)

(szöveg) Semminek se jól jártátok, édes jó fortátim!

I. PÁSZTOR: Járjad jobban vén Untyiás.

A pásztorok botjukra ülnek, és úgy nézik. Untyiás a furulya ritmusára hujjogot, elkezd táncolni. Két pásztor térdelve előrehajol, hátukon keresztben a botjuk, Untyiás ezt veri ritmusra, majd végigjárja az ülő pásztorokat és azok botjaira ráüt. Két botot a földre tesznek keresztbe és azok között táncol. Néha ráüt a város csengőjére. Sokszor, amíg a tánc tart.

UNTYIÁS: (szöveg) Hej, haj hujju! Árom bárom fururu!

Az öreg eljárja a táncot.

UNTYIÁS: Így jártátok édes jó fortáim.

I. PÁSZTOR: (szöveg) Fácse, mamaliga, /táncot járjunk/ vén Untyiás!

UNTYIÁS: Nincs víz!

I. PÁSZTOR: Akkor kettő kisebbet!

Untyiás leül a földre, s úgy csinál, mintha nézné a liszteszsák fenekét. Erre a nézők pénzeket dobálnak bele, hogy vehessen lisztet, ő a botjával maga elé terelgeti a pénzdarabokat, és botjával kevergeti, mintha puliszka lenne. A pásztorok botjaikkal bebenyúlkálnak a „kondérba”, hogy puliszkát lopjanak. Az öreg, akit észrevesz, arra rásóz egyet. A következőkben Untyiás hol beszél, hol énekel, rá-ráüt a pásztorok kezére, néha lenyalja a botját, ahogy kóstolja a puliszkát.¹¹

UNTYIÁS: (szöveg) Elfogyott a víz, nem tudok főzni puliszkát. No, megpróbálom, ha sikerülne-e. Hajaj, Istenem, a puliszkának semmi liszt, aj, megpróbálom. Ej, te, viszed innét! Várjatok! Lesz mindjárt, jól van, ne búsuljatok! Ne kóstolj bele, keverjem meg legalább!

Sietgessünk anyád felé, a nyáj felé, mert közel van hajnal felé,

11 A most következő szövegek és énekek külön vannak leírva, de ő keveri ezeket, - a lejegyző megjegyzése. – szerk.: itt vannak a rögtönözésnek lehetőségei!

Istenem, de megvénültem, mert sok puliszkát kevertem,
Nem bánom, ha meghalok is, láttam már a Jézuskát is!

UNTYIÁS: *(rögtönzött szöveg)* Nem tudod kivárni? Ládd é, hogy össze kell keverni. Készítsd a füttőt, vedd el, fújd meg, vigyázz, a füst nehogy kijöjjön. Várjatok egy szikrát, hogy összetörjem a csomóját. Nem tudjátok kivárni? Meg vagytok ehülve. Ott a kicsi Jézus! Sótalan? Nem baj, nem baj a tetejére reá düntjük. Valami lapát is volt valaha, ha igaz! Haj, nem akar megsűrülni, csak mind tőtögettük a füttőt ezzel avval, de nem akar, valami fedő köllene.¹²

Untyiás feláll, s oldalra áll. I. pásztor kilép a sorból.

I. PÁSZTOR: Nosza, jó fortáim innét odébb álljunk,
Mert a mezőn eddig elszéledt a nyájunk,
Félős a vad mián, a nyájba kárt vallunk.
(szöveg) Megvállik számadáskor, számot honnét adunk.

VAJAS: Hm! Jó volna fortáim, hogyha elindulnánk,
De ládd-é mindnyájan, mely üres a csuklyánk,
Tudod-e a nyájnál mily keveset hagyánk,
Próbáld e gazdától, ha valamit kapnál.

SAJTOS: E gazdának bácsa én voltam tavaly es,
De jó gazdám volt ő énnékem akkor es,
Mert ha kétszer kértem, nem adott egyszer es,
De most megtölti még a tarisznyámat es.

TÚRÓS: Ennek a juhait tavaly is én őriztem,
Ugyan azért tőle vajmi sok jót vettem,
Szájamban az íze, el sem felejtettem.

UNTYIÁS: *(előugrik, szöveg)* De tū magatoknak mindenütt csak kaptok,
Nektek csak adnak, hogy ifjabbak vagytok,
De mivel én ilyen öreg vagyok,
A füleimmel es igen rosszul hallok,
A juhok után es rosszul szaladhatok.

¹² A játékban: hadd szaporítsuk! – kiáltja, megrázkódik, s félregurul, bukfencet vet a szarvak között (szerk.)

Itt es ha kínálnak, azt gondolom, szidnak,
S kifelé fartatok.

Úgy látom, reám keveset vigyáztok,
Hogy a farkas után es rosszul szaladhatok,
Itt es ha kínálnak, hírré nem adnátok.

MÁLÉS: (*recit B*) Kérlek, vén Untyiás ne panaszkodjál,
Lásd nálam sincs egyéb az üres csuklyánál,
Ma sem ettem egyebet egy falat málénál,
(*szöveg*) Azt is adták Isten nevében, más háznál.

PÁSZTOROK: (*éneklik*) Havasokon pásztorkodtunk,
A nagy hegyeken nyáraltunk,
A telet is ott töltöttük.
Istenem be megvénültünk,
Mert sok nyájakat őriztünk,
Ilyen éjszakát nem éltünk,
Ilyen éjszakát nem éltünk.

II. gazda kiáll, és az elején lévő beköszöntő mintájára énekel fel s alá járkalva.

II. GAZDA: Dicsértessék a Jézus Krisztus!

MINDENKI: Mindörökké, Ámen.

II. GAZDA: (*recit A*) Hallátok rend szerint, e rövid példában,
Miként Krisztus-Jézus, romlott istállóban
Született s tétetett a hideg jászolba,
Ottan takartatott a kóros szénába.
Az is mindnyájatoknak lőn ma látására,
Miként a pásztorok az angyal szavára
Mennének Krisztusnak látogatására,
Miként gyulladának a nagy vígasságra.
Ha nem is ok nélkül, méltán vígadának,
Mert ma tölt be szavuk, a Szent Prófétáknak,
Ma lett nagy örömük, a megholt atyáknak,
Mivel megnyíltatik kapuja limbusnak.¹³

---

13 pokol tornácának

Vigadj méltán te is, íme, bűnös világ,
Mert Áron vesszején nyílt ma egy szép virág,
Mely által megnyílik a bezárt mennyország,
Megszégyenült pokol, s ördögi sokaság.
Ti is hát mindnyájan, kik itt jelen vagytok,
E csekély munkánkat, amiként láttátok,
A kicsi Jézusnak mind fejet hajtsatok,
Hogy szállása legyen mindenkor nálatok.
Mert nem tréfaságnak okáért fáradtunk,
Vagy, hogy e világi muzsikát indítsunk,
Hanem megtérésre jó példát mutassunk,
Boldog Mennyországba együtt vigadhassunk.
Nemes házi gazda, maradj békességben,
Megbocsáss, ha vétünk, csekély verseinkben,
Mind kedves házadnál, élj jó egészségben,
Azután örvendezz - a fényes egekben.
Dicséret, dicsőség a kicsi Jézusnak,
Ki magára vette terhét e világnak,
Áldás Szent Józseffel a Szűz Máriának,
Kik gondját viselték e Világ Urának.

PÁSZTOROK: *(ének)* Kis Jézus, mi istenünk,
Benned van minden reményünk,
Meg ne vesd ajándékunkat,
Pásztori adományinkat.

Isten, hozzád indulunk,
Mert a nyájhoz fordulunk,
Isten hozzád fordulunk,
Mert a nyájhoz indulunk,

Áldott kis Jézus!

(a fordulunk szavaknál jobbra balra forgolódnak, egyszerre)

JÓZSEF: *(ének)* Szép violácska,
Kedves rózsácska,

Szerelmes Jézusom,
Világra jöttél,
Váltságunk lettél,
Én lelki orvosom.
Jászolyba látva
Szívembe zárlak,
Szerelmes Jézusom,
Mutasd kegyelmed,
Hozzánk szerelmed,
Én lelki orvosom.

I. PÁSZTOR: *(szöveg)* Induljunk más útra, kedves atyafiak,
Mert még a szomszédban jó emberek várnak.

II. PÁSZTOR: *(recit B)* Hm! Ausz pakularom, hová sietsz, kérlek,
Mert e gazdasszonytól útravalót kérek.
Látom gazdasszonynak hozzánk jó szándékát,
Jól hallom ládáján zörgeti a kulcsát,
Ahonnan kivegye száz ezüst garasát,
A mellett pediglen Szent János kalácsát,
(szöveg) Nem sajnálja tőlünk a száraztó fáját.

ORDÁS: *(recit B)* Hm! Vajde minebáge /jaj nekem te/, mely üres a csuklyám,
Kum szeduke kásze (hogy menjek haza), mely messze a hazám,
Rókute zsupujde pringye cseres csuklyám,
Azicse Vázsicse, szánd meg ordás táskám,
(szöveg) Nem látád, az ordát a Jézusnak adám.

KULCSÁR: *(recit Á)* Ti pedig, jó gazdák, kik helyet adtatok,
Hajlékotok alá, itt bé fogadtatok,
Istennek áldása szálljon tireátok,
Mi pedig elmegyünk, frissen maradjatok!

*Templomba vezető énekek.*¹⁴

Ének: Mennyből jön égi követség,
Körül veszi nagy fényesség,

---

14 Ezeket az énekszövegeket a 2004-es verzióhoz küldték – a templomi szolgálat énekei.

Éjjelszakán a pásztorokat,
Kik őrizték a nyájukat.
Így szól angyal, ne féljetek,
Mert nagy örömet hirdetek,
Amely közönséges léssen,
Ebben minden nép részt vészen.
Szűztől ma gyermek született,
Ki az Atyától küldetett,
Mint Atya, oly tökéletes,
Mennyben s Földön kellemetes.
E szép kisdéd bizonyára
Világ váltságának ára,
Igaz Isten anyja nélkül,
Igaz ember Atya nélkül.
Jelt ő róla ha kívántok,
Egy kisdedet majd találtok,
Bé takarva posztócskával,
Helyeztetve a jászolba.
Ó, csodáknak nagy csodája,
Hogy mindenek alkotója
Mi érettünk emberré lett,
S ily szegénységet kedvellett.
A jászolyba helyeztetik,
Éles szénára fektetik,
Szenved a hideg pajtában,
Barmoknak istállójában.
Én szerelmes Jézusom,
Édes megváltó Krisztusom,
Talán nincs ki bé fogadjon,
És néki jobb szállást adjon.
Ám bár nem méltó hajlékom,
Vedd kedvesen jó szándékom,

Jöjj el, lakjál én szívemben,
Légy vélem teljes éltemben.
Áldlak téged gyermekecske,
Áldott Jézus kisdededcske,
E földön magasztaljalak,
Mennyben örökké áldjalak.

Ének: Ím, midőn mindeneket
Bírsággal hívatná,
Augusztus, hogy könyvébe
Szám szerint írhatná.
Cireneust küldették
Betlehem városba,
Hogy az egész tartományt
Venné egy summába.
Elindula József is
A szűz Máriával,
Istennek erejéből
Terhes Mátkájával.
Betlehembe hogy juta
Fáradt állapotba,
Szállásról kéreszekedik,
Minden embert ural.
De a sok vendég miatt
Nincs senki barátja,
Sok ajtaját bezárja,
Azonnal, hogy látja.
Szállni kényszerítettik
Egy rongyos pajtába,
Városon kül' tétetett
Barmok hajlékába.
Itt, amikor mindenek
Csendes hallgatásba

Vannak, s az éjjél utat
Tett már járásában.

A szűz szüllé szent fiát,
Váltságunknak díját,
Jászolba helyezteti
Szerelmes magzatját.

Az ökör és a szamár
Táplálja meleggel,
Nem hagyják a kisedet
Meghalni hideggel.

Ó, kegyetlen tigrisek
Bethlehem városba,
Hogy lehet ti nálatok
Jézusnak ily sorsa?

Jézus, József, Mária,
Hogyha méltóztattok,
Jöjjetek be, ím lészen
Szívembe szállástok.

Ének: Az Istenszülő szűz anya
Ily késő éjszakán,
Bethlehem tájékán.

Szűz kezeit össze teszi,
S kéri a népeket,
Hogy az Isten szent neviért
Adnának menhelyet.

Ó, de senki sem könyörül,
Telve minden hajlék,
Hová legyen a szegény Szűz,
Irgalmas Istenség?

Míg egy rongyos istállóban,
A városon kívül
Szülé Isteni gyermekét,
Kín s fájdalom nélkül.

Nyugodj hát szűz karjaimon,
Kínoknak gyereke,
Édes szenvedést okozó
Szűz anyád érdeme.
Szívemnek drága szülöttje,
Sok fáradság után
Nem lelhettem méltóbb szállást
Bethlehem tájékán.
Üdvöz légy, kedves magzatom,
Szenvedő nagy Isten,
Dícsértessél a jászolban,
Mindörökké, Ámen.

Ének: Az Istennek szent angyala mennyből lejöve,
Pásztoroknak a mezőbe örömhírt vive,
Hogy született Messiás, kit jövendölt az írás,
Melyben szólott Izraelhez Ős Izajás.
A pásztorok e hírt hallván földre esének,
Nagy fénytől az angyalnak megfélemlének,
De az angyal biztatja, őket felbátorítja,
Betlehembe, hogy mennének int és oktatja.
Angyalszóra a pásztorok elindulának,
Fel keresni bölcsőjét ég s Föld urának,
Szívükben a szeretet a homályra fényt vezet,
S céljuk felé gyorsan viszi a szegényeket.
Betlehemtől nem messzire egy istállóban
Föl találják a szülöttet, Jézust valóban
Legott földre esének mind ifjak, mint vének,
Jászolánál hő imára egyesülének.
Menjünk mi is Betlehembe a kis Jézushoz,
Aki nekünk szent megváltást, örök üdvöt hoz.
Kérjük a szép szüzanyát, kérje értünk szent fiát,
Hogy nekünk is nyissa meg majd az égi hazát.

BETLEHEMES JÁTÉK

Torockó, Alsó-Fejér megye

2007-ben léptek fel vele a Nagyenyedi Kollégium diákjai a Nemzetközi Betlehemes Találkozón.

FUTÁR: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus a magas mennyekben, aki kegyelmet hozott az új ünnepekre. Tartsa és marassza mindannyi örömmel. Nem azért jöttünk ide, hogy valami históriás beszédet mondjunk, hanem a mi Urunk Jézusnak egy szép példát mutassunk. Társaim kint vannak, betlehemet hoznak, egy pár percre szólást kérnek, ha megengedik. Szabad-, vagy nem?

Ének: Juhok, pásztorok, áldás tireátok!
Az Isten angyala leszállott eléje.
Nagy félelemmel telik meg a szíve,
Nyáját őrizvén éjjel a mezőben,
Szent Szűz Mária, Könyörögj érettünk,
Hogy e világon boldogan élhessünk.

GÁSPÁR: Felséges királyom, nyisd meg ajtódat, fogadd be mind elfáradt szolgálodat. A császár birodalmából jöttem tihozzátok, hogy éjszakára szállást adnátok.

HERÓDES: Itt bizony szállást nem kapsz, ha a piac közepén a jégen megfagsz.

GÁSPÁR: Ó, te kősziklához hasonló nemzetség, még a pogányban is van némi emberség, hát te benned miért nincs uradhoz való engedelmesség?

HERÓDES: Ereszd be, barátom, egy pár percre fűtőzni!

FUTÁR: Gyere be, barátom, fűtőzni!

GÁSPÁR: Jó napot, fenséges királyom.

HERÓDES: Istenhozott, kedves jó barátom, látod, hogy királyi házamnál mily sok vendég van, így hát királyi házamtól elmehetsz.

Ének: Vajon József mit gondoltál?
Hogy istállót választottál?

Nem találtál nyugóhelyet a városban.
Hanem inkább barmok között a jászolban.

FUTÁR: Felséges királyom, hallottam, hogy új király születik.

HERÓDES: Ki az az új király?

GÁSPÁR: Énekeljünk egy éneket a tiszteletére.

HERÓDES: Mit beszélsz, hogy új király született, mikor tudván tudod, és hallván hallod, hogy én vagyok a királyok királya és heródesek Heródesé, kiknek kardcsapásától az egész világ megrezzen.

GÁSPÁR: Gyertek énekeljünk egy szép éneket!

Ének: Mennyből az angyal lejött hozzátok,

Pásztorok, pásztorok!

Hogy Betlehembe sietve menve

Lássátok, lássátok!

Istennek Fia, aki született

Jászolban, jászolban,

Ő lészen néktek Üdvözítőtok

Valóban, valóban.

Mellette vagyon az édesanyja

Mária, Mária,

Barmok közt fekszik, jászolban nyugszik

Szent Fia, Szent Fia.

ANGYAL: Keljetek fel, pásztorok, pásztorok, kik juhok mellett alusztok, alusztok. Megszületett Uratok, Uratok, néktek kis Jézusotok, néktek kis Jézusotok.

FIATAL PÁSZTOR: Hallod, testvér, mit mond az angyal, hogy új király született.

ÖREG PÁSZTOR: Hallom, testvér, hallom, csak ne igen rázogasd a bundámat, mert úgy is igen rongyos.

Ének: Menjünk, menjünk, mendegéljünk,

Vegyünk botot a kezünkbe,

Essünk térdre Ő előtte,

Úgy imádjuk új Urunkat!

FIATAL PÁSZTOR: Kedves kis Jézuskám, hoztam neked egy kis sajtot,
fogadd jó szívvel.

Ének: Pásztorok, keljünk fel!
Betlehembe menjünk el!
Betlehem városába, szénába
Rongyos istállójába, szalmába,
Született a kis Jézuska istállóban.

FUTÁR: Tisztelt házigazda, kötelességünket elvégeztük, üres erszényünket
kitárva terjesszük.

Ének: Egy-egy pohár jó-borral
Beszélgessünk jó módra.
Hogy szívünk, hogy lelkünk
Újulást találjon!
Forintokat ha adnak,
Tallérok ha adnak,
Forintok, tallérok
Útra indítanak.
Nosza tehát jó gazda,
Ha elindítsz utunkra,
Házadban maradjon
Istennek áldása.

TÚRTEREBESI BETLEHEMEZÉS

Felsőtisza-vidéki játék, Szatmár megye

A felnőtt hagyományörzők felléptek a Nemzetközi Betlehemes találkozón 2007-ben.

BEKÉRETŐZŐ

Dicsértessék a Jézus, aki ma született,
A mi üdvösségünkre, mennyből elküldetett.
Betlehem városába, rongyos istállóba'
Született Isten Fia, világ Megváltója.
Senki se fogadta be a szép Szűz Máriát,
Nem tudta hol megszülni szentséges szent fiát.
Talált egy rossz istállót, kénytelen betérni,
A szállást megtagadván, nincs többé hol kérni.
Eljött a boldog óra, megszülte szent fiát.
Mily nagy öröm tölté el a szép Szűz Máriát,
Midőn az ő szülöttjét karjain szemlélték
Mint barátját, Istenét, imádvá dicsérték.
Nyájak között pásztorok, az angyal szavára,
Jöttek a kisdéd Jézus feltalálására.
Feltalálták barmok közt, keskeny jászolába'
Imádták leborulva, rongyos pólójába'.

BOJTÁR: Dicsérem az Istent, engedelmet kérek –
hogy, minden szó nélkül e házba betérek,
mert a pásztor ember oda veti magát,
ahol a hidegben melegen tartják a szobát.

I. PÁSZTOR: Dicséret, dicsőség legyen az Atyának,
Érettünk született szentséges Fiának!
Nagy örömet hoztam, ahogy ide beléptem,
Okát elmondanám, engedelmet kérek.
Szabad behozni a betlehemet?

II. PÁSZTOR: Ki vagy ? *(énekelve)*

Ének: *(a háttérből)* Mennyből angyal, előre – előre, ne gondolj bárányidra,
Juhaidra nyájadra, kisdedesi házadra,
Hogy Isten megáldjon, álle-alleluja, álle-alleluja.

Hozzák be a betlehemet.

ANGYALOK: *(énekelik)* Angyal vagyok, pásztorok, pásztorok, örömet hirdetek,
Mert ma néktek született, ki megjövendőltetett.
Egy szűznek méhéből, szűzen szült véréből,

III. PÁSZTOR / BOJTÁR: A megváltó Jézus, alle, alleluja, József és Mária.
Egy szép fényesség tündöklött szemembe,
Egy angyali szózat hallatszott fülemben,
Hogy Jézus született, jászolba tétetett – Betlehembe.

I. ANGYAL: Mint angyali követ, küldtek ide hozzátok,
A magas Egekből, meghallgassátok:
Született kis Jézus, a világ megváltója,
Mindenki bírása, szabadítója.

II. ANGYAL: Pásztorok, igaz jó hírt hoztam tihozzátok,
Azt a fényes csillagot ti ne csodáljátok,
Hanem szaporán talpra, induljatok az útra,
Imádni a Kisdedet, ki az éjjel született.

Ének: *(együtt)* Örvendezzünk, Betlehembe menjünk, ajándékokkal
Ott született Isten fia, egy kisdedecske,
Aki a Szent Atyáktól jövendőltetett.
Jaj de fázik, orcája is ázik, sűrű cseppekben
Ennyi cseppek, ennyi könnyek értünk hullanak,
Ezek a mennybeli vizek lelkincre folynak.

I. ANGYAL: Jó pásztorok: a Mennországból ma a kis Jézus földre szállott.
Az ki szegényes jászolban fekszik, küldött el hozzátok.
Fázik szegény, nincs takarója.
Szúrós kemény a jászol szalmája.

II. ANGYAL: Jézus ágyán nincsen paplan, sír az ártatlan.
Nincs palotája, hanem nyugszik barmok jászolában.

Könnyei hullnak a kis Jézusnak,
Így kell szenvedni érettünk a Megváltónak.

I. PÁSZTOR: Hopp Isten jó napot! Lám, én is itt vagyok!

Nagy farkas bundámon a lyukak oly nagyok,
Ezt is tegnap rágták rajtam a farkasok.
De le nem rághatták, mert jó pásztor vagyok.
Ej, sose volt ily rossz világ!
Mindenki lop, amit lát:
Búzát is, tyúkot is,
Meg birkát!

II. PÁSZTOR: Adj' Isten jó napot, lám én is itten vagyok!

Keresem pajtásim, de sehol sem találom (*fütty*)
Füttyentek egy nagyot, juhászok módjára!
Elő is jönnek szívem fájdalmára.

III. PÁSZTOR: Ha az Úr most leszállna fentről,

Akkor beválna
Mindnyájunk áhított, szép álma!
Hej, csak jönne már nekünk üdvözítő Istenünk!
Az lenne igazi ünnepünk!

IV. PÁSZTOR: Titulus¹ főtársim, álmomban mit láttam!

Álkörmös kecskéről farkasra találtam!
Egy-két vadlúdtól úgy megijedtem,
Hogy az öregapámat kívül felejtettem.
De én azt mondom, pásztorársak, álljunk félre
Mert itt jön egy gavallér, kinek a zsebében ugrál a tallér!

II. PÁSZTOR: Ki az?

ÖREG: Hát ki vóna más, mint a ti öregapátok!

IV. PÁSZTOR: Gyere be, Öreg, nagy tűz van idebenn!

Hideg már a pitvar, dideregni benne!

ÖREG: Bemennék, de behúztátok a gatyamadzagot!

I. PÁSZTOR: Nem húztuk mi, Öreg, csak kereskedjen!

---

1 Titerus

ÖREG: Kereskedjek, sebeskedjek, hogy minél hamarabb hozzátok érhessek,
Betlehembe, kis Jézust imádni?

II. PÁSZTOR: Kereskedj Öreg, kereskedj!

ÖREG: Adjon az a Túrterebsi Szallonási jó reggelt!
Tik idebenn isztok, esztek, dorbézoltok,
Az én szű ette, moly ette szakállamról mán nem is gondolkoztok?

III. PÁSZTOR: Nem ettünk mink, Öreg, csak a varjú combját szopogattuk!

ÖREG: De már ittatok!

IV. PÁSZTOR: Nem ittunk mink, Öreg, csak az üres kulacs száját nyalogattuk!

ÖREG: Ej, ha megforgatom ezt a tengeri nád vesszőmet,
Úgy elhányom a pendelyetek alját,

BOJTÁR: Hogy magam is megbánom!
Ne búsúljon Öreg, majd megtölti a gazda a kulacsunkat.

I. PÁSZTOR: Jól van Öreg, feküdj le!

ÖREG: Sok hegyet völgyet bejártam
De még ilyen sima helyre nem találtam!
Ugy lám, szemetes a házatok,
Nincs eladó lányotok?
No majd kiséprem én!
Ha én ide lefekszek, többet pásztor nem leszek!
Tik meg mondjatok egy szép éneket!

ANGYALOK: (*éneklik*) Mennyből jöttem, én most ide el hozzátok,
És én nektek vigadozó - hírt mondok:
Megszületett az egyetlen, kit az Egek megígértek;
Álmainknak dicsőült Teremtője,
Miért fekszel ilyen nagy szegénységbe?
Miért fekszel hideg szénán, a jászolba kemény szalmán?
Jöjj el, jöjj el, ó én édes Jézusom!
Jöjj el, jöjj el, én megváltó Krisztusom.

ÖREG: Ó, ti, csúf kutyák mind, ki itt kornyikáltok,
Még azt sem tudjátok, hogy kell az Istent dicsérni!

BOJTÁR: Fogja csak kend, Öregapám,
Nyeljen ebbül a kulacsból vagy kettőt, hogy megtisztuljon a kivénhedt
szeme! Hisz ezek nem csúf kutyák, hanem mennyei angyalok!

ÖREG: No kedves bátyáim, örüljünk a Kisdednek, az angyalok szózata szerint!

Ének: *(mind a pásztoroknak)* Öröm hangzik mindenfelől, eljött a Messiás,
Hogy Betlehembe született, azt mondja Szentírás,
Jertek pásztorok összesen,
Siessünk hozzája menni buzgón, szívesen!
Az angyalok szava szerint béke szállt a földre.

Az öreg elalszik az ének alatt.

I. PÁSZTOR: Hagyjuk ezen Öreget, hadd pihenjen keveset,
Míg én Betlehem útjáról visszatérek.

I. PÁSZTOR: *(ének)* Juhászim, pajtásim, de elaludtatok,
Az éjjeli csordát magamra hagyátok
Árva a juhászság, mezei pásztorság
Aki ezt nem hiszi, csúfosság, nyájasság

ANGYALOK: *(ének)* Keljtek fel pásztorok, pásztorok, örömet hirdetek
Mert ma néktek született, ki megjövendöltetett
Egy szűznek, méhéből, szűzen szült véréből,
A megváltó Jézus, alle-, alleluja,
József és Mária.

ANGYALOK: *(ének)* Új hír a pusztában, ne aludjatok,

PÁSZTOROK: Betlehem városba, most induljatok!
Síp-pal-furulyával készen legyetek,
A Messiás itt lesz, csak siessetek!
Átjárja félelem mindőnk tagjaink,
Elveszti táskáját, bocskor szíjait,
Nosza fel, jó pajtás, ugorj talpadra,

ANGYALOK: ne legyen gondod a te nyájadra.

Glória – In excelsis Deo!

III. PÁSZTOR: Kelj fel Öreg! Ne szenderegj!
Hiszen, ha meghalsz, úgylis eleget alhatsz!

ÖREG: Szép álmokat láttam:

Egy kisdedet a jászolba találtam ...

IV. PÁSZTOR: Mondd el nekünk szaporán!

Hogy szíved mit kíván?

Fejtsük meg álmodat, áldjuk meg szavadat!

Ének: (*mind*) Kelj fel tehát öreg, ne aludjál!

Nézz Betlehem felé, nagy fényben áll.

Ne sajnáld álmaid félbe hagyni,

A kis Jézuskáért fáradozni.

ÖREG: (*ének*) Hagyj békén, vén Gyurka, szundikálok,

Még a lábamon is alig állok

II. PÁSZTOR: Csapófát az öreg alá!

ÖREG: Azt bizony, a nagyanyád térdekalácsa alá!

I. ANGYAL: Ébredj, ébredj, öreg pásztor,

Majd kialszod magad máskor!

Jöjj most velem, meg nem bánod,

Reád nagy-nagy öröm vár ott.

II. ANGYAL: Született egy égi Bárány,

Szent Karácsony éjszakáján.

Ezüst hangját gyere, halljad,

Piciny testét betakarjad.

I. ANGYAL: Háza kunyhó, ágya jászol,

De meglásd, ha vele játszol,

A szívedről olvad a jég,

Boldog leszel, mint soha még.

II. PÁSZTOR: Ébredj Öreg, ébredj már!

Tudós kell nekünk immár!

ÖREG: (*felkecmereg*) Aki belátta, hogy semmit-tudó!

III. PÁSZTOR: Jártál-e iskolába, Öreg?

ÖREG: Jártam biz' én, még az iskola mellé is!

Tizenhat pár lábbelit elszaggattam,

S mégis nagy számár maradtam ...

IV. PÁSZTOR: Tudsz-e Öreg diákul?

ÖREG: Tudok biz' én legjavábul...

IV. PÁSZTOR: Hogyha tudsz, mondd meg nekem, mit teszen ez: Szkibesz, szka-besz, mortikili-kalesz, ebenusz, bebenusz, iskra, dominus, spiritusz?

ÖREG: Híg galuska, rántás, vöröshagyma-mártás; ennél-e te pajtás?!

II. PÁSZTOR: Ennék bizony, ha volna!

III. PÁSZTOR: Gyere Öreg, Betlehembe, kis Jézust imádni!

ÖREG: Hova-hova? Debrecenbe kispipát csinálni?

IV. PÁSZTOR: Nem Öreg, Betlehembe, kis Jézust imádni!

ÖREG: Aha, tudom már, oszt merre kell oda járkalni?

II. PÁSZTOR: Arra Öreg, merre a mennyei harang szól!

ÖREG: Amerre a tanyai kolomp szól?

III. PÁSZTOR: Nem, arra, merre a mennyei harang szól!

ÖREG: Aha, tudom már, oszt melyik ott a kis Jézus?

IV. PÁSZTOR: Ott Öreg, az a fényes!

ÖREG: Az a kényes?

IV. PÁSZTOR: Nem Öreg, az a fényes!

Koppantás.

I. PÁSZTOR: *(ének)* Majd mondok én valamit, csak hallgassátok,
Pajtásimtól halottam, jól vigyázzatok,
Azt mondják, hogy, kis Jézus mostan született,
Aki a Szent Atyáktól jövendöltetett

ÖREG: Jaj Istenem, de félek!

II. PÁSZTOR: Ne félj, Öreg, vess keresztet: Atyának, Fiúnak, Szentléleknek

ÖREG: Nem bírok én el egy malomkereket!

BOJTÁR: Ne féljen kend, Öreg, velünk az Isten, csak jöjjön a botom csörgése után!

ÖREG: Egy icce bor a hasamba csússz...

BOJTÁR: Tyúkhús, lúdhús, melegcipó, lágy vakaró
No, öregapám, mit hoztál a kis Jézuskának?

ÖREG: Ó, kisdéd Jézuskám, eljöttem én hozzád,
Mint egy öreg szenvedő Guba.
Hónom alatt hoztam egy nagy darab kenyeret,
A fülem gombájába egy köcsög aludttej
Mert tudom magamrul, a gyermek
Hogy szereti a tejet!
Ha van eszel, ha nincsen, éhen is lefekszel.
Báránysipkám alatt, megöszült a hajam
Többet háltam kívül, mint az eresz alatt.
Aki énrám jót mond, az sose mond igazat!

BOJTÁR: És ti jó pásztorok, mivel kedveskedtek?

I. PÁSZTOR: *(ének)* Én majd viszek báránykát, báránykát
Sütünk neki vacsorár, sütünk neki vacsorát.
Én majd viszek furulyát, furulyát
Fujunk neki egy nótát, fujunk neki egy nótát.

II. PÁSZTOR: *(ének)* Én majd viszek subácskát, subácskát
Betakarjuk Jézuskát, betakarjuk Jézuskát.

III. PÁSZTOR: *(ének)* Én majd viszek lisztecskét, lisztecskét
Sütünk neki kenyérkét, sütünk neki kenyérkét.

IV. PÁSZTOR: *(ének)* Ha valaki vígan él, vígan él
A juhász is épp úgy él, a juhász is épp úgy él.
Sétál, dudál, furulyál, furulyál
Billeg, ballag meg-meg áll, billeg, ballag meg-meg áll.

PÁSZTOROK: *(ének együtt)*
Most gondold meg, jóember, hogy miért szenvedsz,
Azért bűnös, nem másért, nagy a te vétked,
Hajts térdet Jézusnak, imádd szívedből,
Hogy megmentett bennünket a nagy ínségből.

ÖREG: Te vagy a kis bojtár?

BOJTÁR: Én, édes öregapám!

ÖREG: Jaj, de szépen megnőttél a nyáron! El tudnád-e énekelni az én szép nótámat?

BOJTÁR: El én, öreg apám!

ÖREG: Na, halljam, kis öcsém!

BOJTÁR: *(ének)* A kis Jézus megszületett, örvendjünk,
Elküldötte Ő Szent fiat, Istenünk,
Betlehembe fekszik, rongyos jászolba,
Azért van oly fényesség a városba!
Elejébe térdepelünk, mindnyájan,
Örvendezve énekelünk vígságban,
Dicséretet mondunk édes anyjának,
Ajándékot hozunk a kis Jézusnak!

ÖREG: Eriggy, még nőlj egy kicsit! Te vagy az első pásztor?

I. PÁSZTOR: Én, Öreg, én!

ÖREG: El tudnád-e duruzsolni az én öreg nótámat?

I. PÁSZTOR: El, Öreg, el!

De hát minek neked a nóta, mikor a fél lábad már a koporsóba?

ÖREG: Ó, Istenem, teérted is hiába adtam egy karaj piritós kenyeret!

Te vagy a második pásztor?

II. PÁSZTOR: Én, Öreg, én!

ÖREG: El tudnád-e duruzsolni az én régi nótámat?

II. PÁSZTOR: El biz én, Öreg!

ÖREG: Na, halljam, kedves öcsém!

II. PÁSZTOR: *(ének)* Pásztorok, pásztorok örvendezve,
Sietnek Jézushoz Betlehembe...

ÖREG: Ó, Istenkém, teérted is hiába adtam egy kotlósalja záptojást!

Te vagy a harmadik pásztor?

III. PÁSZTOR: Én, öreg, én!

ÖREG: El tudnád-e duruzsolni az én öreg nótámat

III. PÁSZTOR: El, Öreg, el!

ÖREG: Na, húzd rá, édes egy komám!

III. PÁSZTOR: Mennyből az angyal...

ÖREG: Ó, Istenem, teérted is hiába adtam egy köcsög aludtejet!
Te vagy a negyedik pásztor?

IV. PÁSZTOR: Én, öreg, én!

ÖREG: Jaj, de szép fiu vagy! Majdnem a vejem lettél.
El tudnád-e duruzsolni az én öreg nótámat?

IV. PÁSZTOR: El, Öreg, el!

ÖREG: Jaj, de jó!

ÉNEK: *(együtt)* Az öreg Gubának jól megyen sora,
Mert megházasodni nem akar soha,
Így hát vénségére, vén erőre jutott - az öreg Guba.
Sódar, kolbász, szalonna az Öregnek jó volna.
Jó volna, jó volna, ha-ja gazda asszony adna.
Nosza, tehát jó gazda, bocsáss minket utunkra,
Maradjon házadra az Istennek áldása.

Ének: *(mind)* Isten áldja meg e háznak gazdáját.

BOJTÁR: Töltse meg az Isten csűrjét, kamaráját!
Kedves gazduramék, a kis Jézuskának
Egy kis ajándékkal hogyha szolgálának,
Ha százasuk nincsen, ezres is jó bele,
Tessék ide adni hadd haladjunk vele !

I. PÁSZTOR: Fúrja ki az egér a lisztes hombárját!

II. PÁSZTOR: A görény hordja el az apró marháját!

III. PÁSZTOR: A szú rágja meg a mester gerendáját!

IV. PÁSZTOR: A rozsdá egye meg a boroshordó aroncsát!

ÖREG: Kösse meg a hóhér a nyakkendőd csokrát.

BOJTÁR: Köszönöm s hálálom kik itt hallgattátok, alacsony munkánkat meg
nem utáltátok,
Kiért a mennyekben legyen koronátok, a kis Jézus áldása szálljon tireátok,
Semmiféle átok *(együtt)* ne férjen hozzátok!